

ČASOPIS
ZAMESTNANCOV
š. p. LESY SR
BANSKÁ BYSTRICA
apríl 2007

4 Lesník

OLH – vykonávateľ
aj spolutvorca LHP

Keď v krvi koluje
„Pro Silva pozitiv“

Viete, kde leží
bocianopolis?

O čare semenárstva
a školkárstva

Téma mesiaca
LESNÉ HOSPODÁRSKE PLÁNY

Lesnícke dni

Lesník,

časopis zamestnancov štátneho podniku LESY Slovenskej republiky, Banská Bystrica

redakčná rada

Ing. Ján Mičovský, CSc.,
Ing. Jozef Marko,
Ing. Lucia Hanková,
Ing. Rudolf Bruchánik, PhD.,
JUDr. Milan Vančo,
Ing. Berta Ondrišová

predseda redakčnej rady

Ing. Jozef Djubek

výkonný redaktor

Mgr. Peter Gogola,
www.lesy.sk,
e-mail: peter.gogola@lesy.sk

rada stálych prispievateľov

Ing. Július Burkovský, Jiří Junek,
Ing. Radoslav Lorko,
Ing. Igor Vizslai,
Ing. Boris Pekarovič,
Dáša Pavlovičová,
Ing. Jaroslav Kobza,
Ing. Jozef Sokol, Jozef Šabo,
Ing. Luboš Tuľak, Ing. Marcel Fiala,
Ing. Ladislav Dochán,
Roman Podolinský, Ing. Ján Bulla,
Ing. Marek Tabernaus,
Ing. Peter Patay, Ing. Ján Vavrek,
Dušan Dávid, Ing. Jozef Staško,
Rudolf Halák, Ing. Karol Volentier,
Martin Matys

grafická úprava

Mária Gálová, Miloš Sedláček
Národné lesnícke centrum,
T. G. Masaryka 22, 960 92 Zvolen

náklad: 1500 výtlačkov

foto obálka

Ing. Jozef Marko

adresa redakcie

Námestie SNP č.8,
975 66 Banská Bystrica,
Tel.: 048/434 42 78,
Fax: 048/434 41 91

12

16

26

Obsah

2 Obsah

3 Editorial

Spýtali sme sa...

Téma mesiaca: Lesné hospodárske plány

4 Lesný hospodársky plán ako nástroj odborného lesného hospodára

6 Zachovanie biodiverzity v lesných ekosystémoch prostredníctvom LHP

8 Nádej pre lesníkov a ochranárov, nádej pre prírodu i spoločnosť
Ministerstvá našli spoločnú reč v problematike podkórneho hmyzu

9 Vyhlásenie

Združenia pre certifikáciu lesov Slovenska k zámeru vyhlásiť NPR Tichá a Kóprová dolina v TANAP-e za územie chránené občanmi

Grizzly v Banskej Bystrici

10 Novinky, ktoré majú pomôcť

Zmeny v spôsobe preberania, v cenníku a výpočte objemu energetického dreva

Najdrahší javor na Slovensku

11 Ako sa nestat zelenými biznismenmi

Trampoty považskobystrických lesníkov s údajnými vlastníckmi a novinármi

12 II. Keď v krvi koluje „Pro Silva pozitiv“

Prírode blízke obhospodarovanie lesa

Máme byť na čo pyšní

Exkurzia poľovníckych zariadení š.p. LESY SR

13 Vzťah k lesu je viac ako peniaze
Vedúci LS Strážske Ing. Rastislav VALUŠKA

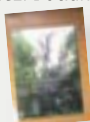
14 Ústav lených zdrojov a informatiky
Národné lesnícke centrum

16 K biologickej ochrane porastov pred škodami zverou - IV. časť

17 Jelenia zver bez hraníc
Hviezdna zostava prednášajúcich na seminári v Rabčí

18 Ľudia a lesy: Stromy sú jeho osudom

Kde leží Bocianopolis ?

20 Newsletter 7., 8.

PAWS – pedagogické aktivity v lese, koncept seminára pre lesníkov

Hodnotenie uplynulého obdobia a plány do budúcnosti

Lesná pedagogika na OZ Palárlikovo

21 Vyhlásenie súťaže o Lesoochranársky čin roka 2006

Zelený objektív 2006 a Rok v lese

Pozvánka: XXX. jubilejný ročník súťaže v hre na lesnicu a lesný roh

22 „Keď vychytáme chyby a doladíme program bude to fungovať“

24 „Všetko je v komunikácii“

Riaditeľka OZ Semenoles Ing. Katarína Chválová

26 Lesníci dávajú prednosť nízkej cene sadeníc. Ale mení sa to.

V prospech vyššej kvality O podmienkach, problémoch a úspechoch z prevádzok

27 Z roka na rok je to lepšie
Anketa s pestovateľmi OZ

28 Dnes už do píly nik nekope!
Zamestnanec verzus živnostník

29 O výkonových normách trochu inak

30 Pozvánka: Navštívte OZ Krupina

31 Načo sú nám okrúhle stoly a lesnícke portréty?

O drevorubačoch

Prečo mám rada les

32 Krížovka

Uveríte

33 Filatelistika

Poľovnícky receptár

34 Pre deti

35 Spoločenská kronika

36 XII. Levické poľovnícke dni: nový svetový rekord trofeje muflóna

Už sme si zvykli, že sme pod neustálym drobnohľadom verejnosti, najmä prostredníctvom médií. Zvykli sme si aj na to, aký obraz o výsledkoch našej práce poskytujú médiám a verejnosti niektoré environmentálne mimovládne organizácie. Väčšina spoločností vo všeobecnosti považuje lesníkov a vlastníkov lesa v prvom rade za producentov dreva. Málokto chápe, alebo chce pochopiť, že produktom lesníckej činnosti je v prvom rade trvalo sa obnovujúci les. Drevo je „len“ výsledkom regulácie vývojových fáz rastu lesa. Aj keď to „len“ rozhodujúcou mierou zabezpečuje financovanie jeho trvalo udržateľného obhospodarovania. Základom je cielavedomé hospodárenie v lesoch podľa lesných hospodárskych plánov prostredníctvom odborných lesných hospodárov.

Zákon č. 326/2005 Z. z. o lesoch pragmaticky posilnil operatívnu rozhodovaciu právomoc pri vykonávaní lesohospodárskych opatrení v prospech odborného lesného hospodára. Nie je to však dôvod na to, aby sme k tvorbe lesných hospodárskych plánov nepristupovali s plnou zodpovednosťou. Každá naša nedôslednosť, či nepozornosť v procese tvorby plánov a prerokovania navrhnutých hospodárskych opatrení vytvára riziko vzniku množstva zbytočnej administratívy - vždy s možným dopadom na stav lesa a normálne fungovanie podniku. Lesné hospodárske plány sú dôležitou súčasťou plánov starostlivosti o lesy v rámci za-

vedeného systému riadenia kvality lesných zdrojov. Chápme preto svoju účasť v procese tvorby LHP za samozrejmu povinnosť a za výsledok cítime spoluzodpovednosť.

I keď sa v dotknutých OZ k obnovám lesných hospodárskych plánov organizujú inštruktážne školenia, považujeme za potrebné aj v našom podnikovom časopise venovaním témy mesiaca tvorbe lesných hospodárskych plánov zvýrazniť ich význam pre les, lesníkov a lesníctvo.

Ing. František Štulajter, CSc.

Opýtali sme sa:

Pokladáte súčasnú formu lesného hospodárskeho plánu za primeranú potrebám vlastníka, resp. obhospodarovateľa lesa?

Anketa

Ing. JÁN ŠTEFÁNIK,
rozvojovo-
technický
riaditeľ š.p.
LESY SR

LHP

je v zmysle § 40 zákona o lesoch č. 326/2005 Z. z. nástrojom štátu, vlastníka, správcu a obhospodarovateľa lesa na trvalo udržateľné hospodárenie v lesoch. Hneď v nasledujúcom ods. 2 tohto paragrafu sú vymenované súčasti LHP. V ďalších ustanoveniach zákona je okrem iného definovaný postup vyhotovenia LHP, povinnosti a oprávnenia vyhotovovateľa. Tým chcem povedať, že LHP sa vyhotovuje podľa zákona a príslušných vyhlášok. Teda, keď sa vyjadrujeme k LHP, de facto sa vyjadrujeme k zákonu a potom by malo platiť, že keď je nedostatočný, resp. zlý LHP, tak je chyba v zákone.

Čo sa týka formy vyhotovenia LHP, ako znie i otázka, tu môže zaznieť množstvo názorov. Ja by som sa prikláňal k zjednodušeniu jednotlivých súčastí (menej údajov, prehľadnejšie, jednoduchšie usporiadanie). Konzervatívny pohľad na lesníctvo je v mnohých prípadoch potrebný, ale v prípade LHP, a to nie len

z pohľadu doby v ktorej žijeme, by som privítal jeho vyhotovovanie v digitálnej podobe vo všetkých jeho súčastiach, vrátane ortofotomáp. Mám na mysli veľké lesné celky v štátnych i neštátnych lesoch. Nemusi to platiť pre malé výmery lesov a malých vlastníkov, či obhospodarovateľov. Pre LSR je táto forma LHP už takmer nevyhnutná.

Ing. JÁN BAVLÍK,
riaditeľ
LESOPRO-
JEKTU, NLC
Zvolen

Súčasný

obsah a forma LHP je odrazom doterajšej praxe a legislatívy. LHP obsahuje údaje dôležité pre vlastníka na odborné obhospodarovanie lesa, ako aj pre štát na sledovanie stavu a vývoja lesov v SR. Už tento štandard je pre niektorých vlastníkov podrobný, ale podľa môjho názoru, obsahujúci informácie, ktoré je možné využiť v prospech jeho oprávnených záujmov a primerané jeho potrebám. Diferencované podľa špecifických potrieb a požiadaviek vlastníka je možné vyhotoviť na základe objednávky aj ďalšie výstupy tzv. nadštandardy, čo robí obsah a formu LHP flexibilnými.

MARTIN MATYS, OLH na LS Majdán

Na otázku by som odpovedal v dvoch rovinách: ako vlastník

lesa i ako jeho obhospodarovateľ. Pre majiteľa lesa je prvoradé ekonomické krytie hospo-

dárenia. Darmo nám decenálny sumár udáva celkový objem ťažby so všeobecne známym členením, z čoho si poľahky vypočítame tržby, keď hodnoty výpočtu nákladovej položky na zabezpečenie MLP presahujú horizont časového rozdelenia lesa. Pre mňa, lesného hospodára by bola elektronická podoba LHP, samozrejme s náležitým programovým vybavením, efektívnejším využitím času, hlavne pri rôznych nespočetných hláseniach vyšším organizačným článkom. Je pre mňa lákavá predstava, že si kliknem na číslo JPRL a na monitore sa objaví porast s vrstevnicami, linkami, odvoznými miestami a cestami, dôležitými kótami, upozorní ma na prekrytie s hospodárskymi obmedzeniami (zákony a vyhlášky životného prostredia). Samozrejmosťou by mal byť popis porastu, do ktorého si môžem vpisovať zaujímavosti či jedinečnosti daného porastu (ortofauna, flóra). Jednoduchá tabuľka LHE. História holín, MLP, obnovných prvkov, foriem a spôsobov obnovy... Filtrovaním konkrétnych, žiadaných údajov, by som jednoducho, rýchlo a hlavne presne dostával žiadané informácie. Bezhraničné možnosti grafickej i digitálnej evidencie. Je to tak ďaleko od reality?

Ing. LADISLAV VARGA,
CSc.,
riaditeľ OZ
Palárnikovo

Forma LHP

je z môjho pohľadu vyhovujúca, v budúcnosti by však mohla byť smerom k OLH a lesníkom bližšia v digitálnej forme nie v budove LS, ale priamo v teréne. Bezpochyby by mala obsahovať viac informácií o lesnom produkčnom materiáli.

RADOVAN KAZDA,
Konzervatívny
inštitút

LHP je jedným

z opatrení vlády, ktoré sú vedené v záujme zabezpečiť preventívnu ochranu lesa kontrolou nad jeho hospodárením. Tieto opatrenia mali väčší význam pred rokom 1989, kedy bol štát jediným správcem lesov a neboli rozvinuté dôslednejšie legislatívne nástroje verejnej kontroly. Porovnania s inými európskymi krajinami dávajú signál, že LHP v jeho súčasnej podobe je nadmerným opatrením vlády, čo posilňuje i fakt, že v rokoch 1995-2005 tvorila náhodná ťažba, ktorá nemôže byť predmetom hospodárskeho plánovania, v priemere takmer 48 % z celkovej ťažby.

Lesný hospodársky plán ako nástroj odborného lesného hospodára

Peter ZIMA

Zákon o lesoch č. 326/2005 z. z. v § 40, ktorý sa venuje lesnému hospodárskemu plánu v svojom prvom odseku konštatuje, že lesný hospodársky plán je nástrojom štátu, vlastníka, správcu a obhospodarovateľa lesa na trvalo udržateľné hospodárenie v lesoch.

Trvalo udržateľné obhospodarovanie lesov je nielen povinnosťou, ale musí byť aj v záujme všetkých menovaných, aby ich hospodárenie spĺňalo požiadavku trvalej udržateľnosti.

Pre štát je lesný hospodársky plán nástrojom na presadzovanie celospoločenských záujmov do procesu hospodárenia v lesoch, ako aj prostriedkom na kontrolu a reguláciu tohto hospodárenia. Túto kontrolu a reguláciu uplatňuje najmä prostredníctvom záväzných údajov lesných hospodárskych plánov, ako aj prostredníctvom ťažbovej úpravy lesov a výberom ťažbových ukazovateľov.

OLH NIELEN VYKONÁVATEĽOM LHP, ALE AJ JEHO SPOLUTVORCOM

V prípade LESOV SR, š.p. ktorého prvou povinnosťou je spravovať majetok vo vlastníctve štátu, teda lesný pôdny fond a lesy na ňom, je priamou povinnosťou a strategickým cieľom zabezpečiť trvalo udržateľné obhospodarovanie na tomto majetku, ako aj na všetkých ostatných lesných pozemkoch, ktoré užíva. Zároveň je garantom trvalej udržateľnosti nielen produkčnej funkcie lesov, ale celého spektra mimoprodukčných funkcií, ktoré majú lesy plniť.

Zásady trvalej udržateľnosti v podmienkach podniku LESY SR š.p. sa zabezpečujú plánovitým a cielavedomým obhospodarovaním lesov podľa lesných hospodárskych plánov.

V rámci organizačného poriadku podniku LESY SR, š.p. ale aj v zmysle zákona o lesoch hlavná zodpovednosť za realizáciu lesného hospodárskeho plánu spadá do kompetencie odborného lesného hospodára. Nie je to len zodpovednosť za realizáciu lesného hospodárskeho plánu, ale najmä zodpovednosť za to, že lesné porasty zodpovedajú svojim stavom, teda štruktúrou, drevinovým zložením, zakmenením, ekologickou stabilitou a vitalitou svojmu staviu a veku.

Z predchádzajúceho zákonite vyplýva, že lesný hospodársky plán je hlavným nástrojom odborného lesného hospodára a to predovšetkým ako nástroj na presadzovanie potrieb lesných porastov.

Ak je odborný lesný hospodár zodpovedný za stav lesa a jeho trvalo udržateľné obhospodarovanie, tak nemôže byť len vykonávateľom lesného hospodárskeho plánu, ale musí byť aj jeho spolutvorcom. S touto myšlienkou sa musia stotožniť najmä odborní lesní hospodári a musia cítiť nielen zodpovednosť za vykonanie plánovaných hospodárskych opatrení, ale musia cítiť aj spoluzodpovednosť za ich naplánovanie, pretože lesný hospodársky plán by nemal byť len dielom vyhotovovateľa, ale výsledkom spolupráce vyhotovovateľa a odborného lesného hospodára.

SÚČINNOSŤ S VYHOTOVATEĽOM

V rámci tejto spolupráce vyhotovovateľ vychádzajúc z modelov hospodárenia, pokynov na vyhotovenie lesného hospodárskeho plánu a podrobného zistenia stavu lesa navrhuje hospodárske opatrenia a ich rozsah pre jednotlivé porasty. Po zohľadnení možnosti a potrieb lesných porastov spolu s odborným lesným hospodárom následne určia konkrétne hospodárske opatrenia a ich rozsah v jednotlivých porastoch.

To si samozrejme vyžaduje, aby človek na funkcii odborného hospodára spĺňal všetky predpoklady, ktoré sú pre výkon tejto funkcie potrebné, najmä odbornosť, skúsenosti, ale aj dobré poznanie územia, na ktorom hospodári a na ktorom je zodpovedný za stav lesa, teda aby bol odborným lesným hospodárom, profesionálom v plnom slova zmysle.

Do procesu tvorby lesného hospodárskeho plánu vstupuje odborný lesný hospodár už pri komplexnom zisťovaní stavu lesa. Komplexné zisťovanie stavu lesa vykonávajú pracovníci NLC Zvolen - Ústavu lesných zdrojov a informatiky v predposlednom roku platnosti lesných hospodárskych plánov na území, na ktorom sa bude v nasledujúcom roku vykonávať obnova lesných hospodárskych plánov. Výsledkom ich činnosti je určenie modelu hospodárenia pre základnú jednotku rámcového plánovania. Touto je homogénny súbor lesných porastov vytvorený na základe hospodársko-úpravnejšej typizácie (prevádzkovy

súbor) v rámci lesných oblastí a podoblastí.

V procese komplexného zisťovania stavu lesa je účasť odborných lesných hospodárov nevyhnutná pri prehodnocovaní kategórií lesov a modelov hospodárenia.

Pri posudzovaní a prehodnocovaní kategórie lesov ochranných musí odborný lesný hospodár brať na zreteľ viaceré faktory. V prvom rade ide najmä o posúdenie celkového rozsahu navrhovaných lesných porastov na vyhlásenie za lesy ochranné a posúdenie, či prírodné prostredie týchto porastov má taký charakter, že tieto porasty spĺňajú kritériá ochranných lesov.

Za ochranné lesy sa vyhlasujú ucelené plochy s výmerou väčšou ako 0,5 hektára, ktoré spĺňajú charakteristiky ochranných lesov. Teda ak sa nachádzajú v hospodárskych lesoch, alebo aj v lesoch osobitného určenia také plochy, ktoré spĺňajú tieto kritériá, je potrebné ich navrhnúť za lesy ochranné.

Súčasne je potrebné posúdiť, že či tieto kritériá spĺňajú celé porasty, alebo len ich časti, pretože pri návrhoch porastov za lesy ochranné je možné navrhnúť za ochranný les celý porast, a to aj v tom prípade ak minimálne 50% porastu spĺňa kritériá ochranného lesa, alebo len jeho časť.

Tu je potrebné zdôrazniť, že je na posúdení odborného lesného hospodára či aj plochy s výmerou väčšou ako 0,5 hektára, s charakterom ochranného lesa, nie je možné ponechať v porastoch zaradených do kategórie lesov hospodárskych, za predpokladu, že tieto plochy nebudú spôsobovať problémy v bežnom obhospodarovaní. V takom prípade sa ochranná funkcia takejto časti porastu zohľadní pri podrobnom plánovaní a v lesnom hospodárskom pláne bude charakterizovaná ako časť ochranného rázu a porast zostane v kategórii lesov hospodárskych resp. lesov osobitného určenia.

V prípade exponovaných stanovišť nachádzajúcich sa v lesných porastoch má možnosť odborný lesný hospodár navrhnúť tieto plochy za neúrodné lesné pozemky, ktoré nie sú súčasťou porastovej plochy. Sú to najmä skalné sute, skalné morény, strmé svahy s plytkou pôdou a vystupujúcou materskou horninou a pod, teda plochy na ktorých je nemožná existencia lesného porastu. Túto možnosť je opodstatnené využívať aj v prípade lesných porastov zaradených do A zóny pásma ohrozenia imisiami. Ide o porasty, alebo ich časti s extrémne zdegradovanou lesnou pôdou, na ktorej nie je možné prežívanie žiadnej vegetácie. Tieto porasty boli pôvodne zaradené v kategórii lesov osobitného určenia ako lesy pod vplyvom imisii, platný zákon o lesoch už ale neuvádza lesy pod vplyvom imisii v kategórii lesov osobitného určenia a tieto porasty sú radované do kategórie lesov ochranných.

OČAKÁVANIA PODNETNÝCH NÁVRHOV

Po posúdení týchto porastov v zmysle jednotlivých písmen kategórie ochranných lesov, teda lesov na mimoriadne nepriaznivých stanovištiach ako sú sutiny, strže, skalné svahy

s vystupujúcou materskou horninou a pod., vysokohorské lesy pod hornou hranicou stromovej vegetácie, lesy nad hornou hranicou stromovej vegetácie s prevládajúcim zastúpením kosodreviny a ostatné lesy s prevládajúcou funkciou ochrany pôdy predloží odborný lesný hospodár svoje návrhy pracovníkom komplexného zisťovania stavu lesa.

Títo na základe návrhu odborného lesného hospodára a vlastných poznatkov vypracujú predbežný návrh ochranných lesov, ktorý vyhotovovateľ zahrnie do „Správy o hospodárení“.

Predmetom návrhu je opätovné vyhlásenie pôvodných ochranných lesov, návrh na vyhlásenie nových porastov za lesy ochranné, ako aj návrh na zmenu kategórie ochranných lesov na lesy hospodárske, resp. lesov osobitného určenia.

Konečný návrh na vyhlásenie ochranných lesov predkladá schvaľujúcemu orgánu štátnej správy lesného hospodárstva vyhotovovateľ lesného hospodárskeho plánu spolu s návrhom lesného hospodárskeho plánu.

Pri revízii modelov hospodárenia musí odborný lesný hospodár na základe svojich skúseností dať pracovníkom komplexného zisťovania stavu lesa podnetné návrhy na skvalitnenie obsahovej náplne týchto modelov a to najmä pri stanovení základných rámcov hospodárenia, ktorými je hospodársky spôsob a jeho forma, rubná doba, obnovná doba, doba zabezpečenia a doba návratu, ako aj cieľov hospodárenia, ktorými je cieľové drevinové zloženie, cieľová produkcia a cieľová štruktúra lesného porastu, a taktiež zásad hospodárenia, ktorými sú zásady výchovy lesa, obnovy lesa, ochrany lesa a rekonštrukcie lesa.

Podľa modelov hospodárenia bude vyhotovovateľ lesného hospodárskeho plánu vyhotovovať plán, a preto je potrebné, aby odborný lesný hospodár do modelov hospodárenia pretransformoval potreby porastov, ktoré obhospodaruje, pretože základné rozhodnutia, ciele a zásady hospodárenia z týchto modelov budú pre neho platné po dobu platnosti lesného hospodárskeho plánu, podľa ktorého bude hospodáriť celé toto obdobie.

Vstupom do procesu tvorby lesného hospodárskeho plánu v rámci komplexného zisťovania stavu lesa odborní lesní hospodári pomôžu vytvoriť dobrú východiskovú pozíciu pre podrobné plánovanie a v konečnom dôsledku pre kvalitné a čo najoptimálnejšie vyhotovenie lesného hospodárskeho plánu.

Pri vyhotovení lesného hospodárskeho plánu, ktoré prebieha v poslednom roku platnosti plánu, je potrebné, aby si odborní lesní hospodári našli čas na spoluprácu s vyhotovovateľom a zúročili svoje skúsenosti, najmä čo sa týka poznania rastových procesov jednotlivých lesných porastov a ich predpokladaného vývoja. Na základe týchto skúseností a podrobného zistenia stavu lesa, ktoré vykonáva vyhotovovateľ plánu, musia pri podrobnom plánovaní spoločne nájsť čo najoptimálnejšie návrhy plánovaných hospodárskych opatrení pre jednotlivé lesné porasty.

DÓRAZ NA SPRÁVNE NAPLÁNANIE FORMY HOSPODÁRSKEHO SPÔSOBU

Pritom je potrebné sa podrobne zaobe-

rať plánovaním jednotlivých hospodárskych opatrení a to stanovením úloh obnovy lesa, výchovy lesa a zalesňovania.

Pri plánovaní úloh obnovy lesa je dôležité správne naplánovanie formy hospodárskeho spôsobu, samozrejme s prihliadnutím na model hospodárenia, optimálne umiestnenie obnovných prvkov, aby sa čo najlepšie využil stanovištný potenciál pre dosiahnutie prirodzenej obnovy v lesných porastoch. a zaistenie čo najvyššieho podielu stanovištno vhodných lesných drevín, ktoré budú tvoriť následný porast. Takouto obnovou zabezpečujeme trvalosť a nepretržitosť plnenia všetkých funkcií lesa, v zmysle funkčne integrovaného hospodárenia v lesoch, ktoré má les ako základná zložka životného prostredia plniť. Dôležitá je aj tá skutočnosť že obnovou lesa dochádza k vytváraniu viac horizontálne aj vertikálne členitých porastov, čím sa zlepšuje štruktúra vekových stupňov lesných biotopov a teda ich priaznivý stav.

V rámci plánovania výchov porastov, ako prezrávok tak aj výchovných ťažieb sa musí odborný lesný hospodár kvalifikovane vyjadriť na základe zohľadnenia skutočného stavu porastov a ich predpokladaného vývoja k stanoveniu plošného rozsahu výchovného zásahu, jeho umiestneniu, ako aj k potrebe počtu zásahov na plánovacie obdobie v jednotlivých porastoch.

AKO SA VYHNÚŤ ZBYTOČNEJ ADMINISTRATÍVE

Pri výchovných ťažbách v porastoch do 50 rokov musia optimálne stanoviť intenzitu zásahu, aby pri realizácii zásahov v týchto porastoch nedochádzalo k neúmernému prekračovaniu plánovaných ťažieb v jednotlivých porastoch.

Prekročenie výšky ťažby v poraste do 50 rokov umožňuje odbornému lesnému hospodárovi zákon o lesoch prostredníctvom úpravy lesného hospodárskeho plánu. Pritom ale musí mať na zreteli, že celková výška ťažby za lesný resp. vlastnícky celok je neprekročiteľná a priamym dôsledkom nesprávne stanovenej intenzity zásahu a následným prekračovaním plánovaných ťažieb v porastoch do 50 rokov je znížovanie ťažbových možností v porastoch nad 50 rokov, teda výchovných a obnovných zásahov v týchto lesných porastoch.

Optimálne stanovenie intenzity výchovného zásahu je potrebné aj v porastoch nad 50 rokov, ktoré ešte nedosiahli vek začatia obnovy. Prekročenie plánovaného objemu výchovnej ťažby v týchto porastoch je možné len zmenou lesného hospodárskeho plánu. O tejto zmene rozhoduje orgán štátnej správy lesného hospodárstva a k jeho rozhodnutiu je potrebné aj vyjadrenie orgánu štátnej správy životného prostredia. Správnym určením intenzity zásahu v týchto porastoch sa teda odborný lesný hospodár vyhne zbytočnej administratíve.

Nemenej dôležité je aj to, že správnym načasovaním a vykonaním výchovného zásahu v posledných vekových stupňoch pred vekom začatia obnovy môže tieto porasty pripraviť na samotnú obnovu. Takýto zásah potom spĺňa charakter výchovy aj prípravnej fázy podrastového hospodárskeho spôsobu.

V súčasnosti sa zvyšuje dôležitosť plánovania rozčleňovania porastov najmä v porastoch do 50 rokov, s ohľadom na technológiu,

aká sa bude pri výchovných ťažbách používať. Preto je potrebné, aby odborný lesný hospodár zosúladiť použitie plánovanej technológie, ktorou bude výchovný zásah realizovať, a potreby rozčlenenia porastov, tak aby nedochádzalo k tomu, že plánovaná výchovná ťažba sa prekročí už realizáciou rozčlenenia v poraste.

Pri plánovaní predpisu zalesňovania je potrebné zohľadniť ekologické podmienky na ploche navrhovanej na zalesnenie, možnosti prirodzenej obnovy stanovištno vhodných drevín, ako aj zastúpenie drevín už existujúcich na tejto ploche tak aby sa zabezpečilo dosiahnutie obnovného zastúpenia v poraste. Optimálne naplánované zalesnenie potom dáva predpoklad úspešného vývinu následného porastu.

S obnovami lesných hospodárskych plánov sa stretávajú odborní lesní hospodári, ak nemenia svoju pôsobnosť, v desaťročnom cykle. Zvládnuť úlohy, ktoré sú na nich kladené pri týchto obnovách im pomôže aj MOP – Postup pri obnove LHP a riešení obmedzení vlastníckych práv ktorý podrobne popisuje priebeh konania o obnove lesného hospodárskeho plánu. Na základe návrhu vhodných participácií štandardizuje jednotlivé kompetencie odborných lesných hospodárov, ale aj ďalších pracovníkov podniku LESY SR, š.p., ktorí sa spolupodieľajú na tvorbe lesných hospodárskych plánov a určuje obsahovú náplň a spôsob vyhotovenia podkladov potrebných k vyhotoveniu lesných hospodárskych plánov, ako aj zdroje na ich získanie.

OPAKOVANIE NIKOMU NEZAŠKODÍ

Pred obnovou lesných hospodárskych plánov podnik LESY SR, š.p. organizuje odbornú inštruktážnu školenia k obnovám lesných hospodárskych plánov pre odborných lesných hospodárov, ale aj pre ďalších zainteresovaných pracovníkov odštepných závodov, na území ktorých bude v tom roku prebiehať úprava lesných hospodárskych plánov. Na týchto školeniach si zopakujú celkovú problematiku hospodárskej úpravy lesov, čo určite nikomu raz za desať rokov neprebíhať, ako aj proces tvorby lesného hospodárskeho plánu a priebeh konania o obnove lesného hospodárskeho plánu. V rámci diskusií sa prekonzultujú konkrétne problémy, s ktorými sa stretávali v predchádzajúcich lesných hospodárskych plánoch a spoločne sa hľadajú riešenia týchto problémov, aby nový lesný hospodársky plán spôsoboval odbornému lesnému hospodárovi tých problémov čo najmenej.

Z predchádzajúceho vyplýva, že pri tvorbe lesného hospodárskeho plánu je aj na odbornom lesnom hospodárovi, podľa akého plánu bude nasledujúcich desať rokov hospodáriť, pretože o konečnej podobe a kvalite plánu má právo spolurozhodovať aj on.

Ak sa tak stane, tak bude musieť v minimálnej miere využívať inštitút úprav a zmien lesného hospodárskeho plánu, nebude musieť rozmýšľať, že čo má urobiť a kde to má urobiť, ale bude môcť hospodáriť podľa lesného hospodárskeho plánu, o ktorom bude môcť hrdo povedať, že je dobrý aj jeho zásluhou. ■

Ing. Peter Zima je pracovníkom Odboru lesníckej politiky a certifikácie lesov na generálnom riaditeľstve š.p. LESY SR

Termín biologická diverzita po prvý krát použili Norse a Mac Manus v roku 1980 v práci „Ecology and living resources – biological diversity“ pre spoločné označenie genetickej (vnútrodruhovej) diverzity a diverzity druhovej (ekologickej), ktorá je definovaná počtom druhov v spoločenstvách. Skrátený termín biodiverzita bol zavedený o päť rokov neskôr v roku 1985 Waltrom G. Rosen v súvislosti s prípravou prvého národného fóra o biodiverzite, konaného vo Washingtone D.C. v septembri 1986. Dnes sa oba termíny stali bežne používané nielen v odbornej biologickej a ochranárskej literatúre, ale prenikli i do iných rezortov a diplomacie a používajú sa pre označenie rôznorodosti živých foriem na zemi.

DOHOVOR O BIOLOGICKEJ DIVERZITE

Po dvadsiatich rokoch od Konferencie OSN o životnom prostredí človeka, ktorá sa konala v roku 1972 v Stockholme, sa v roku 1992 uskutočnila v brazílskom meste Rio de Janeiro Konferencia OSN o životnom prostredí a rozvoji, známa aj pod názvom Summit Zeme. Bol tu prijatý 4 základné dokumenty, medzi ktoré patrí i Dohovor o biologickej diverzite. V samotnom dohovore je termín „biologická diverzita“ definovaný ako „rôznorodosť všetkých živých organizmov vrátane ich suchozemských, morských a ostaných vodných ekosystémov a ekologických komplexov, ktorých sú súčasťou“. Termín „biologická diverzita“ tu teda označuje nielen rôznorodosť v rámci druhov a medzi druhmi, ale aj rozmanitosť (diverzitu) ekosystémov.

Dohovor pokrýva široký rozsah problémov, je však možné rozlíšiť jeho tri hlavné ciele, tak ako sú definované v jeho prvom článku:

- Ochrana biologickej diverzity v celej jej šírke
- Uprednostňovanie rozumného a trvalo udržateľného využívania prírodných zdrojov pred ich nenávratným ničením
- Spravodlivé využívanie výhod (úžitkov) vyplývajúcich z využívania biologických zdrojov, vrátane práva na prístup k týmto zdrojom a zaistenia rovnoprávneho podieľu na zisku z ich využívania.

NATURA 2000

V roku 1992 bola prijatá smernica č. 92/43/EHS (smernica o biotopoch), v ktorej boli definované ciele európskej sústavy pre ochranu prírody Natura 2000. Táto pozostáva zo SPA (special protection areas – osobitne chránené územia = chránené vtáčie územia) v zmysle smernice o vtácoch č. 79/409/EHS a SAC (special conservation areas – osobitných území ochrany) vymedzených v zmysle smernice o biotopoch. Smernica o biotopoch je založená na integrovanom prístupe – okrem ochrany biologickej diverzity je tiež zameraná na podporu trvalo udržateľných činností, ktoré sú v súlade s cieľmi Natura 2000.

Zachovanie biodiverzity v lesných ekosystémoch prostredníctvom LHP

Alena ÁBELOVÁ

KONFERENCIE MINISTROV O OCHRANE LESOV V EURÓPE

Koncepcia trvalej udržateľnosti má v európskom lesníctve dlhú tradíciu. Pôvodne sa trvalá udržateľnosť v lesnom hospodárstve chápala hlavne ako trvalá výťaž (výnos) dreva, aby bolo možné preklenúť jeho historický nedostatok. Avšak postupne sa zakomponoval do obhospodarovania lesov aj význam ich rôznorodých funkcií. V súčasnosti sú mnohé dôležité aspekty trvalo udržateľného obhospodarovania upravené národnými alebo regionálnymi zákonmi a nariadeniami a sú už pravidelne monitorované.

Želanie spojiť úsilie na politickej úrovni na ochranu a ďalšie zlepšenie trvalo udržateľného obhospodarovania európskych lesov viedlo k Prvej konferencii ministrov o ochrane lesov v Európe, ktorá sa konala v Štrasburgu v roku 1990. Na Druhej konferencii ministrov, ktorá sa konala v Helsinkách v roku 1993, ministri zodpovední za lesníctvo v Európe prijali medzinárodné schválené „Lesnícke zásady“ a urobili ďalší krok v histórii koncepcie trvalo udržateľného hospodárenia prijatím „Všeobecných smerníc pre trvalo udržateľné obhospodarovanie európskych lesov“ a „Všeobecných smerníc pre ochranu biodiverzity európskych lesov“. Následne konferencia ministrov v roku 1998 v Lisabone prijala „Paneurópske kritériá a indikátory trvalo udržateľného obhospodarovania lesov“, dôležité pre sledovanie a realizáciu vyššie uvedených všeobecných smerníc.

Štátny podnik, LESY SR, pre naplnenie politického záväzku Slovenskej republiky ako signatárskeho štátu k trvalo udržateľnému obhospodarovaniu európskych lesov prijal vlastnú, samostatnú politiku trvalo udržateľného obhospodarovania lesov stanovenú v „Koncepčných zámeroch a cieľoch kvality pri trvaloudržateľnom obhospodarovaní lesov“. Štrukturálne sú postavené na šiestich paneurópskych kritériách a sú v nich implementované odporúčania „Paneurópskych prevádzkových smerníc pre trvalo udržateľné obhospodarovanie lesov“:

Kritérium I: Zachovanie a primeraný rozvoj lesných zdrojov a ich príspevek do globálneho kolobehu uhlíka.

Vybrané ciele:

- Pri tvorbe LHP uplatňovať požiadavky na diferencované modely hospodárenia tak, aby tieto umožňovali ekologické (prírode blízke) hospodárenie v lesoch, boli technicky realizovateľné, ekonomicky akceptovateľné a diferencované podľa funkčných požiadaviek.
- Spolupracovať pri prepájaní hospodársko-úpravnickeho, krajinného-ekologického a územného plánovania.
- Využívať najvhodnejšie formy hospodárskych spôsobov pre optimalizáciu drevných zásob na úroveň, ktorá je žiaduca s ohľadom na ekonomické, ekologické a sociálne funkcie lesa.

Kritérium II: Zdravotný stav a vitalita lesných ekosystémov

Vybrané ciele:

- Vykonávať pravidelný monitoring zdravotného stavu lesa so zameraním na identifikáciu rozsahu a kombinácie škodlivých činiteľov ohrozujúcich konkrétne územie
- Realizovať systematickú prevenciu smerovanú na ovplyvňovanie limitujúcich podmienok pre aktivizáciu škodlivých činiteľov s využitím zariadení a pestovateľských nástrojov zohľadňujúcich zmeny klimatických pomerov
- Uprednostňovať ekologicky akceptovateľné metódy potlačania biotických škodcov (biologické, biotechnické a iné)
- Uplatňovať existujúce komplexné modely praktických opatrení integrovanej ochrany lesov
- Klásť dôraz na genetickú, druhovú a štrukturálnu diverzitu zakladaných porastov na kalamitov poškodených plochách s cieľom zvýšenia ich stability, vitality a odolnostného potenciálu.
- Znižovať ekologické a ekonomické škody včasným odstraňovaním kalamit
- Udržiavať dynamickú rovnováhu medzi stavmi zveri a výškou škôd na lesných ekosystémoch
- Redukovať množstvo požiarov znížením možných rizík vzniku požiaru a zvýšením rýchlosti pri lokalizácii požiaru a začiatku jeho likvidácie

Kritérium III: Zachovanie a podpora produkčnej funkcie lesov

Vybrané ciele:

- Vykonávať ťažbové zásahy v primeranom čase, takým spôsobom a v takom množstve, aby nedochádzalo k ničeniu a poškodeniu lesných ekosystémov a zníženiu ich produkčnej schopnosti
- Uplatňovať diferencované postupy v obhospodarovaní lesov vzhľadom na stanovištné typy, kvalitu porastov a tvorbu nedrevných produktov lesných ekosystémov
- Riadiť obnovné zastúpenie drevín v prospech zvyšovania ekologickej stability, prírastku a hodnotového efektu lesných porastov
- Uplatňovať progresívne a ekologické ťažbovo-dopravné technológie minimalizujúce poškodenie pôdy a porastov
- Uskutočňovať odôvodnené rekonštrukcie (prevody a premeny) málo produktívnych lesov na energetické porasty

Kritérium IV: Zachovanie, ochrana a primeraný rozvoj biologickej diverzity lesných ekosystémov

Vybrané ciele:

- Uprednostňovať provenienčne vhodnú prirodzenú obnovu lesa pri obnove lesných porastov
- Zabezpečovať sebestačnosť vo výrobe kvalitného reprodukčného materiálu s vysokou genetickou hodnotou.
- Podporovať horizontálnu a vertikálnu

rôznorodosť porastov a ich druhovú diverzitu

- Podporovať existujúcu biologickú diverzitu ponechaním stojaceho alebo ležiaceho mŕtveho dreva a bŕtlavých stromov v takom množstve a rozmiestnení, aby nemali nepriaznivý vplyv na zdravotný stav a stabilitu lesa
- Revitalizovať a chrániť vzácne biotopy s výskytom vzácných druhov rastlín a živočíchov, prameniská, mokrade, skalné formácie, rokliny
- Zachovávať prirodzene rastúce autoktónne porastové plášte
- Potláčať nežiaduce invázne druhy rýchlo sa šíriacich reziduálnych a ruderalných rastlín

Kritérium V: Zachovanie a primeraný rozvoj ochranných funkcií lesov **Vybrané ciele:**

- Zabezpečovať diferencované obhospodarovanie lesov plniacich vodohospodárske a vodoochranné funkcie
- Zabezpečovať vyváženosť zrážkovo-odtokových procesov v povodiach bystrín, obnovovať funkčnosť pôvodných vodných nádrží, zlepšovať funkčnosť ich brehových porastov
- Zabráňovať erózii a poškodzovaniu lesnej dopravnej siete komplexným riešením odtokových pomerov
- Zabezpečovať diferencované obhospodarovanie lesov plniacich pôdoochranné funkcie, uplatňovať vhodnú druhovú skladbu so zastúpením melioračných a spevňovacích drevín
- Chrániť porasty pred zhutňovaním pôdy, vykonávať potažbovú asanáciu kolají a rýh spôsobených pohybom strojov a nákladu
- Zabezpečiť ochranu lesných pôd a podzemných vôd pred znečistením ropnými a ostatnými nebezpečnými látkami

Kritérium VI: Zachovanie ostatných sociálno-ekonomických funkcií a podmienuk

Štvrtá konferencia ministrov o ochrane lesov sa uskutočnila vo Viedni v roku 2003. Ministri na nej zvýraznili rozhodujúce ekologické, ekonomické a sociálne aspekty trvalo udržateľného obhospodarovania lesov a zvýraznili nutnosť spracovať národné lesnícke programy vo všetkých signatárskych krajinách za účelom orientácie na národné potreby a na implementáciu svetových záväzkov v súvislosti s lesmi a medzinárodnými dohodnutými aktivitami.

LHP A BIODIVERZITA

Na už vyššie spomínanej konferencii ministrov vo Viedni v roku 2003 bola prijatá i rezolúcia V4: „Ochrana a zvyšovanie biologickej diverzity lesov v Európe“, v ktorej sa signatárske štáty a Európske spoločenstvo zaväzujú v bode 15: *„Podporovať lesohospodárske plánovanie a opatrenia a plány územnej stability, ktoré sú osobitne vhodné na udržiavanie, ochranu obnovu a zvyšovanie lesnej biologickej rôznorodosti, podporujúce prírodné procesy v lese.“*

Hospodárenie podľa lesných hospodárskych plánov má u nás dlhodobú tradíciu. Už zákonom č. 37/1928 Zb. a vládnym nariadením č. 97/1930 Zb. bola stanovená povinnosť, aby sa všetky lesy s výmerou nad 50 ha obhospodarovali podľa platných lesných hospodárskych plánov. V roku 1977 vyšiel zákon č. 61/1977 Zb. o lesoch a zákon SNR č. 100/1977 Zb. o hospodárení v lesoch

a štátnej správe lesného hospodárstva. Podľa vyššie uvedeného zákona SNR č. 100/1977 Zb. sa LHP vyhotovoval pre lesy s výmerou nad 50 ha. Pre lesy s výmerou do 50 ha sa vyhotovoval zjednodušený LHP. Dnes je povinnosť hospodáriť zakotvená v § 36 zákona č. 326/2005 Z.z. o lesoch, ktorý znie: *„Na účely tohto zákona sa odborným hospodárením v lesoch rozumie povinnosť obhospodarovateľa lesa zabezpečiť hospodárenie podľa lesného hospodárskeho plánu alebo výpisu z neho prostredníctvom odborného lesného hospodára.“*

Už z vyššie uvedených vybraných cieľov kvality platných pre štátny podnik vyplýva skutočnosť, že lesné hospodárske plány sú hlavným nástrojom odborného lesného hospodára na zachovanie biodiverzity v lesných ekosystémoch a zabezpečenie trvalo udržateľného využívania prírodných zdrojov, tak ako je do uvedené i v samotnom dohovore o biologickej diverzite. Deklaruje to hlavne profesionálna prepracovanosť tvorby LHP. Z hľadiska biodiverzity je nutné spomenúť hlavne ekologický prístup lesa, ktorý je súčasťou komplexného zisťovania jeho stavu. Jeho cieľom je vyprofilovanie identifikátorov, podľa ktorých sa stanovujú modely hospodárenia. Medzi základné identifikátory patrí: kategória lesa, tvar lesa, spôsob obhospodarovania (porast v prevode, rýchlorastúce dreviny, stredný les, výberkový porast alebo porast v prevode, prechod na intenzívnejšie využitie, akceptovanie prirodzeného zmladenia, bezzásahové porasty), pásmo ohrozenia imisiami, imisný typ, pásmo hygienickej ochrany vôd, druh chráneného územia, zóna ochrany prírody, združený hospodársky súbor lesných typov, hospodársky súbor lesných typov, porastový typ a stupeň ohrozenia, ktorý charakterizuje zdravotný stav posúdením defoliácie a depigmentácie. Podľa nich sa určí rubná doba, zníženie rubnej doby, príznak fyzického veku, rubné veky drevín, dimenzia rubného typu, obnovná doba, doba zabezpečenia, doba návratu, formy hospodárskeho spôsobu, cieľová výstavba drevín, cieľové drevinové zloženie, obnovné drevinové zloženie. Tieto základné rozhodnutia a ciele hospodárenia sú súčasťou už spomínaných modelov hospodárenia a následne sa premietajú do podrobného plánovania na porasty. Pomocou nich môže potom odborný lesný hospodár naplniť vyššie uvedené koncepčné zámyery a ciele LESY SR, š.p. postavené na šiestich paneurópskych kritériách.

V LHP sa odrážajú i všetky platné právne normy SR, ktoré sa zaoberajú zachovaním biodiverzity lesa a to počnúc Zákom č. 326/2005 Z.z. o lesoch, ďalej Zákom č. 217/2004 Z.z. o lesnom reprodukčnom materiáli, Vyhláška č. 453/2006 Z.z. o hospodárskej úprave lesa a ochrane lesa, Vyhláška č. 571/2004 Z.z. o zdrojoch lesného reprodukčného materiálu, Usmernenie č. 5389/2005-710 MP SR vo veci použitia holorubného hospodárskeho spôsobu a jeho určovania v LHP, Usmernenie MP SR č. 2765/2006-210 o zmene a úprave LHP a v neposlednom rade i Zákom 543/2002 Z.z. o ochrane prírody a krajiny. Pri poslednom menovanom zákone by som sa rada pristavila a objasnila, ktoré z jeho ustanovení je potrebné zapracovať do platných LHP a ktoré majú byť výsledkom samostatných správnych konaní. Už do vyššie uvedených modelov hospodárenia sú zapracované jednotlivé

obmedzenia vyplývajúce z platných stupňov územnej ochrany prírody a krajiny. Všetky ostatné súhlasy a výnimky, ktorých potreby pre obhospodarovateľa lesa vyplývajú zo Zákona 543/2002 Z.z. o ochrane prírody a krajiny majú byť výsledkom samostatných správnych konaní tak, ako je to uvedené v tomto zákone. Napriek tomu sa naši kolegovia stretávajú pri obnovách LHP s požiadavkami štátnej ochrany prírody, ktoré idú veľakrát nad rámec zákona. Stáva sa i to, že tieto neprerokujú s LESY SR, š.p. ako obhospodarovateľom lesa, ale ich dajú zapracovať do modelov hospodárenia priamo vyhotovovateľovi LHP. S takýmto postupom štátnej ochrany prírody zásadne nemôžeme súhlasiť.

PROGRAM ZACHOVANIA BIODIVERZITY

Nedá mi na tomto mieste nespomenúť i tú skutočnosť, že LESY SR, š.p. ako najväčší obhospodarovateľ lesa v SR (výmera obhospodarovaných pozemkov 966 722 ha) má zavedené i ďalšie vlastné smernice a metodické pokyny, ktorých účelom je zachovať resp. zvýšiť biodiverzitu lesných spoločenstiev (Smernica o ponechaní dreva pri pni alebo na pni, Metodicko-organizačný pokyn (MOP) o priradovaní blízkom obhospodarovaní lesa, MOP o vnútroodnikových vzťahoch v ochrane genetických zdrojov, lesnom semenárstve a škôlkarstve, Metodické usmernenie organizácie k zabezpečeniu ochrany lesov proti antropogénnym a prírodným škodlivým činiteľom, MOP o záväzných opatreniach na ochranu lesov pred požiarimi, MOP o spaľovaní horľavých látok, Smernica pre obmedzenie poškodzovania porastov lesnou technikou, Smernica pre ochranu kvality vôd v lesných porastoch, MOP o postupe pri obnove LHP a riešení obmedzení vlastníckych práv, Smernica o certifikácii trvalo udržateľného obhospodarovania lesov, Príručka kvality pre trvalo udržateľné obhospodarovanie lesných zdrojov, MOP o overovaní systému riadenia kvality lesných zdrojov). Zároveň dávam týmto jednotlivým OZ vyššie uvedené smernice a MOP do pozornosti a apelujem na ich dodržiavanie v plnom rozsahu. Všetky sú uvedené na portáli podnikového intranetu v kolónke „Organizácia a riadenie“, „CEROD“ (Centrálny elektronický register organizačnej dokumentácie).

Napriek nie malému počtu vyššie menovaných smerníc a MOP, ktoré sa zaoberajú zachovaním biodiverzity v lesných ekosystémoch považujem za vhodné vypracovať určitý program zachovania biodiverzity v š.p. LSR, pomocou ktorého by odborný lesný hospodár mohol premietnuť do lesnej prevádzky všetky koncepčné zámyery a ciele zamerané na trvalo udržateľné hospodárenie v lese a zachovanie biodiverzity jeho ekosystémov.

ZÁVER

Na záver si už len dovoľím konštatovať, že LESY SR, š.p. B. Bystrica má k 31.3.2007 až 42 % obhospodarovaných lesov certifikovaných a ďalších 15 % je pred vydaním certifikátu. Z toho 20 % pripadá na systém FSC a 80 % na systém PEFC. Ide vlastne o verejné uznanie, že na danom území trvalo udržateľne hospodári. ■

Ing. Alena Ábelová je pracovníčkou Odboru usmerňovania lesníckych činností na generálnom riaditeľstve š.p. LESY SR

Ministerstvá našli spoločnú reč v problematike podkórneho hmyzu

Nádej pre lesníkov a ochranárov, nádej pre prírodu i spoločnosť

JOZEF MARKO

Slovensko má v porovnaní s najvyspelejšími európskymi krajinami dvojnásobne vyššiu výmeru chránených území (CHÚ) na lesnom pôdnom fonde. V súvislosti s NATUROU 2000 sa tento parameter ešte zvýšil. Svetový priemer percentuálneho podielu CHÚ na celkovej rozlohe jednotlivých krajín podľa FAO predstavuje 12 percent, v Európe je to 10,5 percenta, no a na Slovensku 41 percent... Aj to je jeden zo zaujímavých faktov, ktoré odzneli na medzinárodnej konferencii, zorganizovanej spoločne ministrom pôdohospodárstva Miroslavom Jureňom a ministrom životného prostredia Jaroslavom Izákom v Podbanskom vo Vysokých Tatrách 18. až 20. marca tohto roka. Konferencie s názvom „Podkórny hmyz, jeho vplyv na lesné ekosystémy v chránených územiach a možnosti využitia štrukturálnych fondov EÚ pri ochrane prírody a krajiny“ sa zúčastnili odborníci Česka, Poľska, Švajčiarska, Nemecka, Rakúska, Švédska, Chorvátska, Rumunska a Slovenska.

J. NOVOTNÝ: „OCHRANA PRÍRODY NESMIE BYŤ NA ÚKOR VŠETKÝCH OSTATNÝCH FUNKCIÍ ÚZEMIA“

Silné zastúpenie medzi účastníkmi mal aj š.p. LESY SR, ktorý reprezentovali generálny riaditeľ Jozef Mindáš, rozvojovo-technický riaditeľ Ján Štefánik, vedúci Odboru usmerňovania lesníckych činností Ján Švančara a vedúci špecialista podniku na problematiku ochrany lesa Ján Kovalčík. S dvoma posledne menovanými sme hovorili o ich poznatkoch z tejto akcie. Obaja zhodne vyzdvihli prezentáciu generálneho riaditeľa Národného lesníckeho centra (NLC) Júliusa Novotného

prof. Ing. Július Novotný CSc.

Ing. Ján Švančara

Ing. Ján Kovalčík CSc.

o vplyve podkórneho hmyzu na lesné ekosystémy v chránených územiach.

A v čom vidí principiálny problém rozdielneho posudzovania dopadov premnoženia podkórnikov a regulovania, či neregulovania ich počtu? Citujeme z prezentácie J. Novotného: „**Rozpad lesných spoločenstiev v CHÚ, osobitne v národných parkoch, nie je len problém environmentálny, ale aj ekonomicko-sociálny. Národný park má oveľa viac funkcií ako len pasívne chrániť územia s cennou prírodou. Aj keď je ochrana prírody dominantná, nesmie byť na úkor všetkých ostatných funkcií. Ak má národný park veľkú výmeru území s mimoriadne silnými obmedzeniami a preto sa spustí proces veľkoplošného rozpadu lesných spoločenstiev, tento proces zásadným spôsobom ovplyvní aj funkcie samotného národného parku. Preto sa nestačí pýtať iba úzko ekologicky orientovaných komunit, čo považujú za správne vo väzbe na premnoženie podkórnikov v CHÚ, ale treba sa pýtať aj súkromných vlastníkov lesov, manažérov štátneho lesa, daňových poplatníkov ako hlavných donorov štátnej ochrany prírody, ale aj miestnych komunit, ktoré sú existenčne závislé na všetkých rozhodujúcich funkciách národného parku, či chcú mať živé (zelené), alebo mŕtve stromy vo svojom národnom parku.**“

Podľa slov šéfa NLC je logickým riešením tohto problému prísna ochrana tých fragmentov prírody, ktoré sú vzácne a pri ich zachovaní sa riadiť profesionálne spracovaným manažmentovým plánom. Na ostatnom území robiť také opatrenia, aby sa minimalizovalo riziko zničenia cenných častí prírody. V odôvodnených prípadoch ponechať časť prírody na samovývoj so sledovaním prírodných procesov. Podmienkou úspechu tohto riešenia je podľa neho kvalitná zonácia.

J. ŠVANČARA: „EÚ NIE JE PRE SVOJICH ČLENOV STRAŠIAKOM ALEBO HROZBOU“

Zaujímavé postrehy z vystúpení ďalších prednášajúcich zhrnul pre Lesník J. Švančara: „**Zástupca Slovenskej republiky v Európskej komisii pán Miko povedal niekoľko zásadných myšlienok, s ktorými sa dá iba súhlasiť. Zdôraznil, že prístup k riešeniu diskutovaného problému musí byť celistvý, vedecký a v súlade s cieľom zastrešiť pokles biodiverzity v rámci krajín EÚ do roku 2010. Vyhlásenie chráneného územia nesmie podľa neho znamenať, že sa v ňom zakáže všetky činnosti. Za kľúčové považuje posudzovanie každej konkrétnej aktivity z hľadiska dopadu na prírodné prostredie. Za nesprávne**

naopak to, že po veternej kalamite alebo inej prírodnej katastrofe je najskôr realizovaný nejaký krok a potom sa čaká na to, aký bude jeho dôsledok. Jednoducho nemáme podľa neho stanovené postupy, ktoré jasne zdefinujú jednotlivé kroky, zamerané na zvládnutie takýchto situácií. V audióriu konferencie mimoriadne akcentovalo jeho tvrdenie o tom, že Európska komisia nemôže a ani nechce nariaďovať a predpisovať jednotlivým členským krajinám čo a kde majú v ochrane prírody robiť. Hovoril tiež o aktuálnom procese vyhlasovania chránených vtáčích území v krajinách EÚ, ktorý sprevádzajú nedoriešené a neusporiadané vzťahy s vlastníkami pozemkov.“

J. Kovalčík vyzdvihol dva zahraničné príspevky: Petra Zahradníka z českého Výskumného ústavu lesného hospodárstva a poľovníctva a Hanesa Krehana z viedenského Ústavu ochrany lesa. „**Podľa kolegu z Čiech musí byť ponechanie chráneného územia bez zásahu politickým rozhodnutím, ktoré má nevyhnutne sprevádzať informačná kampaň o dopadoch tohto rozhodnutia, určená širokej verejnosti. Pán Krehan na základe vlastných skúseností zdôraznil, že spracovanie kalamity s ošetrením kalamitného dreva a zabezpečením hygieny porastov je bezpodmienečne nutné zrealizovať aj za cenu použitia najdrahších technológií, akým je napríklad nasadenie leteckej techniky v neprístupných terénoch. Ponechanie lykožrútových ohnísk má totiž podľa neho ničivé následky.**“

ZÁVERY KONFERENCIE SO SYSTÉMOVÝMI OPATRENAMI A ODPORÚČANIAMÍ

Punc dôležitosti dostala konferencia nielen tým, že ju spolu organizovali ministerstvá pôdohospodárstva a životného prostredia, ale predovšetkým tým, že zástupcovia oboch rezortov v spolupráci so zahraničnými expertmi spracovali závery, ktoré svojimi podpismi potvrdili aj obaja ministri – Miroslav Jureň a Jaroslav Izák. Vzhľadom na ich závažnosť a zásadný prínos k riešeniu danej problematiky ich publikujeme v plnom rozsahu.

Základným predpokladom pre efektívne vyriešenie problému vplyvu podkórneho hmyzu na lesné ekosystémy v CHÚ sa javí prijatie nasledovných systémových opatrení:

1. Dopracovať zonáciu národných parkov, vychádzajúcu z novej schválenej metodiky, rešpektujúcu vlastnícke práva k územiám nachádzajúcim sa v CHÚ, ide najmä o neštátne vlastníctvo lesov, plne rešpektujúcu koncepciu ochrany prírody a krajiny, štátnu lesnícku politiku, ako aj zásady politiky za-

bezpečujúcich rozvoj vidieka a skvalitnenia života lokálnych komunít.

2. Pripraviť „Konceptiu“ systémového riešenia problému premoženia podkôrníkov v CHÚ, ktorá bude obojstranne akceptovaná (štátnou ochranou prírody aj lesníctvom) a bude rešpektovať ekologický, ekonomický i sociálne najvhodnejší variant riešenia. Zároveň umožní zohľadniť miestne špecifiká.

3. Vypracovať manažmentové plány chránených území rešpektujúce „Konceptiu“ riešenia problému premoženia podkôrníkov v CHÚ a požiadavky vlastníkov, správcov a samospráv v daných územiach.

Do obdobia definitívneho vyriešenia základných podmienok a vypracovania „Konceptie“ sa odporúča:

1. Na území s najprísniejším režimom ochrany (v súčasnosti 5. stupeň ochrany prírody) sa zasahovať nebude.

2. V lesných porastoch susediacich s 5. stupňom ochrany prírody vykonávať intenzívne opatrenia brániace šíreniu podkôrníkov do okolitých porastov v súlade so zákonom č. 326/2005 Z. z. o lesoch.

3. Vytvoriť funkčný systém na úhradu obmedzení, vyplývajúcich zo zákona č. 543/2002 Z. z. alebo na jeho základe.

4. V územiach so 4. stupňom ochrany resp. B zónach realizovať preventívne a obranné opatrenia na princípe ekologicky šetrnej aktívnej ochrany lesa proti podkôrníkom. V prípade potreby súhlasu alebo výnimky orgánu ochrany prírody prihladať na bionómiu vývoja škodcu. Odborným podkladom pre rozhodovanie orgánov štátnej správy ŽP a OP, nutným pre dodržanie zákona NR SR č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny pre konkrétne opatrenia v konkrétnom území, bude stanovisko spoločnej odbornej komisie tvorenej ŠOP B. Bystrica a NLC Zvolen, prerokované a odsúhlasené vlastníkom resp. správcom lesa.

5. V oblastiach nachádzajúcich sa v 3. stupni ochrany a nižšie sa bude vykonávať aktívna ochrana lesa proti podkôrníkom.

Priebeh konferencie a prijaté závery s konkrétnymi systémovými opatreniami a odporúčaniami dávajú nádej, že slovenskí lesníci a ochrancovia prírody (teda aspoň tí, ktorí sú schopní a ochotní racionálne uvažovať a konštruktívne rokovať) začali novú, dlho očakávanú etapu vzájomnej komunikácie. Etapu, ktorá pri úspešnom pokračovaní nastúpeného trendu, môže priniesť osov prírode i spoločnosti. ■

Vyhlásenie

Združenia pre certifikáciu lesov Slovenska k zámeru vyhlásiť NPR Tichá a Kôprová dolina v TANAP-e za územie chránené občanmi.

František ŠTULAJTER

Združenie pre certifikáciu lesov Slovenska s obavami sleduje účelové manipulovanie niektorých mimovládnych organizácií s verejnou mienkou občanov o ohrození stavu prírody v NPR Tichá a Kôprová dolina vlastníckymi a obhospodarovateľmi lesov TANAP-u. V prípade Tichej a Kôprovej pritom lesníkom vôbec nejde o vyťaženie kalamity, ale o vykonanie potrebných preventívnych opatrení na ochranu zijúcich lesných porastov pred podkôrným hmyzom, ktorý má ideálne podmienky na svoj vývoj v nespracovanom kalamitnom dreve. Tak ako im to prikazuje zákon o ochrane prírody a krajiny a zákon o lesoch. Lesníci chcú predovšetkým udržať priaznivé podmienky práve pre život ohrozených medveďov, tetrovov hlucháňov a ďalšie ohrozené rastlinné a živočíšne druhy! Združenie bude ich činnosť pozorne monitorovať.

Je možné, že pravým cieľom kampane niektorých mimovládnych organizácií za ochranu skutočnej voľnej prírody v TANAP-e je diskreditácia štátnej ochrany prírody, lesníkov a vlastníkov lesa. Teda tých, ktorí sú podľa Ustavy a zákonov Slovenskej republiky jediní **reálne zodpovední** za šetrné využívanie prírodných zdrojov a ekologickú rovnováhu.

Výsledky práce vlastníkov a obhospodarovateľov lesov, s predmetom do kvality lesných porastov, sú pritom viditeľné, hmatateľné a jednoznačne uznávané odborníkmi v celoeurópskom i celosvetovom meradle. **Vzácné biotopy v Tichej a Kôprovej doline a im podobné prirodzené lesy na Slovensku existujú len a len zásluhou lesníkov** - ľudí, ktorí celý svoj život zasvätili poznaniu zložitých procesov lesných biotopov a vedľa ich z generácie na generáciu citlivo regulovať. **Záujmy vlastníkov a obhospodarovateľov lesov v SR nie sú a ani nemôžu byť iba ekonomické.** Ich hlavným cieľom je zveľadovanie svojho majetku v súlade s environmentálne vhodným, spoločensky prínosným a ekonomicky životaschopným spôsobom v zmysle medzinárodne uznaných kritérií a štandardov trvalo udržateľného obhospodarovania lesov.

Predpokladáme, že spomínaná kampaň je reakciou na prijaté pragmatické a systematické závery pre efektívne vyriešenie problému vplyvu podkôrného hmyzu na lesné ekosystémy v chránených územiach Medzinárodnou konferenciou o podkôrnom hmyze, ktorá sa konala v marci 2007, v hoteli Grand Permon na Podbanskom, pod záštitou ministrov životného prostredia a pôdohospodárstva.

Dnes je to Tichá a Kôprová dolina, zajtra Nízke Tatry, napozajtra... Pre niekoho je veľmi jednoduché znevažovať prácu iných. Na druhej strane je neriešiteľným bremenom uznať už dosiahnuté výsledky a rešpektovať získané skúsenosti, lebo tým môže ohroziť svoju existenciu. A to je - zdá sa - základná filozofia niektorých mimovládok.

(Združenie pre certifikáciu lesov Slovenska je správcom Slovenskej schémy certifikácie lesov, ktorá je súčasťou najväčšieho celosvetového certifikačného programu pre trvalo udržateľné obhospodarovanie lesov PEFC. Viac informácií nájdete na www.pefc.sk.) ■

Ing. František Štulajter CSc.
predseda združenia

Grizzly v Banskej Bystrici

Peter GOGOLA

Štiepkovací stroj Grizzly z regionálneho strediska Biomasy na Beňuši za jediný víkend (17. - 19. 3.) zoštíepkoval všetku drevnú hmotu, ktorú na rozľahlé priestranstvo pri plážovom kúpalisku v Banskej Bystrici zhromaždili pracovníci Záhradníckych a rekreačných služieb mesta (ZAaRES). Rastlinný materiál, ktorý bol poškodený vplyvom nepriaznivej zimy 2006/2007 sa zmenil na materiál, ktorý poslúžil v teplárni akciovej spoločnosti Smrečina na výrobu tepla a elektrickej energie.

„Hľadali sme spôsob, ako energeticky zhodnotiť biologický odpad, ktorý vznikol pri prerezávaní verejnej zelene v Banskej Bystrici. Riešenie sme našli v spolupráci so štátnym podnikom LESY SR, konkrétne so Strediskom Biomasa. Drevná hmotu bola poddrená štiepkovačom a odpredaná teplárni a elektrárni. Mesto sa tak zbavilo problému, čo s odpadom, za ktorého likvidáciu by muselo zaplatiť. Vďaka spolupráci s lesníkmi sme na jeho spracovaní dokonca zarobili,“ povedal Ing. František Krč, riaditeľ bankskobystričských Záhradníckych a rekreačných služieb. „V spolupráci chceme pokračovať,“ dodal.

„Myslím, že sami Bankskobystričania boli prekvapení: obsluha jediného štiepkovača spracovala za necelé tri dni celý objem drev-

nej hmoty a vyprodukovala takmer 150 ton štiepky. Spolupráca s bankskobystričským ZAaRESom je pre nás zaujímavá a bezpochyby obojstranne výhodná. Hľadáme zdroje štiepkovateľnej suroviny v blízkosti mesta, aby sme dopravné náklady dodávok pre bankskobystričské teplárne a elektrárne v Smrečine znížili na minimum,“ povedal Ing. Henrich Klescht, vedúci regionálneho centra výroby biomasy v Beňuši. ■

Prvým aprílom tohto roka nadobudol v š.p. LESY SR účinnosť dodatok k metodicko-organizačnému pokynu o spôsobe preberania energetického dreva, ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré pravidlá preberania energetického dreva a cenník energetického dreva a nehrúbia. Dodatok obsahuje aj novú prílohu - program na výpočet ceny a objemu hmoty hrúbia a nehrúbia pri výrobe štiepky.

PRÍLEŽITOSŤ PRE VÝVOZKY

O najdôležitejších novinkách, ktoré majú odštepným závozom a Stredisku Biomasa pomôcť vylepšiť ich súčinnosť pri produkcii drevnej štiepky, sme hovorili s Ing. Júliom Piliárom z Odboru financií a cien na generálnom riaditeľstve. „Za prípravu energetického dreva a nehrúbia na odvoznom mieste do vzdialenosti 30 kilometrov (vrátane) od konečného veľkoodberateľa štiepky sa ceny uvedené v cenníku zvyšujú až o 10%. Zoznam veľkoodberateľov s určenými skladmi na štiepku vypracúva a aktualizuje pre príslušný rok Stredisko Biomasa. Ďalšou novinkou je, že za sústreďovanie a prípravu energetického dreva a nehrúbia na OM, z ktorého je možné priamo realizovať plnenie veľkoobjemových kamiónov štiepkovaním, keď sa OM stane tzv. expedičným miestom, sa ceny uvedené v cenníku zvyšujú podľa objemu vyrobenej štiepky takto: do 50 ton vyrobenej štiepky do 50 Sk/t, od 51 do 100 ton do 100 Sk/t, no a nad 101 t do 150 Sk/t.

Zároveň je týmto daná príležitosť na využitie vývozných súprav pri sústreďovaní energetického dreva na väčšie vzdialenosti ako sú bežne kalkulované (po najbližšie OM) približne o 500 - 1000 m v závislosti od drevinu pri zakladaní tzv. „expedičných miest“. Avšak zvýhodnenie vývozných súprav, a nie len vývozných súprav, sa stáva ekonomicky efektívne, pokiaľ ich nasadzovanie je súčasťou procesu komplexného spracovania vyťaženého dreva, teda nielen pri príprave energetickej hmoty na štiepkovanie. Takto uvedené ceny v cenníku sú vnútropodnikovými cenami pre výkup energetického dreva od jednotlivých OZ. Pre výkup energetického dreva od cudzích subjektov sú ceny stanovené podľa tohto cenníka cenami maximálnymi. Znamená to, že Stredisko Biomasa

Vývozka pripravuje energetickú hmotu

Zmeny v spôsobe preberania, v cenníku a výpočte objemu energetického dreva Novinky, ktoré majú pomôcť

Jozef MARKO

môže dohodnúť aj nižšiu výkupnú cenu.“

VIACÚČELOVÉ VYUŽITIE KOEFICIENTOV

Odštepné závody bude určite zaujímať, že v porovnaní s pôvodnými cenami sú v aktualizovanom cenníku pri podiele nehrúbia 61 - 100% (ø 80 %) v pripravenej drevnej hmote a v závislosti podľa stavu dreva (čerstvé, preschnuté a suché) ceny vyššie v priemere o 12 až 18 percent. Navyše program na výpočet ceny a objemu hmoty hrúbia a nehrúbia pri výrobe štiepky, ktorého tvorcom je Ing. Piliár, môže kolegom na závodoch výrazne napomôcť pri čo najobjektívnejšom zisťovaní evidencie energetického dreva po drevinách na odvozných miestach a stanovení výkupných cien medzi Strediskom Biomasa a OZ. „Som presvedčený o tom, že správne zaevidovaná hmotu na OM je základom objektívneho posúdenia rentability prípravy energetického dreva vo vzťahu k cene vlákňového dreva. Za účelom získania dostatočného množstva podkladov pre program sú odporúčané koeficienty prepočtu z prm na m³, ktoré dodatok obsahuje. Tieto sú určené na výpočet množstva pripravenej hmoty z dôvodu nemerateľnosti v m³, keď sa objem stanoví v prm a prepočíta sa na m³ na základe odporúčaných koeficientov pri obhliadke pripravenej hmoty na OM ešte pred štiepkovaním. Takto zistené objemy hrúbia a nehrúbia pre vystavenie potrebných dokladov sú

pre Stredisko Biomasa postačujúce.

Využitie týchto koeficientov prepočtu, aj keď sú len odporúčané a orientačné, je možné nielen vo väzbe na program, ale aj na iné účely. Napríklad na zaevidovanie objemu hrúbia a nehrúbia ako podkladu na vystavenie zálohovej faktúry za prípravu drevnej hmoty na OM pre interného dodávateľa služieb - OZLT, resp. externého dodávateľa služieb ešte pred jej prebratím a zoštiepkovaním Strediskom Biomasa. Lesníci a dodávateľia prác tak nebudú musieť niekoľko mesiacov čakať na výrobu štiepky z pripravenej energetického dreva, aby získali potrebné údaje pre fakturáciu. Ale pozor - len pre zálohovú fakturáciu, lebo konečné objemy pre fakturáciu budú známe po zoštiepkovaní hmoty strediskom Biomasa,“ dodáva Ing. Piliár. ■

Energetické drevo pripravené na štiepkovanie

Najdrahší javor na Slovensku

Peter GOGOLA

Lesníci zo š.p. LESY SR, Odštepný závod (OZ) Bardejov, prekonal svoj minuloročný rekord: na aukcii v piatok 9. marca predali najdrahší kmeň v histórii aukčného predaja dreva na Slovensku. Výrez javora horského s objemom 1,77 m³ kúpil zákazník zo zahraničia za 236 939 Sk. Očkové drevo z bardejovského javora bude pre svoju exkluzívnu kresbu použité na výrobu nábytkovej dýhy.

vo veci (predmet dozoru) .....

existencie podkladov a realizácie rubnej ťažby

ABY BOLO JASNÉ, KTO ZA KOHO KOPE

Práve posledne spomenutý rozmer tohto problému je čoraz častejší a nebezpečnejší o to viac, že novinári načúvajú najskôr a pozornejšie protistrane. Ak potom aj dajú priestor na vysvetlenie zástupcovi LESOV SR, už vopred akoby mali v hlave pripravenú pointu svojho článku či príspevku. No a tá vyznieva jednoznačne v neprospech lesníkov. Bodaj by nie, keď je prezentovaná ako prípad závažne porušujúci vlastnícke práva. Tak tomu bolo aj v rozsiahlom článku, uverejnenom v polovici marca v Púchovských novinách s vefavravným titulkom „Zelený biznis.“ Nie je dôležité citovať všetky tendenčné pasáže z tohto článku. Možno stačí jedna, ktorá dostatočne dokumentuje „kto za koho kope.“ Autor článku mimo iného píše: **Hneď 2. februára bol zodpovedným lesným hospodárom vydaný súhlas na okamžitú ťažbu dreva na parcele, v ten istý deň bolo zároveň vystavené oznámenie, ktorým LESY SR š.p. upozornili majiteľov na vykonávanie hospodárskej činnosti práve na ich pozemku, naplánované podľa už schváleného LHP. V oznámení sa okrem iného píše: „Z dôvodu, že vlastníctvo jednotlivých parciel v poraste 414 nie je vlastnícky vysporiadané, podiely sú vedené aj na neznámych vlastníkov, porast nie je možné fyzicky a zápisnične odovzdať do užívania vlastníkov.“** Len na vysvetlenie treba dodať, že zmienený porast 414 „prekrýva“ parcelnú mapu – zahŕňa totiž niekoľko pozemkov, ktorých súčasťou je i vlastnícky vysporiadaná parcela. Argumentácia údajne existujúcimi nevysporiadanými parcelami v danom poraste je teda z hľadiska majiteľov tej „vysporiadanej“ absurdná a zavádzajúca. Akoby to nestačilo, zástupca Obvodného lesného úradu v Považskej Bystrici sa v článku vyjadril, že „k istému porušeniu zákona asi došlo, pretože LESY SR ťažili bez nájomnej zmluvy.“ Pritom v zázname z výkonu štátneho dozoru vo veci zistenia podkladov z realizácie rubnej ťažby z 20.2.2007 je uvedené a ten istý úradník obvodného lesného úradu to aj podpisom potvrdil, že „v rámci štátneho dozoru nebolo zistené porušenie zákona o lesoch.“

BEZ PRIESTORU NA VYSVETLENIE, ALE S POUČENÍM

Ing. Ivan Adásek, riaditeľ OZ Považská Bystrica poslal k článku vysvetlenie, z ktorého vyberáme: **Predmetný článok je zameraný na vykonanie hospodárskej činnosti v lesnom poraste – JPRL 414 LHC Lúky**

Trampoty považskobystrických lesníkov s údajnými
vlastníkmi a novinármi

Ako sa nestat' zelenými biznismenmi

Jozef MARKO

Keď spomeniete na väčšine odštepných závodov problematiku neštátnych neodovzdaných lesov, kolegom, ktorí sa ňou zaoberajú, sa obrazne povedané zježia vlasy na hlavách. Nečudo. Nejednoznačná a nedostatočná legislatíva, jej neznalosť či nerešpektovanie zo strany vlastníkov, resp. údajných vlastníkov lesných pozemkov, nedôvera voči postupom štátnych lesníkov, pôsobenie špekulantov a podvodníkov masírujúcich mienku drobných vlastníkov lesa a hlavne dreva, alibizmus špecializovanej štátnej správy, nedočkavosť, agresivita ľudí a tlak z toho prameniaca, to všetko dáva lesníkom v praxi poriadne zabráť. No a keď sa k tomu pridá aj zneužitie masmédií, tak už toho majú skutočne dosť.

pod Makytou o výmere 3,37 ha. Z tejto výmery je 1,8210 ha – 54,03% neznámych vlastníkov, ktorých v zmysle zákona 80/1998 Z. z. zastupuje štátna organizácia lesného hospodárstva plus súhlasy vlastníkov s vyhotovenými nájomnými zmluvami, 0,7975 ha – 23,67% vo vlastníctve Slovenskej republiky – LESY SR Banská Bystrica. Známých vlastníkov, ktorí doposiaľ nepožiadali o vyhotovenie nájomnej zmluvy zostáva 0,7515 ha – teda iba 22,30%. Týmto môžu byť nájomné zmluvy vyhotovené po písomnom požiadaní.

V článku je uvedené, že vlastníci 29. januára t.r. zaslali LESOM SR oznámenie o chystaných právnych krokoch týkajúcich sa vlastníctva parcely 5996 a geometrický plán zameraných viacerých parciel v k. ú. Lazy pod Makytou. Ani jedna parcela uvedená v oznámení o dňa 29.1.2007 a v geometrickom pláne nezasahuje do JPRL 414 a nebola na nich vykonaná hospodárska činnosť. Oznámenie opísané v článku sa teda lesníkom porastu 414 vôbec netýka. OZ Považská Bystrica k oznámeniu dvakrát písomne požiadalo zastupujúcu advokátku o doloženie právne relevantných dokladov – listov vlastníctva - k daným parcelám. Do dnešného dňa nám doklady preukazujúce vlastníctvo neboli doručené.

V ďalšej časti článku citujem: „...horúcou ihlou ušitú ťažbu na ďalšej z parciel, ktorej sú majiteľmi a ktorá je paradoxne vlastnícky vysporiadaná...“ Toto tvrdenie je zavádzajúce, nakoľko ani jedna

z dotknutých parciel sťažovateľov nie je vysporiadaná v celosti pre známych vlastníkov. Parcely sú vedené na LV 1812 a 1816 vo vlastníctve známych vlastníkov, neznámych vlastníkov a vlastníka, ktorý odsúhlasil hospodársku činnosť a má vyhotovenú nájomnú zmluvu. Parcely sú v spoluvlastníctve jedenástich a trinástich vlastníkov. Mám za to, že autor článku si mal svoje tvrdenie o argumentácii údajne existujúcich nevysporiadaných parciel preveriť, nakoľko neznámemu vlastníkovi v zmysle platnej legislatívy nie je možné parcelu odovzdať bez zmluvy o spoločnom obhospodarovaní.

Asi nie je potrebné ani dodávať, že priestor na takéto kvalifikované vysvetlenie riaditeľ OZ v článku nedostal. Namiesto neho sa ku kauze vyjadrova „nezainteresovaný lesný hospodár, ktorý si neželal byť menovaný“, splnomocnenec poškodených majiteľov a už spomenutý zástupca ObLÚ. Niečo je však predsa len potrebné dodať k tejto skúsenosti považskobystrických lesníkov, z ktorých urobil jeden zaujatý novinár zelených biznismenov, mysliacich len na finančný zisk. Práve takéto prípady ukazujú na to, aké je dôležité, aby lesníci z jednotlivých odštepných závodov aktívne spolupracovali s regionálnymi masmédiami, aby si budovali s regionálnymi redaktormi korektné a dlhodobé osobné vzťahy, aby ich nezabúdali prizývať na svoje akcie a propagovali systematicky pozitívne dianie v lesníckej prevádzke v regióne svojho pôsobenia. Potom by sa už nemalo stať, že nedostanú šancu sa vyjadriť k niečomu, čo ich v očiach verejnosti neprávom dehonestuje. ■

Rekordný kmeň javor horského je označovaný „očkový“, podľa typickej kresby v štruktúre dreva. Vyrástol v Čergovskom pohorí, v oblasti Lesnej správy Malcov. Dĺžka výrezu je 7,3 m a stredová hrúbka 57 cm.

„Na každej z doterajších aukcií sa vyskytli jeden až dva výrezy očkového javora, avšak tento je unikát: je očkový po celej dĺžke a dovnútra kmeňa, zároveň je bezhrčatý a s malým jadrom, preto je vhodný na výrobu dýhy s veľmi špecifickou kresbou,“ povedal Ing. Daniel Rimarčík, vedúci obchodu a logistiky na OZ Bardejov. ■

Najdrahší slovenský výrez dreva, vydražený na aukcii OZ Bardejov 9.3.2007. Ide o očkový javor horský, vyťažený na LS Malcov v Čergovskom pohorí. Je očkový po celej dĺžke a hrúbke, bezhrčatý a s malým jadrom. Jeho parametre sú: dĺžka 7,3 m, stredová hrúbka 57 cm, kubatúra 1,77 m³. Vydražený bol s cenou 133 864 Sk/m³, čo je 236 939 Sk za celý výrez.

Príroda blízke obhospodarovanie lesa

II. Keď v krvi koluje „Pro Silva pozitív“

Dušan MIKUŠ

Exkurzia poľovníckych zariadení š.p. LESY SR

Máme byť na čo pyšní

Lucia HANKOVÁ

Deň pred Levickými poľovníckymi dňami, 23. marca 2007, sme s nadšením očakávali príchod zástupcov zahraničných, ale aj tuzemských médií. Zorganizovali sme pre nich mediatrip pod názvom Exkurzia poľovníckych zariadení š.p. LESY SR. V zahraničí sú takéto názorné prezentácie pre médiá priamo v teréne bežnou záležitosťou. Veľmi radi prijali pozvanie zástupcovia časopisov Myslivost, Svět myslivosti a Poľovníctvo a rybárstvo. Maďarsko bolo reprezentované časopismi Nimród a Magasles, ako aj kolegami z Maďarských štátnych lesov Zala. Ochtne túto možnosť využili i prednášatelia z Maďarska, Ruska a Chorvátska. Príležitosť natočiť reportáž o poľovníckych zariadeniach š.p. LESY SR si nenechali ujsť ani slovenské médiá ako TA3, TV JOJ a samozrejme tvorovia populárnej relácie HALALI.

Exkurziu poľovníckych zariadení sme začali za hlaholu lesného rohu, ako inak - na OZ Kriváň, v Chránenej poľovnej oblasti Poľana. Prezreli sme si ukážky kŕmnych a odchytových zariadení, počas ktorých všetci zúčastnení dychtivo získavali nové informácie. Poľovníctvo v š.p. LESY SR v krátkosti predstavil rozvojovo-technický riaditeľ Ing. Ján Štefánik. Keďže počasie bolo už menšie, všetci sme sa tešili na teplo prekrásnej poľovníckej chaty Zálomská. Poobede sme pokračovali v prezentácii poľovníckych zariadení na OZ Topoľčianky. Navštívili sme zubriu zvernicu a režijný poľovný revír Veľká zvernica. Slávnostný deň sme zakončili na Poľovníckom zámku v Topoľčiankach vynikajúcou večerou.

Všetci zúčastnení boli podujatím nadšení. Obdivovali nielen poľovnícke zariadenia, ale aj výsledky našej niekoľkoročnej práce. Slovensko má obrovské možnosti poľovníckeho využitia a nemáme sa za čo hanbiť. LESY SR, š.p. dokázali, že sú minimálne porovnateľnými partnermi susediacich štátov. Určite máme byť na čo pyšní. ■

Spýtal sa ma nedávno jeden kolega. Prečo a odkedy si tak zanietený pre vec Pro Silva a prírode blízkeho obhospodarovania lesa?

Nuž, ťažko nájsť v živote človeka medziny, ktoré lámu ľady. Základy som dostal od otca, ktorý bol trefou známou generáciou lesníkov v našom rode. Spolu sme vyznačovali clonné ruby v bukových porastoch, kde dnes robíme posledné prerezávky. Výrazný vplyv na moje myslenie mala aj vetrová kalamita z júna 1999 v lesoch Považského Inovca. Po dlhotrvajúcom daždi prišiel silný, nárazový vietor, možno orkán. V pohorí vyvrátilo viac ako 1000 ha prevažne listnatého lesa, ale na LS sme mali plochu holín „iba“ 135 ha.

Bola to životná facka, i poučenie. Dostali sme ju aj napriek tomu, že sme takmer celé decénium pred pohromou obhospodarovali porasty podrastovým spôsobom. Po nej nasledovalo vytriezvenie s niekoľkoročnou tvrdou prácou - zalesňovaním holín vzniknutých vo výchovných porastoch.

Na vtedajšej LS Kulháň bolo zabezpečených prirodzeným zmladením hlavne buka 90% kalamitou zničených rubných porastov. Na LS Duchonka, kde teraz pracujem, bola situácia podstatne horšia - 600 ha holín. Kalamitu nikto nechcel, nikto sa nás nepýtal a ani v budúcnosti sa pýtať nebude, ale mali by sme byť pripravení.

Na LS nám zostali pôvodné, prírodné, človekom minimálne zmenené porasty takej kvality i zloženia, ktoré môžu byť pri správnej výchove slovenským, či európskym skvostom. Pátraním v histórii LS som zistil, že tu pred a po druhej svetovej vojne pôsobil Prof. Bezačínský. I jemu patrí vďaka za to, čo tu máme. Bolo by trestuhodné nepokračovať v jeho diele, teraz už našim rukopisom, s novými poznatkami za spoločným cieľom. Je neprípustné neodborné obhospodarovanie týchto lesov.

Kalamit, či silných vetrov zrejme bude pribúdať, január to iba potvrdzuje. Na rozdiel od lesov na západ od nás, tie naše mali teraz šťastie. To vraj praje pripraveným. Pripravme sa, kým je čas, aby sme **zachovali lesy potomstvu.**

Nenechajme sa fackat vystrájaním počasia. Začnime myslieť, konať a tvoriť les.

A na tom stavajú princípy prírode blízkeho obhospodarovania lesa. Tento spôsob nie je zložitý, ak človek chápe les ako celok. Nemohol by som ho presadzovať a realizovať, keby som mu neveril. Dáva zmysel mojej práci a myslím, že aj celej lesníckej činnosti a ťažko nájdete iný, lepší. Dokážem pri tom relaxovať rovnako, ako pri polovačke. Prejsť po poraste, zmapovať ho, sadnúť si na peň a zamyslieť sa. Ako ho obnoviť, kde začať? Od linky, či na hrebienku? Skúsiť hlúčik, alebo skupinu, rozšírovať ju, či vkladať nové? Nechať v obnovovaných častiach nádejné nedozreté stromy? Ako ich potom vyťažiť, aké dreviny a ktoré stromy ťažiť prvé, ktoré podporiť a ešte uvoľniť. Za účelom obnovy, či ešte prírastku? Aké dreviny chceme obnoviť? Má môj zámer slabé stránky, môžem tam nechať zbytky po ťažbe, je ten porast ohrozený škodcami, akú technológiu zvolím? Pochopia môj obnovný zámer tí, čo prídu

po mne o 20 či 50 rokov? Je to náročné na čas. Myslím si, že toto patrí medzi základné činnosti OLH. Týmto sa stávajú **tvorcami lesa.** Hospodárenie s trvalým pokrytím pôdy a tvorbou nerovnovekých, nerovnorodých, viacvrstvových porastov s kmeňmi mimoriadnej kvality a vysokou porastovou zásobou s maximálnym hodnotovým prírastkom je cesta ku vytyčenému cieľu. To je moja predstava využitia prírodných zdrojov v prospech hospodára a zároveň nepoškodenie ekosystému.

Nastúpiť na túto cestu je istý proces zmeny prístupu i myslenia. Niekde už začali, iných ich to ešte čaká. Na mojom pracovisku na LS Duchonka je viacero pracovníkov rovnakej krvnej skupiny **Pro Silva pozitív.** Pripúšťam, že jedných stačilo trochu zapáliť, a tí druhí, čo nehoreli, nemali inú možnosť. Dôležitá bola a aj je podpora zo strany vedenia OZ Prievidza. Kladný vplyv na mňa i kolektív mali články v Lesníku uverejnené Ing. Bruchánikom. Ľuďi presvedčených povzbudili, u ostatných vyvolali zamyslenie a potvrdili, že ohnisky priekopníkov po Slovensku už horia.

Práca a jej výsledky by človeku mali prinášať radosť. Iste budete so mnou súhlasiť, že máme široké spektrum lesníckych činností a povinností. Jedny sú nám bližšie a vykonávame ich s radosťou, pre mňa je to prírode blízke obhospodarovanie lesa, tie druhé berieme ako súčasť našej práce. V súčasnosti je to práve „kŕmenie“ informačného systému. Potreba času, ktorý musia OLH stráviť za PC, či administratívnu prácou rastie z roka na rok geometrickým radom, a tak namiesto topánok v lese derú nohavice za počítačom. I keď pre niektorých je to pohodlnejšie ako sa predierať po porastoch v nečase, vyhladávať prirodzené zmladenie, vývraty a zlomy po silných vetroch, či chrobačiare v letných páľavách. Treba si jasne uvedomiť, že OLH živia jeho nohy. Čas a energia OLH musia byť vynaložené na zmysluplné činnosti. Preto verím, že v našom podniku sú zamestnanci, ktorí chcú obhospodarováť lesy prírode blízky spôsobom. Tým všetkým dávam do pozornosti **Mop LV 005**, ktorý uvádza do života princípy, zásady, postupy a spôsoby realizácie prírode blízkeho obhospodarovania lesa. Nám na LS výrazne pomohol. Je záväzný pre všetkých zamestnancov podniku spolupodieľajúcich sa realizácii lesohospodárskych opatrení v lesnej prevádzke. Je dobré minimálne raz za rok si ho s OLH (najmä ich sa týka) zopakovať.

Prírode blízky spôsob obhospodarovania má rôzne možnosti, spôsoby a stupne intenzity, ktoré sa dajú realizovať takmer v každom poraste. Nepotrebuje mať na svojom úseku len najkvalitnejšie porasty, potrebujete chuť ich vytvárať! Kto ju má, hľadá spôsob, kto nie, hľadá dôvod.

Náš cieľ je možno vzdialený, veď pretváranie lesa je úlohou pre viac lesníckych generácií, začíname sa však k nemu približovať. Tým po nás dáme možnosť rozhodnúť sa ako ďalej. Ak pochopia náš zámysel a stotožnia sa s ním, budú k cieľu bližšie ako my.

Som presvedčený, že je to správna cesta, pre túto i budúce generácie. ■

Ing. Dušan Mikuš je vedúcim LS Duchonka, OZ Prievidza

„AJ DNEŠNÍ LESNÍCI SÚ DOBRÍ CHLAPCI“

Keď si spomína na svoje začiatky, tak vidí v porovnaní s dneškom zásadný rozdiel v tom, že lesníci vtedy bývali v lese, na dedinách a nepozerali sa na hodinky, kedy im ide autobus domov, ako tomu býva dnes. Lesník poznal každého a každý poznal lesníka. Lesník vedel o všetkom, čo sa na jeho obvode udialo. Do lesa chodil podľa potreby. Skoro ráno, ale i neskoro večer. Podľa názoru Ing. Valušku by mali lesníci aj dnes bývať na teritóriu lesného obvodu, na ktorom pracujú. „Teraz sú ale denne nútení dochádzať na pracovisko niekedy i desiatky kilometrov a to nie je dobré. Navyše povedal by som, že dnes sú akýsi panskejší. Sú vzdelaní a dobre pripravení na život, ale život sa nedá porovnať s tým spreď tridsiatich rokov. Ľudia majú oveľa viac informácií, viac príležitostí na rozptylenie, možno viac pokušení. Pokojne však môžem povedať, že aj dnešní lesníci sú dobrí chlapci, takže o budúcnosť slovenského lesníctva nemusíme mať obavy,“ hovorí na úvod nášho stretnutia Ing. Valuška.

Podľa jeho názoru, ak chceme, aby boli lesníci v prevádzke bližšie k lesu, aby ho viac cítili a rozumeli mu, musíme zmeniť systém rozdelenia právomocí a zodpovednosti. Súčasný podľa neho nevyhovuje. „Som za to, aby bol ustanovený jeden človek, ktorý bude zodpovedný za svoj úsek, za pestovnú i ťažbovú činnosť. Viete, v súčasnosti je to tak, že sa kolegovia na lesnom obvode niekedy spoliehajú jeden na druhého a potom zistia, že to, čo bolo treba urobiť, neurobil ani jeden z nich. Alebo iný problém. Napríklad dnes sme mali dve krádeže dreva v lese, po jednej i druhej strane obvodu, lesník bol pri výdaji dreva, tri partie pracovali v lese a teraz on musel odísť k prípadu. Darmo sme dali lesníkom vonku náhrady za autá, oni autá používali aj predtým, ale za daných podmienok to jednoducho nemôžu všetko stihnúť.“

„I KEĎ PRÁVE POLESIA FUNGovali AKO OPTIMÁLNY MODEL PRI ROZDROBENOM HOSPODÁRENÍ“

Pýtam sa Ing. Valušku, v čom vidí riešenie tohto problému. V odpovedi sa vracia do obdobia svojich začiatkov, kedy od kolegov počúval: Zlaté naše polesia! Boli to štyria polesia a jeden z nich sa stal po zrušení polesí správcom. V súčasnosti považuje za optimálne obsadenie stanovenej časti lesa jedným OLH a dvoma jemu podriadenými lesníkmi. Lesníci by zabezpečovali pestovnú i ťažbovú činnosť, OLH by sa venoval čisto odbornej práci aj vo vzťahu k štátnej správe. „Dnes to skutočne nie je dobre zladené a takýto model by bol určite lepší. Nemusíme ho nazvať systémom polesia.

Vedúci LS Strážske Ing. Rastislav VALUŠKA

Vzťah k lesu je viac ako peniaze

Jozef MARKO

56-ročný vedúci Lesnej správy Strážske Ing. Rastislav Valuška pracuje v štátnych lesoch už 32. rok. Začínal ako technik lesnej správy, ale s úsmevom hovorí, že po nástupe na túto pozíciu robil všetko, čo bolo treba. Vo svojej profesnej kariére ďalej pôsobil ako vedúci lesníckeho obvodu, samostatný technolog z závodu, vedúci technicko - hospodárskej správy a vedúci prevádzky na závode. Od roku 1990 až dodnes - s výnimkou dvoch rokov, počas ktorých boli lesné správy zrušené - je vedúcim lesnej správy. Má nielen bohaté skúsenosti, ale aj ľudský prístup a nadhľad, ktorý sa dá získať azda len dlhými rokmi praxe. Kolegovia si ho vážia nielen ako dobrého spolupracovníka, ale aj ako korektného človeka.

I keď práve polesia fungovali ako optimálny model pri rozdrobenom hospodárení. Po tom, ako došlo k zlúčeniu lesných pozemkov, boli vytvorené lesné správy a tento model vyhovoval. Ibaže dnes sme po odovzdávaní časti štátom obhospodávaných lesov súkromným vlastníkom svedkami opätovného rozdrobovania lesného majetku, takže by bolo dobré vrátiť sa k systému, ktorý sa už raz v podobných podmienkach osvedčil.“

Ing. Valuška hovorí, že je šťastím, ak je človeku práca zároveň aj koníčkom. Má dobrý pocit z toho, že každému, s kým prišiel za tie viac ako tri desaťročia do kontaktu, môže s čistým svedomím podať ruku. Je mu trochu ľúto, že dnes sú kolegovia viac konkurenti ako kamaráti. Súvisí to podľa neho aj s nedávnym prepúšťaním a následným upodopzrievaním a celkovým zhoršením medziľudských vzťahov. „Na profesnej úrovni tá komunikácia samozrejme funguje, veď inak to ani nejde, ale podľa môjho názoru je už iba malá šanca, že sa to vráti do tej podoby ako predtým. Navyše, ak nie

je pred nami nejaká jasná perspektíva, veď opäť sa hovorí o ďalších pripravovaných zmenách, ktoré majú prísť možno od pol roka, možno od Nového roka. Nikomu to nepridá na pokoji a nepríspeje to ani k skvalitneniu vzájomných vzťahov. Viete, nieosta príliš sa sebou demotiváciu. Niektorí kolegovia sa takto stávajú čakateľmi, to znamená, že čakajú, kedy sa im naskytné príležitosť ísť za lepším zárobkom, za väčšou istotou. Všetci veľmi dobre vieme, že v lesníctve to nie je v porovnaní s inými odvetviami o nadštandardných zárobkoch a preto viac ako peniaze rozhoduje vzťah k lesu. Aj ja som mal ponuku odísť pracovať ako policajt, ale odmietol som so slovami, že nie preto som chodil na lesnícku školu, aby som robil policajta,“ spomína s úsmevom Ing. Valuška.

„TERAZ SME STOPERCENTNE ŠETRNEJŠÍ K LESU“

Vzápätí však zväžnie. S manželkou majú štyri dcéry a darmo, že bol roky správcom, manželka musela ísť takisto do práce, aby sa o ne dokázali postarať. Mením tému a pýtam sa na rozdiel v hospodárení v lese za socializmu a dnes, keď dominujú aj v lesníckom slovníku slová ako ekonomika, efektivita, rentabilita. „Aj vtedy sme sa riadili LHP a stopercentne sme neurobili ani o jeden holorub viac ako stanovoval plán. Nešťastím však bolo, že dva mesiace pred koncom roka prišiel riaditeľ na poradu s tým, že musíme ešte naviac dorúbať 10 000 kubíkov. Nedalo sa inak, len ísť do ťažieb, ktoré boli plánované až na ďalšie roky. Teraz sme stopercentne šetrnejší k lesu, OLH využívajú jemnejšie spôsoby hospodárenia, vyžadujeme to od nich, ale myslím, že aj oni sami to tak cítia.“ No a ja sa lúčim s Ing. Valuškom s pocitom, že aj keď sa veľa vecí v lesníctve zlepšilo a veľa toho ešte budeme musieť vyriešiť a zlepšiť, pokiaľ bude v našich radoch dostatok takých ľudí ako on, nemusíme mať obavy, že by sa nám to nepodarilo. ■

Národné lesnícke centrum Ústav lesných zdrojov a informatiky

Peter GOGOLA

Tretie pokračovanie seriálu, v ktorom prezentujeme Národné lesnícke centrum, predstaví Ústav lesných zdrojov a informatiky. O práci ústavu, jeho úspechoch a plánoch do budúcnosti sme sa porozprávali s jeho riaditeľom, Ing. Igorom Morongom.

Ing. Igor Morong

Ústav lesných zdrojov a informatiky je „najmladším“ ústavom spomedzi organizačných zložiek Národného lesníckeho centra vo Zvolene. Počítačové spracovanie dát a prienik informatiky do vyhodnocovania výsledkov

taxácie a výskumu je bezpochyby procesom, ktorý kladie na odbornosť vašich zamestnancov vysoké nároky. Darí sa vášmu ústavu držať krok s dobou?

Nepochybne. Môžeme sa oprieť o dlhoročnú tradíciu počítačového spracovania údajov, siahajúce až do 70 rokov minulého storočia, ktoré sa realizovalo na veľkých sálových počítačoch, ktoré zaberali miestnosť veľkosti 3-izbového bytu. Pokiaľ však hovoríme o systematickej správe údajov v informačnom systéme, ktorý nemusí byť nutne vedený v elektronickej podobe a spracovávaný počítačovou technikou, siahajú korene spracovania údajov až do 50. rokov minulého storočia. Samozrejme, išlo o syzifovskú ručnú prácu. Nežijeme však zo slávy dôb minulých, ale sledujeme moderné vývojové trendy a vývoj informačných technológií v tejto oblasti. Pribežne ich analyzujeme a rozpracovávame možnosti ich využívania najmä pre potreby lesníckej

tvá, ale aj iných oblastí ľudskej činnosti, ktoré majú vzťah k lesnej krajine, lesným ekosystémom.

Samozrejme držať krok s dobou na poli informačno-komunikačných technológií (IKT) a metód spracovania údajov je veľká výzva aj pre nás, avšak musíme k nej pristupovať pragmaticky. Náš pragmatizmus spočíva v tom, že napriek tomu, že kontinuálne sledujeme a analyzujeme možnosti nasadenia najmodernejších IKT, nie je možné z hľadiska prudkého vývoja v tejto oblasti, nutnej stabilizácie systémov, vysokých finančných a personálnych nárokov nasadzovať „najhorúcejšie“ novinky okamžite ako sa objavujú. Skôr uplatňujeme filozofiu prechodu na nové technológie „skokovým“ spôsobom. Presnejšie povedané, snažíme sa využívať overené a zabehnuté systémy, pokiaľ ešte zodpovedajú duchu doby a sú podporované a keď príde vhodný čas, zavedú sa modernejšie systémy a technológie, ktoré boli medzičasom „odladené“ a našimi pracovníkmi rozpracované.

Takýmto postupom chceme znížiť, prípadne vylúčiť riziko zlyhania novonasadzovaných technológií. Vzhľadom na rozsah úloh, ktoré náš ústav plní a zodpovednosť voči používateľom informácií si nemôžeme dovoliť nepremyslene experimentovať s úplnými novinkami v oblasti IKT.

Začiatky v 70-tych rokoch minulého storočia patria teda z hľadiska používanej techniky a technológie naozaj k dávnej histórii. V tej dobe išlo predovšetkým o zaznamenávanie údajov do digitálneho tvaru pomocou tzv. diernych štítkov. Zásluhou prvých prác zaznamenávaných údajov z tohto obdobia, ústav v súčasnosti disponuje aj historickými informáciami o slovenských lesoch. S čoraz dynamickejším rozvojom výpočtovej techniky sa rozvíjali nové technológie. Počítač sa stal nielen záznamníkom na editáciu údajov, ale aj prostriedkom na ich spracovanie, analýzu a vyhodnocovanie. Ako príklad uvediem obstarávanie digitálnych údajov lesníckeho polohopisu na podklade leteckých meračských snímok, ktoré realizujeme na našom plne digitálnom fotografickom pracovisku.

Nie je to tak dávno, keď sa lesnícka verejnosť stretávala len s analógovými výstupmi v podobe knihy LHP, či účelových lesníckych máp. Postupne rástol dopyt po digitálnych údajoch, ktoré sa prezentovali prostredníctvom lesníckeho aplikáčného programového vybavenia z našej programovej dielne alebo od iných dodávateľov umožňujúceho prehľadanie údajov LHP a vedenie evidencie.

V súčasnosti sa vďaka obrovskému rozvoju informačno-komunikačných technológií otvárajú pre nás možnosti poskytovania informácií o lese vrátane geoinformácií v sieti Internet, prostredníctvom „informačného webového portálu“.

Áké sú priority ÚLZI?

Pri menovaní terajších priorít ústavu je potrebné v stručnosti popísať východiskový stav.

NLC - ÚLZI v kocke

- **sídlo (adresa):**
Sokolská 2, 960 52 Zvolen
- **zastúpenie v regiónoch:**
Piešťany, Žilina, Prešov
- **počet zamestnancov:**
80
- **z toho terénnych zamestnancov:**
22
- **ročný rozpočet:**
51 mil.

ktoré chceme naplniť. S odstupom času musím konštatovať, že pri vzniku

NLC-ÚLZI sa nám podarilo vyšpecifikovať profiláciu ústavu tak, že v súčasnosti nemám obavu o jeho budúcnosť.

Myslím, že za úspech možno považovať aj prvé reakcie zainteresovaných na nami predkladané námety dotýkajúce sa zásadnej zmeny pohľadu na problematiku menžementu lesných ekosystémov a jeho významu v rámci krajiny ako celku.

Čo čaká váš ústav v najbližšom období?

Predovšetkým je to spustenie dlhoočakávaného lesníckeho informačného portálu, ktorý svojím obsahom a pokryvnosťou územia informáciami, môžeme pri troche neskromnosti porovnať s katastrálnym portálom Slovenskej republiky.

Určite budeme pokračovať v rozpravovaní tém týkajúcich sa zmeny spôsobu zisťovania údajov o lese a jeho monitorovaní úzko súvisiacich s tvorbou informačných modelov lesných ekosystémov. V širšom pléne chceme rozdiskutovať problematiku lesohospodárskeho plánovania, ako súčasť HÚL a úlohy ktoré plní v súčasnom lesníctve.

Samozrejme, že aj naďalej si budeme plniť povinnosti voči doterajšiemu systému plánovania a obhospodarovania lesov a voči naším partnerom.

To najdôležitejšie pre náš ústav bude aj naďalej poskytovať objektívne a spoľahlivé informácie o lesných zdrojoch Slovenska tak, aby sa dali efektívne využívať v prospech spoločnosti.

Ďakujem za rozhovor a prajem vám veľa úspechov. ■

Ústav vznikol odčlenením časti bývalého Lesoprojektu Zvolen tzv. „Ústredia“ Lesoprojektu, ktoré bolo zamerané predovšetkým na výkon podporných činností pre jeho hlavnú aktivitu – vyhotovovania lesných hospodárskych plánov. Tejto priority podriadil bývalý Lesoprojekt svoje organizačné, personálne, ale aj odborné - technologické zabezpečenie. V spojitosti s ďalšími faktormi súvisiacimi s reálnym využívaním informatiky v lesníctve to malo za následok stagnáciu v oblasti rozvoja a zavádzania IKT. Vzhľadom na skutočnosť, že táto oblasť zaznamenávala v posledných rokoch prudký vývoj, sa stagnácia postupne menila na zaostávanie. Musím však zdôrazniť, že išlo výlučne o technické zaostávanie, nie zaostávanie v odborných znalostiach v oblasti IKT.

Vznikom NLC a teda aj ÚLZI, ale aj zmenou legislatívy sa zmenili aj priority činnosti ústavu. Myslím, že už samotný názov ústavu „lesných zdrojov a informatiky“ presne vystihuje prioritné oblasti svojich aktivít.

Predovšetkým ide o aktivity spojené so získavaním a správou najdôležitejších údajov o lese. Údajov, ktoré v číselnom vyjadrení charakterizujú jeho základné dendrometrické, ekologické a environmentálne vlastnosti. Sú to jednak údaje z hospodársko úpravnickeho plánovania, údaje zo špeciálnych prieskumov, údaje o realizovaných hospodárskych opatreniach, ale aj údaje, ktoré sú výsledkom činnosti z iných oblastí, napríklad ochrana prírody. Nie malý význam majú

geoinformácie, charakterizujúce geopriestorovú lokalizáciu a tvar prostredníctvom digitálnej mapy. Ich využitie nadobúda stále väčší význam aj v riešení rezortných aj mimorezortných projektov.

Snahou ústavu je, aby rozsah týchto údajov a informácií čo najlepšie charakterizoval lesnú krajinu a v budúcnosti umožnil vytvoriť jej verný virtuálny model pre potreby riadenia a rozhodovania o cieľoch, zámeroch a plánovaných opatrení na jej zvelaďovanie. Takýto informačný obraz o lesoch a lesnej krajine je potrebné nielen zhromažďovať a v pravidelných intervaloch aktualizovať, ale predovšetkým sprostredkovať odbornej a laickej verejnosti, čo je ďalšia z dôležitých priorit ústavu. Z toho logicky vyplýva náš záujem disponovať takým druhom informácií o lesoch, ktoré sú žiadané a potrebné pre ľudí pracujúcich s lesom a lesnou krajinou, v ktorej žijú.

Pokiaľ budeme vedieť takéto informácie o lese získavať, spravovať, poskytovať a zhodnocovať, má náš ústav a všetky jeho vnútorné zložky opodstatnenie, počnúc vonkajšími (terénnymi) zamestnancami, cez špecialistov na mapovanie, odborníkov v oblasti tvorby metodík, analytikov až po programátorov a informatikov.

Čo pokladáte za najväčší úspech v doterajšej – i keď krátkej – histórii ústavu?

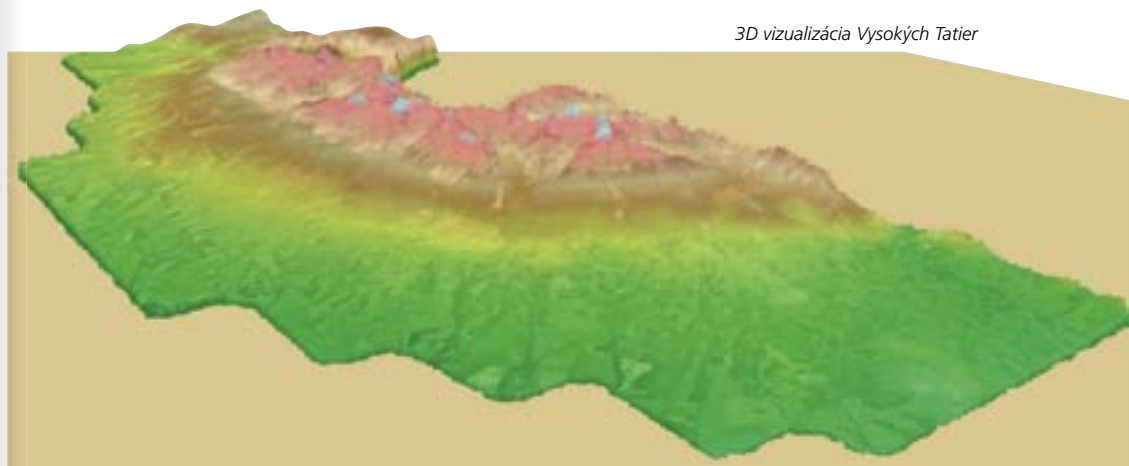
Ozajstné úspechy nie sú okamžité a na prvý pohľad vždy veľmi viditeľné.

V pomerne krátkej dobe existencie sme dokázali organizačne, personálne a finančne stabilizovať novovzniknutý ústav a jasne zadefinovať ciele a priority,

Faktografia

INFORMAČNÁ BANKA:

počet aktuálnych záznamov vzťahujúcich sa k ploche: 450 000 ● počet plošných polygónov JPRL: 610 000 ● počet aktuálnych záznamov vzťahujúcich sa k priestoru: 1 200 000 ● počet atribútov na záznam: 300 ● digitálne mapy od roku 1995 ● letecké meračské snímky (LMS): spracovávajú sa od roku 1956 ● digitálne spracovanie LMS a tvorba ortofoto máp od roku 2001 ● ročne zaletené a spracované územie: 4500 km² ● ročne spracovaných LMS: 2500 ks ● ročne spracovaných 3D modelov: 2200 ● objem ročne spracovaných rastrových údajov: 1 TB ● mierka snímok: 1:14 000 ● rozlíšenie ortofoto máp: 0,5 m

3D vizualizácia Vysokých Tatier

K biologickej ochrane porastov pred škodami zverou

IV. časť

Matúš RAJSKÝ, Pavel HELL, Milan GARAJ, Rastislav PĽAVÝ

V predchádzajúcich číslach (Lesník 1/2007, 2/2007, 3/2007) sme sa zaoberali výberom (vhodnosťou) krmív pre prežúvavú zver. Z dôvodu nadväznosti a ucelenosti prezentovanej problematiky uzatvárame nasledujúcim príspevkom, týkajúcim sa kvality krmív, tému zimného prikrmovania.

Treba si totiž uvedomiť, že popri výbere druhu krmiva je obzvlášť dôležitá aj jeho kvalita. Aspekt hygieny krmív je v praxi neraz podceňovaný. Na krmoviskách bývajú často predkladané zveri krmivá, ktoré z hľadiska kvality nie sú už vhodné pre konzumáciu domácich hospodárskych zvierat, alebo sa nevhodnými stávajú v dôsledku dlhodobého vystavenia vonkajším poveternostným podmienkam (nástup rozkladných procesov, rast plesní atď.). Názor, že zver si „z toho“ ešte niečo vyberie vedie v skutočnosti k zníženému príjmu uvedeného krmiva (nedostatočnému pokrytiu nutričných potrieb), často k poruchám trávenia a tráviaceho traktu, ale aj k ďalším vážnejším

zdravotným problémom vedúcim napr. pri samiciach k úmrtiu plodov, ale aj k úhynu samotných dospelých jedincov.

Znížená chuťová atraktivita, ako aj výživná hodnota nekvalitných krmív, sú dôvodmi, prečo ich zver aj menej prijíma. Nielenže takto ohrozujeme zdravie zveri, ale vzniká aj zvýšené nebezpečenstvo škôd na lesných porastoch, keďže hladná zver kompenzuje znížený príjem krmiva zvýšeným ohryzom drevín. Problém je o to vážnejší, ak bola zver doposiaľ navyknutá na pravidelne predkladané vhodné krmivo, a preto sa v okolí krmných miest zdržuje aj vo väčšej hustote.

Pojem „kvalita krmiva“ zahŕňa viacero pohľadov. Ide napr.: 1/ o množstvo zachovaných živín a stráviteľnosť krmiva pri rozdielnych podmienkach pôsobiach pri konzervácii materiálu, 2/ spôsob konzervovania materiálu, 3/ kvalitu konkrétneho krmiva z pohľadu využiteľnosti rozdielnymi druhmi zveri a 4/ kvalitu krmiva ovplyvnenú skladovaním, vlhkosťou a pod., čiže ide o rozkladné procesy, výskyt plesní a mykotoxínov ohrozujúcich zdravie a celkovú kvalitu zveri.

1/ Pri sene ovplyvňujú významne výživnú hodnotu popri botanickom zložení porastu a vhodnom fenologickom štádiu (lucerna, ďatelina pred tvorbou pukov, resp. trávy pred plným metaním) - klimatické podmienky (počasie). Kvalitu sena ovplyvňuje rýchlosť sušenia, a tým množstvo zachovaných živín. Čím rýchlejšie porast po skosení uschne, tým menšie sú straty živín predýchaním, čiže spotrebou na samostravovanie rastliny po oddelení od koreňa, keďže fyziologické procesy nezakajú v bunkách okamžite po kosbe. Pri optimálnych podmienkach (suché a teplé počasie) predstavujú straty živín približne 15 – 20 % a úmerne so zhoršenými klimatickými faktormi v priebehu sušenia klesá ďalej aj nutričná hodnota (najmä straty ľahko stráviteľných zložiek), a to až do 40-60 % oproti hodnote v sušine pôvodného porastu. Stráviteľnosť (využiteľnosť) sena v závislosti od jeho kvality dokumentuje podľa našich výsledkov obr. 1. S poklesom stráviteľnosti zároveň klesá pravidla aj príjem samotného krmiva, a to v dôsledku nižšej chuťovej atraktivity. Napr. Vodňanský (2003) uvádza, že denný príjem kvalitného sena jeleňou zverou bol o 21 % vyšší ako nekvalitného (zmoknutého) sena. Ak má zver k dispozícii iné chuťovo atraktívne krmivo príp. dreviny, prestane nekvalitné seno prijímať úplne.

2/ Spôsob konzervovania porastu môže významne rozhodovať o množstve zachovaných živín v krmive. To napr. znamená, že lúčny porast konzervovaný sušením (seno) má z vyššie už uvedených dôvodov (straty živín samostravovaním

Kvalita krmív

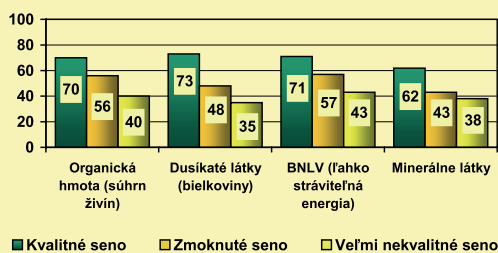

rastliny, nepriaznivé klimatické podmienky pri sušení) menšie množstvo zachovaných živín, ako trávna siláž (senáž) vyrobená z toho istého porastu. Nezanedbateľným faktorom je aj to, že trávna siláž obsahuje približne 50 % vody (v závislosti od podielu vody v poraste v čase silážovania) a je chuťovo atraktívnejšia pre zver ako seno.

3/ Za nekvalitné môže byť považované aj krmivo z pohľadu odlišného druhu zveri. Napríklad lucernové a ďatelinové seno s nízkym zastúpením lístkov, to znamená, že obsahuje viac vlákniny s nižším podielom dusíkatých látok, môže byť stále ešte dobre využiteľné jeleňou, danielou a muflonou zverou, ale pre srnčiu zver, ktorá vyžaduje ľahšie stráviteľnú a výživnejšiu potravu, je nevhodné (nekvalitné).

4/ Na kvalitu a zdravotnú nezávadnosť je potrebné dohliadať obzvlášť pri kŕmení silážovanými krmivami. Počas výroby siláže je potrebné zabrániť poškodeniu ochranné fólie, či už na silážnej jame, alebo na balíkoch, ktoré sú často poľovníckou praxou využívané, keďže sú aj po prevoze (hmotnosť 400-800 kg) dlhodo- bo skladovateľné. Poľovníci musia ustrážiť ochranné obaly pri presunoch balíkov z poľnohospodárskeho podniku na miesto skladovania, príp. priamo do revíru a ak došlo k poškodeniu niektorých obalov, tak tieto siláže skrmujeme prednostne. Po prístupe vzduchu dochádza k sekundárnej fermentácii, čiže k rozkladným procesom, k rastu kvasiniek a plesní a produkcii toxínov. Zároveň dochádza k zníženému príjmu takejto siláže zverou, čo dokumentujú aj naše výsledky (obr. 2-4). Silážované krmivá nemôžeme predkladať zveri jednorázovo na dlhšie obdobie. V závislosti od počasia už po niekoľkých dňoch sa stávajú nevhodnými a postupne aj nebezpečnými pre zver. Medzi dominantné plesne siláží patrí podľa Sommera (2006) *Penicillium roqueforti* a *Monascus ruber*, ktoré produkujú látky negatívne pôsobiace na metabolizmus zveri, poškodzujúce obličky, dýchací systém a samozrejme tráviaci aparát. V dôsledku nevhodného skladovania, resp. vynášania

Obr. 1 Stráviteľnosť lúčneho sena (%) jeleňou zverou v závislosti od jeho kvality %

Slovenské centrum
poľnohospodárskeho výskumu Nitra
1 OZ Topoľčianky, 2 OZ Smolenice

veľkého množstva krmív do revíru, kde sú vystavené vlhkosti, dochádza k znižovaniu kvality aj jadrových krmív. Podobne po žatve kukurice, keď poľovníci zbierajú na zemi ležiace klásky, často aj po daždi. Znamená to teda, podobne, ako pri silážach kontamináciu mikroskopickými hubami, ak už neboli kontaminované z pôvodného prostredia (z nich ešte napr. *Stachybotris atra*, *Aspergillus flavus*, *Fusarium sp.*), a ich rast a zároveň produkciu mykotoxínov ovplyvnenú práve vlhkosťou a teplotnými pomermi. Krmivá by mali byť zverí predkladané iba do vhodne zastrešených krmidiel a senníkov (nie na zem). Veď už samotný vizuálny vzhľad poľovníckych zariadení (posedy, krmidlá, solníky atd.), a samozrejme ich účelnosť - vhodnosť, poukazuju na úroveň poľovníckeho manažmentu a prezentujú nás aj pred verejnosťou. V súvislosti s príjmom krmiva obsahujúceho toxické produkty húb trpí najmä mladá zver, ale odolné nie sú v žiadnom prípade ani dospelé jedince. Následkom môže byť porucha zdravotného stavu jedincov konzumujúcich nekvalitné krmivo, ktorá môže viesť k ich úhynu. Okrem toho dochádza k zníženej reprodukčii a zníženému hmotnostnému prírastku mláďat.

V experimentálnych podmienkach sme sledovali vplyv kvality predkladaného krmiva na jeho príjem a na obhryz smrekovej kôry jeleňou zverou. Všetky skupiny zvierat mali siláž, lúčne seno, vodu a kôru k dispozícii ad libitum celý deň. Čo sa týka siláží – použili sme kukuričnú siláž **nekvalitnú** (dochádzalo v nej k sekundárnej fermentácii, pričom vo zvýšenej miere prebiehalo nepriaznivé maslové kvasenie, svedčilo o tom aj zmyslové hodnotenie siláže - pach bol hnilobný, farba tmavá, extrémne vysoké pH 7,74), ďalej kukuričnú siláž **priemernej**

kvality (zvýšený obsah kyseliny maslovej, pH 4,22 na hranici akceptovateľnosti) a pre porovnanie aj kukuričnú siláž **dobrej** kvality (všetky ukazovatele v rámci limitu, pH 3,96). Použité lúčne seno dosahovalo priemernú kvalitu a obhryzový materiál bol použitý z smrekových porastov v rastovej fáze zrdkoviny a zrdoviny.

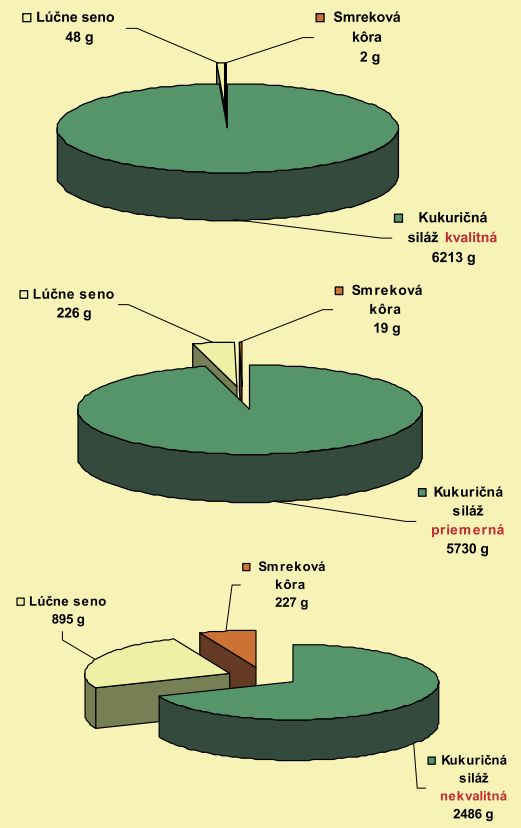
Z obr. 2-4 vyplýva, že zver priemerne na jedinca a deň prijíma podstatne menej nekvalitnej siláže (2486 g) v porovnaní s kvalitnou (6213 g), čo predstavuje 2,5 násobný rozdiel. V skupine s nekvalitnou silážou, v dôsledku kompenzácie deficitu, bol zaznamenaný podstatne vyšší príjem sena a čo je dôležitý poznatok výrazne stúpol obhryz kôry, ktorý bol pri kvalitnej siláži 2 g a pri siláži nekvalitnej až 227 g, čiže 113-krát viac!

V súčasnosti sa nitrianske pracovisko zaoberá podrobným skúmaním (aj výrobou) komplexných silážovaných krmív pre zver, ktoré obsahujú dostatok štruktúrovanej vlákniny ako aj ďalších živín vo vyváženom pomere a zveri sa môžu podávať ako samotné krmivo.

Považujeme za potrebné ešte poukázať na skutočnosť, že podľa našich sledovaní a chemických (živinových) rozborov viacerých vzoriek sena a siláží pre zver sa porasty určené na výrobu krmív kosia neskoro, čiže následne obsahujú zbytočne vysoký podiel vlákniny a pripomíname, že toto je aspekt, ktorý môže poľovnícka prax pri príprave krmív ovplyvňovať.

Matúš Rajský, Pavel Hell,
Milan Garaj¹, Rastislav Plavý²
Stredoeurópsky inštitút ekológie
zveri Wien, Brno, Nitra

Obr. 2-4 Zloženie potravy jeleňej zveri v experimentálnych podmienkach v závislosti od kvality kukuričnej siláže (v gramoch pôvodnej hmoty)

Hviezdna zostava prednášajúcich na seminári v Rabči Jelenia zver bez hraníc

Jozef BRUNČÁK

V predposledný deň Výstavy trofejí poľovnej zveri ulovenej na Orave v r. 2006 – 31. marca 2007 - sa v Kultúrnom dome v Rabči uskutočnil medzinárodný seminár na tému Manažment jeleňej zveri v pohraničných poľovných revíroch na Orave. Seminár zorganizoval OZ Námestovo, OkO SPZ Námestovo a KHSP pri SPZ. Doslova hviezdna zostava prednášajúcich prilákala viac ako 200 poslucháčov vrátane hostí z Poľska, ktorí odchádzali obohatení o zaujímavé poznatky a pozoruhodné názory. Jelenia zver si takúto pozornosť určite zaslúži.

VYSOKÁ KONCENTRÁCIA JELENIAROV

Okrem odbornej poľovníckej špičky na Slovensku – prof. Ciberej, doc. Hell, prof. Garaj a Ing. Krajniak, Ing. Lehocký, Ing. Kováč a Ing. Veselý. Svoje referáty prezentovali aj hostia z PR p. Hagel a p. Jordan z Poľského loveckého zväzu (PZL). Zaujímavosťou tejto akcie bolo, že na seminári sa stretli prezidenti oboch poľovníckych organizácií Andrzej Gdula, prezident Polskej rady loviacej a Ing. Marián Lipka, prezident SPZ, pod záštitou ktorého sa seminár konal. To, že téma seminára bola veľmi príťažlivá potvrdzuje nevšedný záujem poľovníkov z OZ nášho podniku, ŠL TANAP-u, ochranárskych organizácií z našej aj poľskej strany, členov PZL a SPZ a ďalších, MP SR nevynímajúc.

Jednoznačne treba oceniť vysokú odbor-

nú obsahovú a organizačnú úroveň seminára. Veď taká vysoká „koncentrácia“ odborníkov – jeleniarov sa na Slovensku náhdam nikde nestretla. Prednesené témy, názory a návrhy z našej i poľskej strany sú inšpiráciou na zamyslenie, na prijatie takých opatrení, ktoré posunú chov jeleňej zveri dopredu, zvýšia odbornú úroveň jej obhospodarovania pri zachovaní doterajších pozitív a tradícií. Závery seminára spracováva odborná komisia a ako odporúčajúce ich prenesie na orgány štátnej správy, legislatívy a zväzové orgány našej a poľskej strany. V týchto budú akceptované aj skúsenosti susednej poľskej strany, ktorej návrhy sa stretli s porozumením auditoria a uznaním práce PZL.

POUČME SA Z POLSKÝCH SKÚSENOSTÍ

Rozdiel v dobe lovu a ochrany jeleňej

zveri by sa mal v budúcnosti odstrániť a legislatívne zjednotiť. Veľa poznámok sa ušlo aj vkom. V Poľsku je celoročne chránený. Migrácia zveri v pohraničných oblastiach si vyžaduje aj spoluprácu s výskumom. Veď telemetrické merania by boli viac ako zaujímavé. Aj poznatky z výživy jeleňej zveri, škody zverou, občerstvenie krvi, zníženie škôd na zveri pri antropickej činnosti, etika poľovníkov, správnosť a kritériá selekcie, význam jeleníc pri prenose genetických vlastností, biotechnické opatrenia a ďalšie otázky patrili do zoznamu tém seminára. Prednášajúci zhodne potvrdili, že správnym postupom na oboch stranách hranice sa dá dosiahnuť zlepšenie súčasného stavu v kvalite i početnosti, sociálnej a vekovej štruktúre jeleňej populácie.

Chce to viac úsilia, disciplíny, odbornosti v chove a selekcii celoplošne a obojstranne. Poľské disciplinárne postihy sú účinnejšie, tvrdšie a pôsobia dlhodobejšie. Poučme sa. Veď čo si zaslúži poľovník, ak rok po roku uloví chovného jelenia a nič sa mu nestane, však si to zaplatil. Taktiež anomália lovu bez odborného doprovodu nemá logiku a zmysel. Takže poučme sa a uvedomme si myšlienky seminára všetci, komu na osude kvality jeleňej populácie záleží. Zo seminára bude vydané DVD, čo spolu vydaným zborníkom dotvorí jeho komplexnosť a kvalitu. Je potrebné záverom podotknúť, že táto vydarená akcia je výsledkom dobrej organizátorskej práce najmä Ing. Heruda, predsedu OZ Oravská Polhora, podpredsedu OkO SPZ a ďalších poľovníkov a lesníkov z OZ Námestovo.

Kde leží Bocianopolis ?

Stromy sú jeho osudom

Ján MIČOVSKÝ

Je asi nepekné začať rozhovor s človekom, ktorého meno je na lesníckom Slovensku pojmom, práve takto. Ale napriek tomu – začnem. Keď som sa pripravoval na tento rozhovor zaznelo z kruhov sobraneckých kolegov aj takéto hodnotenie: „Laco je dobrý chlap, len má svoje muchy. Keď ho ako bývalí kolegovia stretne na ulici málokedy nám odzdraví...“ Počas rozhovoru som si od toho istého Ladislava vypočul toto: „Mrzí ma, že dnes, keď idem po Sobranciach, niektorí kolegovia ma ani len nepozdravia...“ Nie, nebudem robiť rozhodcu. Len si opäť pripomínam ako ľahko a nezmyselne sa môžu do našich vzťahov vkrádať nepochopiteľné bariéry. A ako málo by stačilo na ich odstránenie...“

Ak som meno tohto kolegu spojil so slovom „pojmem“, nie je to snaha o lacnú publicitu. Na Slovensku máme viacero osobností, ktoré sú ozdobou lesníckeho stavu. Väčšinou sa však spájajú s vedeckými, pedagogickými, či úradnickými pozíciami. Akoby práve samotná lesnícka prevádzka nemala svojich reprezentantov! Má.

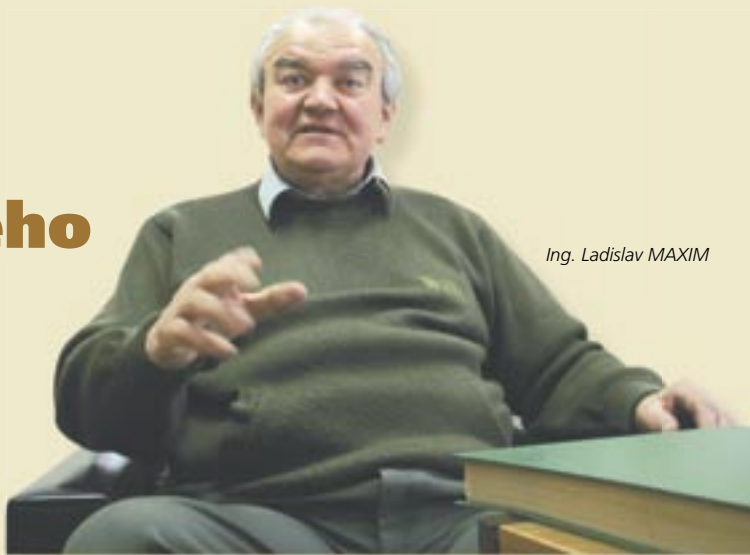
Ing. Ladislav MAXIM, praktik, propagátor, publicista, historik, záchranca stromov i bocianov medzi nich určite patrí.

Najmohutnejší dub zimný na Slovensku (obec Dúbrava)

Pred časom pribudla z tvojej iniciatívy na budove bývalej štátnej meštianskej školy v Sobranciach pamätná tabuľa....

Profesor Stolina je výraznou osobnosťou

Ing. Ladislav MAXIM

ťou slovenského lesníctva. A tie si nám prichodí pripomínať. Som rád, že mesto Sobrance prijalo návrh na odhalenie pamätnej tabule jednému zo svojich rodákov. Z pohľadu našej profesie myslím, že aj toto je cesta, ako hodnoty lesa a lesníctva približovať verejnosti. Spomínaná tabuľa je odrazovým mostíkom aj k ďalším aktivitám – vždy na výročie narodenia a úmrtia Miroslava Stolinu zájdem na neďaleké gymnázium a pobesedujem so žiakmi, ktorí väčšinou dovtedy o ňom nič nepočuli. Od jeho mena a diela sa potom dostaneme k širším lesníckym súvislostiam. Zdá sa, že táto spolupráca bude mať aj ďalší rozmer – vedenie gymnázia vyjadrilo predbežný súhlas s tým, aby škola nieslo meno tohto jedinečného človeka. Bude to na Slovensku prvé gymnázium pomenované podľa významného lesníka. Okrem toho mám pripravený bohatý faktografický materiál z profesorovho života. Verím, že sa mi ho podarí čoskoro vydať aj knižne.

Tvoj záujem o popularizáciu lesníctva nachádza odraz aj vo výnimočnej dopisovateľskej aktivite. Azda najviac vo vzťahu k Východoslovenským lesom, ktoré boli desaťročia bezkonkurenčným podnikovým lesníckym časopisom...

Neviem, či bezkonkurenčným, no určite najdlhšie vychádzajúcim. Prvé číslo vyšlo v roku 1962, posledné v roku 1996. Patril som k tým, ktorí sa časopis snažili zachrániť, aspoň ako štvrtročník, žiaľ, márne. Som rád, že mám aspoň všetky jeho čísla. Takéto zbierky sú asi len dve, druhú sadu má bývalý hlavný inžinier podniku Slivka. Prvý príspevok som do týchto podnikových novín napísal v roku 1966. Koľko som napísal príspevkov celkom, to veru neviem. Niekedy bol však boj o prežitie novín naozaj urputný, najmä v závere ich existencie. Šéfredaktor Malák mi zvykol zavolať – keď chceš, aby sme vyšli, pošli aspoň tri príspevky! Základný problém bol vždy v tom, že vonkajšia prevádzka do svojho časopisu nevelmi prispievala. A ako tak čítam LESNÍK, mám pocit, že sa s týmto istým problémom boríte aj vy. Je to škoda, pretože podnikové noviny sú len vtedy plnohodnotné, ak fungujú obidvomi smermi...

Ty si si však čas na písanie našiel aj popri náročných funkciách...

Mal som k písaniu blízko, a to aj vtedy, keď udalosti išli akosi prírýchlo... Azda najpamätnejší rozhovor mojej kariéry sa odohral v apríli roku 1967 v doline Trist. Zavolať si ma tam vtedajší podnikový riaditeľ Roman a pri rozhovore medzi štyrmi očami mi oznámil: „...budeš hlavným inžinierom na závode v Snine. A nerozprávaj mi, že sa o tom musíš poradiť ešte s manželkou. Ja ti to ponúkam a ty sa rozhodni!“ Musím pripomenúť, že som vtedy pracoval ako vedúci technického oddelenia a mal som len 27 rokov! Napokon som to zobral s podmienkou, že ak budem mať pocit, že funkcia je nad moje schopnosti, tak môžem okamžite odstúpiť. Nikdy som tak našťastie nemusel urobiť. Myslím, že ak ma celý život ako nestráničku nechali v riadiacich funkciách, tak azda len bolo za mnou niečo len vidno... A naozaj to nebolo o písaní do novín... Keď som kedysi nastúpil za vedúceho LS Porúbka, tak som sa tam stretol so stavom, ktorý mi vyrazil dych – ťažba sa síce nedôsledne vyznačovala, ale neprevzal som ani jediný priemerovací zápisník. Ani jeden nebol totiž vyhotovený...! Tvrdili mi, že sú na kontrole na závode.... Pri prvej porade som bol ticho, druhý som začal so slovami – nebudeme sa vracat dozadu, no chceme, aby sme od dnes začali vyznačovať ťažbu tak, ako káže nielen vyhláška, ale predovšetkým lesnícka morálka. A keďže tam nik nemal ani len priemerku, navštívil som miestneho stolára a dal som mu vyrobiť po jednej pre každého lesníka. Vyzerá to možno neuveriteľne, no bolo to vtedy naozaj tak...

Žeby dnes bolo pri vyznačovaní ťažby už všetko tak, ako má byť?

Dnes, žiaľ, vidím opačný extrém. Priemerky už dávno máme, ba aj výškomery sa stali súčasťou výbavy správy, no legislatíva, ako keby vykročila opačným smerom. Prebierky do 50 rokov sú kľúčom k výchove porastov. Ja nerozumiem, ako sa ich vyznačovanie mohlo presunúť medzi nezáväznú činnosť. Je to nielen nepochopiteľné ignorovanie bezpečnosti a kontroly práce robotníkov, ale predovšetkým neúcta voči dekrétovským tradíciám slovenského lesníctva. A ako má hospodár bez vyznačenia ťažby vydať súhlas na jej vykonanie?! Počas šiestich rokov, keď som účinkoval ako komisár pri skúškach OLH z predmetu ťažba dreva prešlo cezo mňa okolo 700 frekventantov, no ak by mi niektorý z nich tvrdil niečo takéto, asi by som neuveril, že to môže myslieť vážne. A odrazu je prebierka len odporúčaným zásahom. Quo vadis, slovenské lesníctvo...?

K stromom máš vzťah nielen ako praktický lesník, ale aj ako propagátor a záchranca jedinečných exemplárov..

Pred časom mi v Matici Slovenskej vyšla knižka „Vzácné dreviny v okrese Sobrance a Michalovce“. Kniha mala celkom úspech, robili sa už dve dotlače. Čitateľovi som v nej ponúkol pohľad na dendrologické rarity, ktoré na Zemplíne máme. Je tu popísaný aj topoľ biely, ktorý bol do mája 2004 s prsným priemerom 425 cm najmohutnejším stromom Slovenska. Za roky práce som stromy nielen fotil, meral, ale ak sa dalo, tak aj pomáhal pri ich záchrane. Napríklad do dutiny hnilobou poškodeného kmeňa druhého najmohutnejšieho duba letného na Slovensku v Rakovci nad Ondavou sme kedysi vliali 23 kubíkov betónu a vložili dve tony roxor. Tento vyše 500 ročný mohykán sa nám potom odmietol tým, že bohato zarodil. Na jeho posviacke bolo vtedy vyše 1000 ľudí. Vzácné stromy si však doprajem aj doma. Už vyše 30 rokov vysádzam na rodičovskom pozemku pri dome súkromné arborétum. Robím to nielen pre vlastné potešenie, ale dnes už i pre vnukov. Syn Ladislav, ktorý je tiež lesníkom, nám spolu s nevestou doprial radosť z Ladislava „tretieho“. Tento má zatiaľ len tri roky, no verím, že láska k stromom i k bocianom sa preniesie aj na neho...

O bocianoch sme sa však ešte nerozprávali...

Som dlhoročný spravodajca a v súčasnosti aj predseda občianskeho združenia CICONIA, ktoré sa v okresoch Michalovce, Sobrance a Trebišov

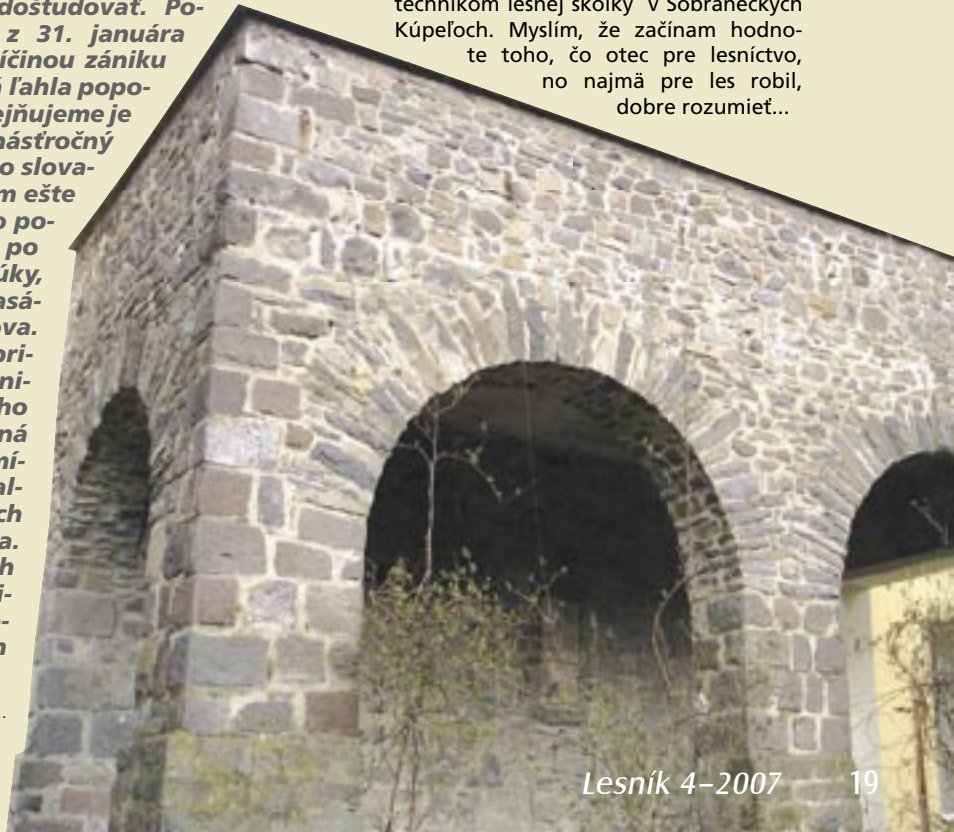
šov stará o bocianov. Všetko začalo v roku 1982, keď v českom časopise „Naší prírodou“ bola uverejnená výzva k 50. výročiu prvého sčítania bocianov. Ako podpredseda OV SZOPK som sa s kolegami pustil do sčítania. Zistilo sa, že za tých 50 rokov klesla početnosť bocianov o 50 %. To bol impulz k dlhodobej činnosti, v rámci ktorej chránime i budujeme bocianie hniezda. Je to časovo aj finančne veľmi náročná činnosť, ktorú nadšenci, najmä členovia z Českej republiky, robia bez akejkoľvek podpory štátu. Ale prináša výsledky. Napríklad aj v tom, že nám elektrikári už prestali zhadzovať hniezda. Rekordérom v počte hniezd je obec Zemplínske Hradište, ktorú voláme bocianopolis. Aj v tomto roku tam tieto pozoruhodné vtáky obsadili 18 hniezd z 24.

Posledná otázka patrí Ladislavovi „druhému“. Asi nie je vždy jednoduché byť synom otca, ktorého lesnícke meno je všeobecne známe....

Na to vám môžem odpovedať veľmi jednoducho – som na otca hrdý. A bol by som rád, keby mohol byť aj on na mňa. Postupne nadobúdam skúsenosti - začínal som ako pilčík, bol som pestovateľom na správe, manipulantom na sklade, mechanizátorom na závode, dnes som technikom lesnej škôlky v Sobrance Kúpeľoch. Myslím, že začínam hodnotiť toho, čo otec pre lesníctvo, no najmä pre les robil, dobre rozumieť...

Vo svojich článkoch sa Ladislav Maxim často vracia k milovanej lesníckej škole v Remetských Hámroch. Škole, ktorá sídlila uprostred parku v historickom kaštieli grófký Vanderbildtovej, no v ktorej mu nebolo dopriate doštudovať. Požiar v nočných hodinách z 31. januára na 1. februára 1956 bol príčinou zániku hlavnej budovy školy, ktorá lahla popolom. Fotografia, ktorú uverejňujeme je originálna pohľadnica. Pätnásťročný Ladislav ju posielal domov so slovami „mamičke k narodeninám ešte veľa rokov života a božieho požehnania“. Zo školy ostali po požiaroch len tri kamenné oblúky, ktoré sú dnes súčasťou fasády nového detského domova. Práve na týchto oblúkoch pribudne tohto roku vďaka iniciatíve kolegov z Odštepného závodu Sobrance informačná tabuľa, ktorá bude pripomínať lesnícku školu ako ďalšie z mnohých významných miest slovenského lesníctva. Miest, bez poznania ktorých len ťažko dospejeme k prirodzenej hrdosti na profesiu, ktorá je našim osudom a zmyslom. ■

Zo školy ostali len arkády ...

Kniha

Podnikový časopis

Lesnícka škola v Remetských Hámroch

Tabuľa a jej autor

**Newsletter 7., 8.
január - marec 2007**

Andrea MELCEROVÁ

**PAWS – pedagogické
aktivity v lese, koncept
seminára pre lesníkov
<http://www.paws.daa-bbo.de>**

Projekt PAWS, ktorý začal v októbri 2004 a skončí 31. marca 2007 je vo svojej záverečnej fáze. Počas týchto 30 mesiacov boli vytvorené materiály pre pedagogické vzdelávanie lesníkov, ktoré boli testovacími kurzami overené v partnerských krajinách projektu. Testovacích kurzov sa zúčastnilo 57 účastníkov. Dnes už máme k dispozícii aj hodnotiace výsledky zo strany zúčastnených krajín. Hodnotiace aspekty sa týkajú konceptu seminára kurzu a jeho usporiadania, ako aj didaktickej hodnoty a praktickosti cvičebnice a výukového CD – ROMu. Výsledky vytvárajú spoločný základ pre záverečnú fázu práce jednotlivých partnerov projektu, v ktorej sú produkty doladované. Materiály boli doplnené o nové aktivity, odstránili sa menšie programové chyby, doladili sa rozdielne jazykové verzie. Taktiež sa doplnili o ďalšie informácie a texty, odporúčané na základe hodnotiacich správ.

Partneri z Fínska, ČR, Slovenska, Rakúska a Nemecka môžu ponúkať kurzy PAWS odbornej lesníckej ale aj širokej verejnosti. Tieto kurzy môžu byť pripravované za spolupráce s ďalšími organizáciami. Kurzy budú upravované na špecifické podmienky každej partnerskej krajiny. Cieľovou skupinou sú predovšetkým lesníci, ale – záleží na každej krajine – taktiež to môžu byť aj študenti lesníctva, učitelia, zamestnanci štátnych úradov, poľovníci a ľudia, ktorí už lesnú pedagogiku vykonávajú.

Okrem ďalšej realizácie kurzov PAWS a distribúcie jednotlivých vytvorených materiálov ako je CD-ROM a učebnice, plánujú partneri ďalšie aktivity. Napríklad na Slovensku plánujú novú webovú stránku o lesnej pedagogike pre lesníkov a deti. Taktiež chce Slovensko organizovať pravidelné stretnutia lesných pedagógov z cieľom pravidelne si vymieňať vedomosti a skúsenosti. Fínsko spolu s ČR a Slovenskom plánuje nový projekt v ktorom by mohli byť materiály PAWS využité. Takmer na konci projektu by sme chceli zdôrazniť, že vznikla nielen nová spolupráca medzi partnermi, ale vytvorené materiály boli skutočne aj otestované v praxi.

Týmto sa projekt Leonarda lúči so všetkými zainteresovanými. Dúfame, že nestratíte svoj záujem o lesnú pedagogiku a budeme radi, keď s nami zostanete v kontakte. ■

Ing. Andrea Melcerová
je lesný pedagóg, NLC Zvolen

Anette Deharde-Rau, Thomas Deharde, Albert Botka, Thomas Baschny, Christine Grosse, Hanno Moldenhauer, Hao Dam, Ludmila Marušáková, Sirpa Kärkkäinen, Lada Prylová, Alice Bučková, Eva Hörmann, and Ralf Pütz.

Lesná pedagogika na OZ Palárikovo

Hodnotenie uplynulého obdobia a plány do budúcnosti

Juraj ROMÁNYIK, Nadežda NIKITINSKÁ

Lesnej pedagogike sa na OZ Palárikovo venuje pozornosť už od počiatkov vzniku tejto chvályhodnej myšlienky. K entuziazmu sa už pridali aj skúsenosti a nadobudnuté kontakty, a tak sa počas minulého roka 2006 podarilo OZ úspešne realizovať asi 12 podujatí pre deti a dospievajúcu mládež.

Najaktívnejším a najstarším vyškoleným pedagógom OZ je Ing. Juraj Rományik, ktorý pôsobí najmä v regióne Štúrova. Pripravuje a realizuje množstvo besied a prednášok o lese, prírode a poľovníctve spojené s hrami a obľúbenými vychádzkami na Burdu v blízkych Kováčovských kopcach. Pri svojej činnosti v Štúrove spolupracuje s Centrom voľného času, základnými školami s vyučovacím jazykom slovenským i maďarským. V obci Chľaba s mládežníckou organizáciou IFI a Obecným úradom.

Jednou zo zaujímavých podujatí minulého roka bola v spolupráci s OÚ Chľaba zorganizovaná predvianočná akcia „Zhotovovanie adventných vencov“. Lesný pedagóg zabezpečil čečinu a svojim rozprávaním spríjemňoval prítomným tvorivú prácu. V kultúrnom dome za zišlo zhruba 50 ľudí vo veku od 5 do 65 rokov. Deti, mamky aj babky strávili pekný zimný večer v dojemnej atmosfére príprav na nadchádzajúce sviatky.

Lesný pedagóg využíva všetky možnosti na pozitívne prezentovanie š.p. LESY SR a lesníckej činnosti vo svojom okolí. Zatiaľ poslednou aktivitou v tomto roku bola prednáška na chovateľskej prehliadke trofejí okresu Nové Zámky, ktorá sa vďaka spolupráci s Okresnou organizáciou SPZ a PZ Svodín uskutočnila 12. marca 2007. Počas šiestich polhodinových prezentácií sa približne 200 nielen študentov oboznámilo s výsledkami chovu, potrebou selektívneho lovu a s dosiahnutými výsledkami medailových trofejí vo zvernicích štátnych lesov. Pozitívny ohlas tohto podujatia môžeme hodnotiť okamžite, pretože miestna škola ihneď prejavila záujem o ďalšiu spoluprácu v environmentálnej výchove žiakov 9. ročníka. Takáto ponuka sa nedá odmietnuť.

Z radov našich zamestnancov sa nevenujú lesnej a environmentálnej výchove iba

vyškolení lesní pedagógovia. Dôkazom toho je p. Karasová, personálistka OZ Palárikovo,

ktorá v spolupráci s OÚ Palárikovo a „Palárikovskou ekologickou spoločnosťou“, členmi ktorej sú deti zo Základnej školy K. Strmeňa, organizuje mnohé zaujímavé výchovno-motivačné podujatia.

Tradičiou sa už stáva každoročné slávnostné otváranie sezóny na Lesníckom Náučnom chodníku Dunajskými luhmi v Gabčíkove, na ktorom práca lesných pedagógov nesmie chýbať.

Tento mesiac apríl - mesiac lesov je pre lesných pedagógov iste náročný na množstvo požiadaviek na besedy a náučné vychádzky. Nikto z nás nezabúda ani na najdôležitejšiu akciu Lesov SR, š.p. určenú pre verejnosť, na nadchádzajúce Lesnícke dni. Okrem projektu Stromy života OZ Palárikovo plánuje na 26.4.2007 aj Deň otvorených dverí v kaštieli Palárikovo, kde budú pre návštevníkov pripravené atraktívne sprievodné akcie.

Všetci spoločne dúfame, že sa nám počas týchto dní podarí úspešne a dôstojne reprezentovať činnosť nášho podniku. Poprajme si teda veľa šťastia. ■

Ing. Juraj Rományik je OLH,
LS Bátorove Kosihy

Ing. Nadežda Nikitinská je referentka
ekológie a odpadového
hospodárstva OZ Palárikovo

Nadácia Zelená nádej
Green Perspective
Foundation

Vyhlásenie súťaže o Lesoochranársky čin roka 2006

Mária HUDÁKOVÁ

Do **13. apríla 2007** Nadácia Zelená nádej prijíma nominácie do súťaže o Lesoochranársky čin roka.

Nominovať môže každý, kto vie o konkrétnej aktivite, ktorá v roku 2006 pomohla priamo zachrániť konkrétny les alebo nepriamo prispela k záchrane lesa na Slovensku, v Čechách, Poľsku a Maďarsku. Nominovaní môžu byť aj ľudia, za ktorých dlhodobou činnosťou vidieť konkrétne zachránené lesy, ktoré by bez ich pričinenia už v takomto stave neexistovali. U ľudí, ktorí sa ochrane lesov venujú profesionálne, musí ísť o skutok, ktorý bol nad rámec ich bežných pracovných povinností alebo zvyklostí.

V predchádzajúcich siedmich ročníkoch boli medzi ocenenými nielen lesníci a ochranári, ale napríklad aj zástupcovia médií a radoví občania. V minulom roku si 2. cenu zaslúžene odniesol Ladislav

Alcnauer, lesník z Lesného obvodu Smolnícka Osada, za dlhodobé uplatňovanie prírode blízkeho hospodárenia v lesoch v Hnileckej doline.

Nominácie s podrobným popisom nominovaného činu, resp. dlhodobej aktivity, spolu so základnými kontaktnými údajmi o nominovanom i nominujúcom možno zasielať na adresu Nadácie Zelená nádej, 082 13 Tulčík 27, faxom na 051-7789 138 alebo elektronickou poštou na maria@gpf.sk.

Vítazi, ktorých určí porota zložená z členov nadačnej rady, zástupcov mimovládnych organizácií, štátnych lesov a štátnej ochrany prírody, budú ocenení finančnou odmenou vo výške 8000, 5000 a 3000 korún a knižnými publikáciami.

Výsledky budú oficiálne vyhlásené na tlačovej konferencii koncom apríla, mesiaca lesov. ■

výstavy, súťaže

zelený objektív a Rok v lese 2006

Marek VANGA

Na apríl „Mesiac lesov“ pripravilo naše múzeum dve na sebe nezávislé výstavy s tematikou lesa.

Prvá výstava má názov **Rok v lese** a potrvá od 5. apríla do 23. mája 2007. Kladie za cieľ prostredníctvom trojrozmerného materiálu, fotografií a textov poučiť návštevníkov o cyklických zmenách v prírode počas celého roka.

Návštevník sa dozvie informácie o stavovavých druhoch vtákov, o sezónnych rastlinách, hubách alebo atmosférických javoch, o aktivitách zveri a o mnohom ďalšom. Bude si môcť prezrieť medziiným dermoplastické a moduritové preparáty alebo lisované rastliny a listy.

Druhá výstava nesúca názov **Zelený objektív 2006** je prezentácia najlepších fotografií z rovnomennej súťaže, ktorú Lesnícke a drevárske múzeum vo Zvolene v spolupráci s partnerskými organizáciami pripravuje už šesť rokov. Súťaž je určená pre mladých fotografov - žiakov základných škôl a študentov stredných škôl - a kladie si za cieľ podchytiť talenty a dať im priestor pre verejnú prezentáciu. Obsahovo je zameraná na les a formálne na dokumentárnu fotografiu.

V minulom roku, z ktorého kolekcia vystavených prác pochádza, sa v oboch kategóriách zúčastnilo 120 súťažiacich (408 fotografií) z celého Slovenska. Z nich porota ocenila siedmich.

Výsledky budú verejne vyhlásené na vernisáži výstavy dňa 12. apríla 2007 o 13³⁰ hod v priestoroch Lesníckeho a drevárskeho múzea vo Zvolene a výstava potrvá taktiež do 23. mája 2007.

Obe výstavy budú návštevníkom prístupné v tradičných otváracích hodinách každý týždeň od utorku do nedele od 9⁰⁰ do 17⁰⁰ hod. ■

Ing. Marek Vanga
Múzeum vo Sv. Antone - Lesnícke
a drevárske múzeum vo Zvolene

**LESY SR, š.p. Banská Bystrica,
Slovenský poľovnícky
zväz Bratislava
a mesto Banská Bystrica**

Vás srdečne pozývajú na
XXX. jubilejný ročník
Celoslovenskej súťaže v hre
na lesnicu a lesný roh

16. jún 2007
BANSKÁ BYSTRICA

„Keď vychytáme chyby a doladíme program, bude to fungovať“

Jozef MARKO

Keď vchádzam do kancelárie riaditeľa OZ Sobrance Ing. Jozefa Hreňka, s mobilným telefónom pri uchu rieši problém využitia 26 hektárov trvalého trávneho porastu v zátopovom území na liste vlastníctva š.p. LESY SR. Pôda, ktorá zatiaľ leží ľadom, je vhodná na pestovanie rýchlo rastúcich drevín a závod s kompetentným pracovníkom podniku Ing. Zatlukalom skúma možnosť získať dotáciu na jej zalesnenie. Sobraneckí lesníci chcú postupne vytipovať aj ďalšie vhodné plochy, ktoré by radi využili na tento účel. Chvályhodná snaha. Ved' podľa odhadov odborníkov je na celom Slovensku stále vyše 200 tisíc hektárov neobhospodarovanej pôdy. A to je bez diskusie zbytočný luxus, ktorý by štát nemal pripustiť. Zvlášť, keď sa Slovenská republika zaviazala zvýšiť podiel výroby energie z obnoviteľných zdrojov a produkcia drevnej štiepky z topoľov, agátov a vrb sa úspešne rozbieha vo viacerých vyspelých európskych krajinách.

Riaditeľ OZ Sobrance Ing. Jozef Hreňko

Uvedomujem si však, že som trochu odbočil. Vraciam sa v duchu do roku 2004. Vtedy bolo rozhodnuté, že v rámci organizačných zmien, ktoré sa nakoniec neuskutočnili, má byť OZ Sobrance ako nerentabilný závod zrušený. Ani dnes nie je v zisku. Dôvodom je podľa miestnych kolegov veľká katastrálna výmera 275 000 hektárov, na ktorej hospodária a ktorá zasahuje až do siedmich okresov. Ďalším dôvodom je nízky etát. Na rok 2007 majú naplánovanú ťažbu vo výške 80 000 kubíkov. Potrebovali by ju zvýšiť aspoň o 15 000 kubíkov, aby sa dostali v hospodárskom výsledku do čiernych čísiel. Do kancelárie a do úvah na túto tému vchádza vedúci ekonomiky Ing. Vladimír Kohút, ktorý mi poskytuje podrobné údaje o hospodárení. Sú ale také dôležité v čase, keď sa na sobraneckom závode rovnako ako na ostatných OZ naši

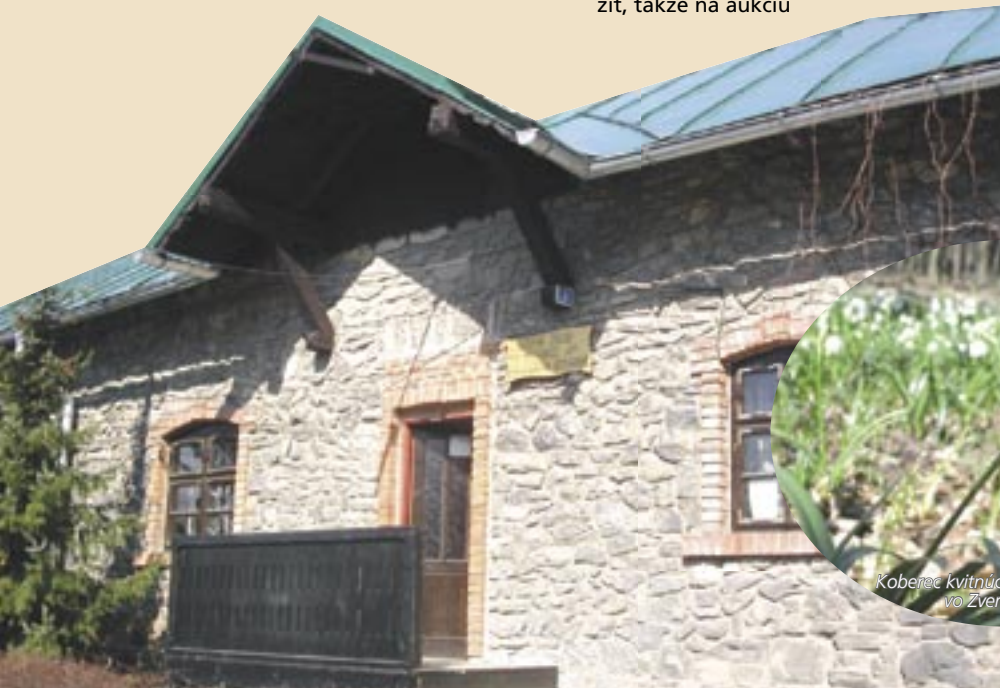
kolegovia trápia s krpákom a weblesom? Riaditeľ Ing. Hreňko to vidí optimisticky: **„Verím tomu, že keď postupne vychytáme všetky chyby a program doladíme, bude všetko fungovať tak ako má a všetci tieto zmeny oceníme.“**

RIEŠENIE JE V ZODPOVEDNOSTI ZA OBVOD

V čase mojej návštevy majú štátni lesníci zo Sobraniec za sebou úspešnú jarnú aukciu dreva, ktorá sa uskutočnila na ES Sečovce. Bolo na nej predané všetko ponúknuté drevo za výrazne vyššie ceny v porovnaní s cenami cenníkovýchími. Aukciám venujú vo vedení závodu osobitnú pozornosť. Vedúci piatich lesných správ dostali pokyn, aby sa spoločne s OLH zaujímali o prípravu každej aukcie, ktoré organizujú dvakrát do roka. A výsledok? Pred aukciami dostávajú jej organizátori viac dreva, ako vedia využiť, takže na aukciu

sa dostanú len skutočne elitné kusy. Keď už spomíname OLH, neďa mi neopýtať sa na problém, ktorý vnímajú ako „elitný“, teda najakútnejší na všetkých OZ. **„Podľa môjho názoru by sme mali rozdeliť súčasné lesné obvody na polovicu a každý lesník by mal byť zodpovedný za približne 1 000 hektárov lesa,“** navrhuje Ing. Hreňko. Vedúci lesníckej výroby Ing. Jozef Staško dodáva, že súčasný model rozdelenia kompetencií medzi OLH a lesníkmi stojí a padá na ich dobrých vzťahoch, takže počas organizačných zmien sa snažili na OZ Sobrance vytvoriť dvojice, ktoré si boli blízke aj ľudsky. **„Riešenie vidím v osamostatnení lesníkov na lesných obvodoch, zodpovedných za pestovnú i ťažbovú činnosť tak, aby cítili zodpovednosť za hospodárenie na lesnom obvode. Myslím, že keď budú cítiť, že sú zodpovední za ten „ich“ obvod, dajú do svojej práce všetko. Chce to však aj zodpovedajúcu zmenu v legislatíve.“**

Diskutujeme ešte o viacerých otázkach, ale vonku nádherne svieti predjarné slnko a v kancelárii je ako v saune. Najvyšší čas vyraziť do terénu. Našou prvou zastávkou po pár minútach jazdy autom je lokalita zvaná Čertež vo Vihorlatských vrchoch. Zastavujeme v bukových porastoch po poslednej prerezávke. **„Je to jedna z lokalít, z ktorých chceme využiť hmotu na štiepkovanie. Berieme to tak, že musíme rozmyšľať ekonomicky a hľadať riešenia s nízkou nákladovosťou a vysokou výnosovosťou. Hmota z prerezávok, vyťahovaná pri okrajoch ciest a spracovávaná štiepkovačom, sa nám javí ako vhodné riešenie. Samozrejme za predpokladu nasadenia vhodného štiepkovača. Preto plánujeme stretnutie s pracovníkmi Strediska Bioma-**

Koberec kvitnúcej bledule vo Zvernici Karná

sa, aby sme spoločne prekonzultovali aj takéto možnosti našej spolupráce," vysvetľuje Ing. Hreňko. Určite je rozumné iniciovať priamo v teréne rokovania, počas ktorých sa podarí nájsť obojstranne prospešné riešenie, pomyslí si. Tak teda držím palce, aby sa na OZ Sobrance podarilo pripraviť v tomto i nasledujúcich rokoch dostatok energetického dreva, vhodného na produkciu drevnej štiepky.

RENTABILITA ZVERNICE POSTAVENÁ NA KAPITÁLNYCH KANCOCH

Riaditeľ sa vracia kvôli pracovným povinnostiam do budovy závodu, k Ing. Staškovi a ku mne sa pripájajú poľovný referent závodu Ing. Matúš Hanko a OLH na LO Rybníčka Miroslav Madaras. Naším cieľom sa stáva Zvernica Karná, takmer 4,5 miliónová investícia, v ktorej sa za osem kilometrov dlhým plotom v súčasnosti nachádza 84 kusov diviacej a 49 kusov danielovej zveri. Záujem o kvalitných diviáčich „odchovancov“ z tejto zvernice nielen prejavili, ale ich aj kúpili kolegovia z iných častí Slovenska – 11 kusov putovalo na OZ Trenčín a 10 kusov na OZ Palárikovo. Naopak, v Karnej čakajú na danielov z Palárikova a Petrovca. **„Štartovacia ekonomika zvernice je postavená na diviacej zveri, efekt z odstrelu a predaja zveri očakávame už v tomto, treťom roku jej fungovania. Čo sa týka ekonomického prínosu z chovu danielovej zveri očakávame, že sa dostaví v ôsmom až desiatom roku. Bez takých ľudí ako je Matúš Hanko alebo Miro Madaras, ktorí venujú tejto práci aj voľný čas a víkendy a minimalizujú tak náklady na prevádzku zvernice, by sme sa k žiaducim výsledkom nikdy nedopracovali. Zoberte si len, že musíme zabezpečiť ochranné služby, pretože pytliaci nám každý týždeň poškodzujú oplotenie a neoprávnene vnikajú do areálu zvernice,“** hovorí Ing. Staško.

Presúvame sa spoločne k jednému z odchytových zariadení na diviačiu zver a Ing. Hanko mi objasňuje ako funguje systém sekcií, v ktorých sa časť diviacej

Zlva M. Madaras a M. Hanko pri odchYTE diviakov v Karnej

zveri priamo rodí a časť zveri do nej pribúda po odchytaní v poľovných revíroch závodu, čím sa v nich samozrejme musí znížiť plán lovu. **„Po odchytaní triedime diviáčatá do jednej sekcie, lanštiakov do druhej. Ďalší rok presunieme trojročných lanštiakov do tretej sekcie a v treťom roku vypustíme 4-ročných kancov do vonkajšej voliéry. Postupne takto priberáme do jednotlivých sekcií vytriedené jedince a celý proces smerujeme k zabezpečeniu dostatočného množstva kapitálnych kancov, pretože práve na nich sa snažíme postaviť rentabilitu zvernice. Ved' cena za odstrel kvalitnej trofeje diviacej zveri sa pohybuje od 30 do 40 tisíc korún.“** V Karnej osobitne pracujú aj s bachyňami, aby dosiahli ich požadovanú reprodukciu. Nie som poľovník, ale ako počúvam svojich sprievodcov je mi jasné, že svojou prácou žijú a rozumejú jej.

VÝBORNÁ PRÁCA S VEREJNOSŤOU

Ako to už býva, čas v spoločnosti zaujímavých ľudí uteká niekedy až prírychlo a mojou snahou je vždy vidieť a počuť počas reportážneho dňa na danom odštepnom závode čo najviac. Preto sa znova len vo dvojici s Ing. Staškom presúvame do Remetských Hámrov. V obci sa nachádza jedinečná budova lesnej správy. Celá z kameňa bola vyhlásená za národnú kultúrnu pamiatku. A nielen to. Bývalé stajne pomerne rozsiahleho a štýlového komplexu dali miestni lesníci zrekonštruovať a podľa slov Ing. Staška ich chcú už v blízkej budúcnosti využiť ako dôstojné priestory lesnej informačnej kancelárie a na účely lesnej pedagogiky v prípadoch nepriaznivého počasia. Keď vezmeme do úvahy, že obec Remetské Hámre je turisticky frekventovaná bránou na ceste k známej Národnej prírodnej rezervácii Morské oko, tak je to určite vynikajúca myšlienka, ktorá pomôže výrazne spopularizovať prácu lesníkov.

Tú spropaguje určite aj Lesnícky náučný chodník Morské oko, ktorý bol slávnostne otvorený minulý rok v októbri, počas osláv šesťdesiatin sobranceckého závodu. Pristavujeme sa tiež pri zrekonštruovanom poľovníckom kaštieli, ktorý je vďaka tunajším lesníkom zvonku a zvnútra krásnym klenotom, vsadeným do čarokrásneho prírodného prostredia. Sobranceckí lesníci si za prácu s verejnosťou zaslúžia uznanie a sú určite príkladom aj pre ostatných kolegov. Prevážame sa ešte lesnými cestami rozsiahleho komplexu bučín Vihorlatských vrchov, z ktorých sú krásne výhľady na Východoslovenskú nížinu, ale aj panoramatické pohľady na výsledky práce lesníkov v okolitých porastoch. Lúčim sa s nimi s dobrým pocitom, že sa za ne rozhodne nemusia hanbiť. ■

Hmota z poslednej prezrávky na Čerteži.
Sprava Ing. Hreňko a Ing. Staško

Riaditeľka OZ Semenoles
Ing. Katarína Chválová hovorí:

„Všetko je v komunikácii“

V spolupráci s Národopisným múzeom chcú naši kolegovia z OZ Semenoles zistiť, kam až siaha tradícia zabezpečovania osiva pre zalesnenie vyťažných plôch na Liptove. Isté je, že keď v roku 1922 padlo rozhodnutie postaviť v Liptovskom Hrádku lúštiareň, ktorá bola o rok neskôr spustená do prevádzky, vychádzalo toto rozhodnutie zrejme z nejakých tradícií a skúseností. Na konci 60-tych rokov minulého storočia bola na inom mieste postavená súčasná lúštiareň. Už v tom čase však bola kapacitne predimenzovaná, aj keď vtedajšie požiadavky sa s tými dnešnými nedajú ani porovnať. Ved' v 70-tych rokoch lesníci ročne brali z lúštiarne 17 ton ihličnatého osiva, súčasná potreba ihličnatého osiva je na úrovni necelých 3,5 tony za rok. Jedinýkrát boli sklady nabité ihličnatými šiškami vďaka výnimočnej úrode z roku 1988, ktorú lip-tovsko-hrádockí semenári spracovávali až do roku 1993.

Ing. Katarína Chválová

O ČARE SEMENÁRSTVA

Keď sme začali semenárstvom, tak sa vás hneď na úvod nášho rozhovoru opýtam, kam sa slovenskí lesní semenári radia používanými technológiami a kvalitou produkovaného osiva v rámci Európy?

- Myslím, že po Poliakoch nám patrí v európskom semenárstve 2. miesto, pretože aj také vyspelé krajiny ako Taliansko, Nemecko a Rakúsko využívajú skôr malé lúštiarničky, vybavené častokrát zariadeniami ešte z obdobia po 2. svetovej vojne. Keď sa pred tromi rokmi uskutočnila v Prahe konferencia Medzinárodnej organizácie semenárskych laboratórií (ISTA), exkurzná trasa konferencie bola v našej prevádzke v Liptovskom Hrádku. O kvalite našej produkcie niečo hovorí i návšteva predstaviteľa švédskej firmy BCC, vyrábajúcej a dodávajúcej špičkové technické zariadenia pre lúštiarne, ktorými je vybavená aj tá naša. Vzal si so sebou vzorku semena smrekovca, pretože takto kvalitne vyčistené smrekovcové semeno ešte nevidel. My ho totiž dočistujeme plavením, čím dosahujeme čistotu nad 90%. V ostatných krajinách sa táto hodnota pohybuje na hranici 60 až 70%. Je pravdou, že tieto výsledky dosahujeme na úkor sytavosti, ale v prospech kvality.

Platí priama úmera, že čím kvalitnejšie semeno, tým lepšia klíčivosť?

- Viete, práve v tom je čaro semenárstva, že táto priama úmera nie vždy

funguje. Malo by síce platiť, že čerstvé semeno je dobré semeno, ale jeho kvalita závisí skôr od toho, v akom roku bolo nazbierané. Pokiaľ je to semeno nazbierané v roku veľmi dobrej či strednej úrody, bol optimálny vývoj počasia a všetko prebehlo tak, ako má byť, tak vtedy má semeno vysoké kvalitatívne parametre. Pokiaľ ich má takto prirodzene dané, dokáže si ich udržať aj desiatky rokov bez straty klíčivosti. Ak je ale zbierané semeno v rokoch slabej úrody, má zvyčajne v sebe výrazne nižšie kvalitatívne parametre a nie je vhodné na nejaké dlhšie skladovanie.

Na udržanie klíčivosti má nepochybne vplyv aj spôsob skladovania. Ste aj z tohto hľadiska špičково vybavení?

- Určite áno. Semená jednotlivých druhov ihličnatých a listnatých drevín majú rôzny obsah vody a vyžadujú si tiež rôzny spôsob skladovania a predsejbovej prípravy. Pre zaujímavosť, ak by sme smrekové semeno s vysokou klíčivosťou na úrovni 95% skladovali pri teplote mínus 20 stupňov Celzia, tak si dokáže udržať klíčivosť 30 až 40 rokov. To ale samozrejme nie je prevádzkový štandard. Spomeniem ešte napríklad takzvané reklaciantné druhy semien: dub, gaštan, orech alebo javor horský. Majú obsah vody, ktorý nesmie klesnúť pod 40% a môžu byť skladované maximálne dve zimy.

Hovorili ste o semenársky dobrých a zlých rokoch. Ste pripravení vykryť zo zásob kvalitného semena z dobrých rokov roky slabšie a uspokojovať kontinuálne dopyt po kvalitnom osive?

- V zásade áno. Samozrejme, môžu sa vyskytnúť menšie problémy, napríklad teraz s bukom. Po štyroch rokoch neúrody bola v minulom roku úroda dobrá, ukázalo sa však, že suché leto sa v závislosti

od lokality zberu negatívne podpisalo pod kvalitu bukvic. Viete, kvalitu zozbieraného semena je veľmi ťažké určiť vopred, zisťuje sa dodatočnými rozbormi. Napríklad kvalitatívne parametre buka sa podľa normy stanovujú farbením v roztoku tetrazólia. Klíčenie buka, ktoré je podľa normy len odporúčané, sa sleduje tri mesiace a na základe pozorovaní pripraví v laboratóriu graf predsejbovej prípravy. Tie síce nie sú povinné, ale my ich vyžadujeme a platíme za ne nemalé peniaze. Jednoducho považujeme za potrebné ich mať, aj keď je to nadštandard. Celé je to dosť zdĺhavý proces a častokrát potrebujeme operatívne zareagovať na dopyt po osive. Ale myslím, že aj takéto situácie vieme zvládnuť.

Chcela by som sa ešte vrátiť k spomínanej obrovskej úrode z rokov 1988 – 89, kedy boli sklady natriekané semenom smreka a smrekovca. My sme až pred dvoma rokmi z tejto úrody odpísali semeno za 7 miliónov korún. Viem, vyzerala to dosť katastroficky, že vyšlo nazmar také množstvo semena, ale zásoby tohto semena nás ekonomicky mimoriadne zaťažovali, s vekom klesala jeho kvalita a naopak zvyšovali sa náklady na jeho skladovanie. Pritom už bolo nepredajné, čo je logické po toľkých rokoch. Sklad sa nám tak podarilo dostať na optimálny stav - to nám veľmi pomohlo. Samozrejme, že ešte stále vytvárame opravné položky na skladované semeno spadajúce do starších vekových kategórií, ale už dokážeme modelovať množstvá semena pre jednotlivé semenárske oblasti a rozumne ekonomicky robiť.

Dotkli ste sa ekonomiky OZ Semenoles. Hospodári so ziskom?

- Nie.

Zľava Z. Klaučová, S. Kozánek a K. Chválová v skleníku na ŠS Jochy

EKONOMIKA ZÁVODU JE O SADENICIACH

Čo tomu bráni? Myslíte, že je možné, aby sa ekonomika závodu dostala do plusových čísiel?

- Myslím si, že áno, ale chce to trochu času. Ekonomika závodu totiž nie je v súčasnosti o lúštiarni, ale o sadeniach. Potrebujeme dosiahnuť optimálnu druhovú a vekovú štruktúru sadenic. V roku 2004 vykázal podnik na výkone semenárstvo a škôlkárstvo stratu 48 miliónov korún. Po dvoch rokoch sme sa, ak odpočítam genofond, dostali na mínus 9 miliónov. Z toho v prvom roku sme mali výrobné straty na sadeniach za 20 miliónov korún, čo je neuveriteľné číslo. Neboli to však straty na tých škôlkárskych strediskách, ktoré ostali, ale na tých malých škôlkach, ktoré boli zrušené. Išlo o 132 hektárov. Príkladom môže byť práve Liptovský Hrádok s 11-timi hektármi produkčnej plochy škôlkárskeho strediska Jochy a ďalšími 12-timi hektármi produkčnej plochy lesných škôlok, ktoré patrili OZ Liptovský Hrádok. Pre potreby OZ to bola zbytočne veľká plocha škôlok. I keď zrušeniu škôlok predchádzali seriózne analýzy, niektorí kolegovia na závodoch tento krok veľmi ťažko niesli. Ale keď vám poviem, že z delimitácie stále máme na zásobách 1,5 milióna kusov šesť a viacročných sadenic (a nie je to len jedla), ktoré už nie sú výsadby schopné, tak to už hádam nepotrebuje ďalší komentár. Azda iba jeden údaj, že ide o 12 miliónov korún opravných položiek.

Takže v treťom roku po zrušení desiatok malých nerentabilných lesných škôlok ešte stále vysporiadavate resty z minulosti...

- To si málokto uvedomuje. Preto ne môžeme byť ani v zisku. Očakávame však,

že už v budúcom roku sa v hospodárení OZ Semenoles dostaneme na nulu, čo koniec - koncov naprojektovali aj tvorcovia koncepcie, ktorou sa v súčasnosti riadime. Je tu však ešte jeden aspekt, ktorý nám bráni byť s číslami v pluse a to je naša služba štátu prevádzkovaním semennej banky, obhospodarovaním semenných sádov a zaistením genofondu, čo predstavuje ročné náklady vo výške minimálne 4 mil. Sk. Pritom už tri roky nedostávame na zabezpečenie týchto činností od štátu žiadne dotácie.

Naznačili ste už, že nie všetci kolegovia na odštepných závodoch prijali pozitívne novú koncepciu škôlkárstva. Ako sa vám vo všeobecnosti s nimi spolupracuje dnes?

- Myslím si, že keby ste sa opýtali pestovateľov na OZ, každý by vám povedal, že za posledné dva roky výrazne stúpla kvalita sadenic. Často sa nám po delimitácii začiatkom roku 2005 stávalo, že nám závody povedali „my toto nechceme, to pre nás nie je dobré.“ A my sme im na to povedali, ako to, že nechcú tento materiál a nie je pre nich dobrý, veď je z ich bývalej škôlky! Možno aj preto to nebolo kvalitné, pretože to už nebolo ich a museli za to platiť...

Čím to je, že sa vám podarilo zvýšiť za tak krátky čas kvalitu sadenic?

- Najdôležitejšie je, že v súčasnosti túto prácu robia vysokokvalifikovaní, kvalitní ľudia - špecialisti. Na druhej strane sú však dosť veľké rezervy vo zvládnutí distribúcie sadenic zo strany odštepných závodov. Niektoré nemajú vybudované ani snehové jamy. Kvalita lesníkov by mala byť posudzovaná podľa toho, ako zvládajú aj túto činnosť.

Máte na mysli správne načasovanie manipulácie so sadenicami od prepravy, cez skladovanie po samotné zalesňovanie?

Áno. My sa môžeme snažiť vypěstovať kvalitné sadenice a kvalitne ošetriť koreňový systém sadenic pred distribúciou, ale ak ich lesníci nechajú niekde ledabolo pohodené každý povie, veď to sú sadenice zo Semenolesu! Je veľmi dôležité, aby aj naši kolegovia na odštepných závodoch dodržiavali stanovený postup v ošetrovaní, uskladňovaní sadenic, pretože práve oni po tom, ako opustia sadenice brány Semenolesu, preberajú za ne zodpovednosť. Skúsenosti ukazujú, že ak pestovatelia s mojimi kolegami na škôlkárskych strediskách komunikujú, ak si nájdú čas nielen raz do roka ako je ich povinnosť, ale aj častejšie a prídu na príslušné škôlkárske stredisko, zaujímajú sa a povedia, čo chcú a chcú tiež vedieť, ako im to rastie, tak potom spoločne dosahujeme výborné výsledky.

Všetko je v komunikácii. Rozhodne sme sa posunuli dopredu a preto si myslím, že návrat k malým škôlkam, alebo k vyzdvihovaniu náletu, ako o tom niektorí kolegovia znova hlasnejšie hovoria, by bolo obrovským krokom späť.

Vo vyspelých, hlavne severských, lesníckych krajinách dominuje obaľovaná sadba, podiel obaľovaných sadenic prevyšuje 90 percent. U nás sa lesníci ich použitiu skôr bránia. Čo by ich malo presvedčiť?

- Začnem konkrétnymi údajmi. Za rok 2006 odobrali štátne lesy 870 000 kusov obaľovaných sadenic a neštátne lesnícke subjekty 450 000 kusov. Považujeme tieto čísla za veľmi dobré. Sme radi, že sme sa k nim dopracovali. Pravdupovediac, v súčasnosti sú tieto množstvá na hranici našich kapacitných možností. Pravdou tiež je, že obaľovaná sadenica nie je všeliak. Nie je napríklad jediným vhodným riešením pri zalesňovaní ťažko zalesniteľných plôch, problémy tiež spôsobuje ich poškodzovanie myšami, hrabošmi, alebo zverou. Tieto problémy bude nutne riešiť. Jednoznačne najväčšou výhodou obaľovaných sadenic je vysoké percento ich ujatosti, čo je zvlášť výhodné v súčasnom období neočakávaných klimatických zmien a neštandardných podmienok, v ktorých sa takto aj lesníci ocitajú. Ďalší prínos je v počte sadenic na hektár, ale napríklad aj v pružnosti zareagovania na potreby lesa. Po veternej kalamite na OZ Beňuš sme dokázali v relatívne krátkom období pripraviť sadenice podľa požiadaviek doslova na mieru. Takže kým je spracovávaná kalamita, my pripravujeme sadenice a po spracovaní kalamity sú sadenice skutočne pripravené na zalesňovanie. Možno sa naši kolegovia na závodoch obávajú náročnejšej manipulácie s obaľovanými sadenicami, ale aj to sa dá zvládnuť. Sú pestovatelia na OZ, ktorí to dokážu a vedia si spočítať, že je to pre nich výhodné.

Pracovníci OZ Semenoles majú podľa slov jeho riaditeľky niekedy pocit, že sú na nich z odštepných závodov kladené vysoké nároky, ale na niektorých závodoch naopak, akoby tak trochu zaspali dobu. Poznávajú, že veľa záleží aj od toho, či je súčasný vedúci lesníckej výroby pôvodne pestovateľ, alebo ťažbár. Tí, ktorí začínali ako pestovatelia, majú podľa jej názoru v lesníctve akýsi širší rozhľad a väčší nadhľad, ako ťažbári (bez urážky páni). Na záver nášho rozhovoru okrem zaujímavého postrehu uvádza ešte dve veľavravné čísla. Potreba umelého zalesňovania s rastúcim významom prirodzenej obnovy každoročne klesá a tomu zodpovedá aj objem predaja sadenic. Kým potreba štátnych lesov bola v roku 2005 21 miliónov kusov sadenic, v roku 2006 to bolo 18 miliónov kusov. A to využíva tento špecializovaný závod produkčnú plochu škôlkárskych stredísk len na 50%. Aj to je dôkaz toho, že návrat k malým lesným škôlkam by nebol rozumným krokom. ■

O podmienkach, problémoch a úspechoch z prevádzok

Lesníci dávajú prednosť nízkej cene sadeníc

Ale mení sa to. V prospech vyššej kvality

Na ústredí OZ v Liptovskom Hrádku pracuje 12 technicko-hospodárskych pracovníkov, ďalších 33 THP je v 13-tich škôlkárskych strediskách. Okrem toho škôlkárske strediská zamestnávajú priemerne po päť vlastných pracovníkov v robotníckych profesiách. 80 percent väčšinou sezónnych prác zabezpečujú dodávateľsky viac ako stovky ľudí. Z časovej hľadiska nie je možné vidieť pri práci a rozprávať sa so všetkými, takže si vyberám aspoň Stredisko Lúštiareň priamo v areáli závodu a neďaleké Škôlkárske stredisko (ŠS) Jochy. Po prevádzkach ma na Medzinárodný deň žien správa riaditeľka OZ Semenoles Ing. Katarína Chválová.

Do mohutnej budovy lúštiarne vstupujeme spolu s vedúcim strediska Jánom Sochorom. Stúpame po prudkých schodoch, poschodie za poschodím, k plošinovým boxom, naprojektovaným na 200 ton semennej suroviny. Okolo separátora na bukovicu sa dostávame ku kope vylúštených šišíek, ktoré idú podľa slov J. Sochora dobre na odbyt, pretože ich ľudia používajú na okrasné účely, napríklad do vencov. Spojovacím mostíkom prechádzame do vedľajšej budovy. Dostávam vysvetlenie, že sa nachádzame v komorovej lúštiarni, založenej na usporiadaní jednotlivých komôr nad sebou, vybavených násypníkovými pásmi s postupne rastúcimi teplotami v jednotlivých komorách. Najspodnejšia komora je ohrievaná na maximálnu teplotu 50 stupňov Celzia. Cieľom komôr a pásov je dopracovať sa k semenu v krídlach. Výnimkou je iba semeno smrekovca, pri ktorom je celý proces ešte komplikovanejší. Okrem vysokých teplôt je všade prítomný prach, v niektorých miestnostiach je preto predpísané používanie respirátorov. Nezávideniahodné podmienky,

v ktorých tu musia ľudia pracovať. Zaslúžia si úctu a obdiv.

DUSNO A PRACH, ALE AJ SUCHO A CHLAD

Postupne sa zoznamujem s použitím ďalších technológií – kartáčovej odkridlovačky a hrubej čističky, na ktorej práve Marta Kočtúchová prečisťuje semeno jedle. Vedľa nej na separátoroch ďalšie pracovníčky čistia semeno smrekovca plavením. S pôžitkom sa prehrabávam v prepravke plnej dokonale vyčisteného smrekovcového semena. „*Krajší pocit môže spôsobiť už len prehrabávanie sa v kope zlatákov, ako to robieval v kreslenej rozprávke Strýko Drž-groš,*“ utrúsím na odľahčenie. „*Ale vy sa prehrabávate v poriadnej kope peňazí, veď kilogram takto vyčisteného semena má cenu približne 15 tisíc korún. A tu je hneď niekoľko kilogramov,*“ poopraví ma vzápätí Ing. Chválová a spoločne sa zasmejeme mojej neznalosti.

Dusné sparno, teplo až horúco a prach prevádzok lúštiarne vystrieda po zidení do prízemka sucho a chlad veľkého skladu s dôkladne popísanými nádobami skladovaného semena, ktorý je jediným svojho druhu na Slovensku. Hneď vedľa nazriem do banky semien, v ktorej režim skladovania vypracovalo Národné lesnícke centrum a nachádza sa v nej vzácna prevádzková a záchovná zásoba semien pre slovenské lesy. Škoda, že štát nevykrýva náklady na jej prevádzku. Len opravy ventilačného zariadenia, ktoré si občas „zaštrajkuje“ stoja nemalé finančné prostriedky.

Presúvame sa do vedľajšej budovy, určenej na ošetroenie, skladovanie a predsejbovú prípravu semien listnáčov. J. Sochor mi vysvetľuje princíp fungovania najnovšieho zariadenia na termoterapiu žaluda. Ošetroním dubového semena v horúcej vode s teplotou 41 stupňov Celzia ponechaním v kotloch na dve a pol hodiny dokážu semenári eliminovať vplyv fytopatogénov „*Okrem duba máme veľmi dobré skúsenosti aj s ošetroním bukovic touto metódou pred predsejbovou prípravou, čím sa nám darí výrazne znížiť výskyt plesní,*“ komentuje

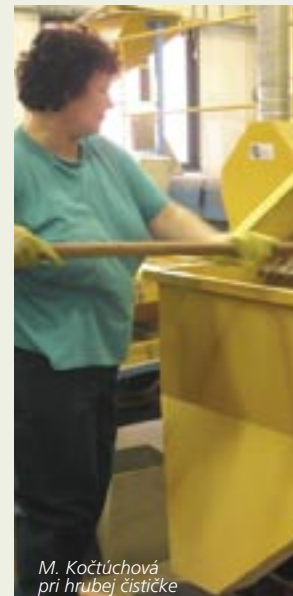
Vedúci strediska Lúštiareň J. Sochor

videné J. Sochor. Okrem semena buka a duba vidím množstvá uskladneného semena jaseňa a javora. Celkove 40 ton. Pri pohľade na prácu týchto ľudí cítim okrem úcty aj hrdosť. Veď majú v rukách budúcnosť slovenských lesov a podľa toho čo vidím, tak presne vedia, čo majú s tými rukami robiť, aby semeno ihličnanov i listnáčov malo tú najvyššiu kvalitu.

JOCHY SÚ NAJKOMPLETNEJŠIE

Škôlkárskemu stredisku Jochy, umiestnenému na náhornej plošine v nadmorskej výške 830 m n. m. s nádhernou scenériou majestátnych tatranských štítov v pozadí, šéfuje Samuel Kozánek: „*Pestovatelia na závodoch si myslia, že my tu už vyzdvihujeme sadenice zo zeme, ale ja im do telefónu hovorím, prídte sa sem pozrieť, veď tu sú ešte popri ceste mantinely snehu. Nechcú mi veriť.*“ Predstavy kolegov na závodoch a možnosti škôlkárskych stredísk sa však fungujúcou komunikáciou dajú podľa slov Ing. Chválovej veľmi dobre zladať tak, aby zalesňovačky boli pokryté kvalitným sadbovým materiálom. Stačí jedinú, aby mali pestovatelia rozumné požiadavky a vzájomne komunikovali. Tak či onak, škôlkári najlepšie vedia, čo pre nich znamená jarná sezóna. Práca od rána do večera, pracovné víkendy. Zástupkyňa vedúceho Zuzana Klaučová prisvieďča, že túto prácu treba mať rád, inak sa nedá zvládnuť. A chce to ešte aj tolerantnú rodinu.

ŠS Jochy patrí s oplotenou plochou 36 ha a produkčnou plochou 20,2 ha medzi najväčšie škôlky u nás. Miestni škôlkári pestujú prakticky všetky hospodárske lesné dreviny. Produkujú tri milióny voľnokorených a milión kusov krytokorených sadeníc ročne. Na štyroch hektároch sa venujú pestovaniu okrasných drevín, ako doplnkovú činnosť realizujú aj záhrady podľa objednávok a záujmu klientov. „*Vykonávame tiež šľachtiteľskú činnosť, takže sme zo všetkých škôlkárskych stredísk jediní, ktorí zabezpečujú všetky pestovateľsko-šľachtiteľské činnosti a ako jediní tiež dokážeme zrealizovať veľké zákazky na zazeleňovanie. Máme najväčšiu rozpracovanú výrobu okrasných drevín. Po naše dubové sadenice sem chodia až od Novej Bane, chvália si ich, pretože sa ujímajú na sto percent. Vzhľadom na lokalitu, v ktorej hospodárime, máme aj ďalšie špecifiká. Minulý rok sme tu ešte 8. júna zaznamenali mráz mínus jeden stupeň Celzia. Ak by sme sadenice v tom čase nezavlažovali, prírastky by nám zmrz-*

M. Kočtúchová pri hrubej čističke

Anketa s pestovateľmi OZ

Z roka na rok je to lepšie

Do priameho kontaktu s pracovníkmi OZ Semenoles a jeho škôlkárskych stredísk prichádzajú v prvom rade pestovatelia odštepných závodov, takže sú tí najpovolanější, ktorí môžu hodnotiť obojstrannú spoluprácu, ako aj kvalitu a prístup lesných škôlkárov. Niektorým z nich sme teda dali priestor.

Ing. JURAJ BUZALKA, pestovateľ a referent ochrany lesa OZ Považská Bystrica: „OZ Považská Bystrica má dovoznú vzdialenosť cca 130 km, čím sa predražuje cena sadeníc. ŠS Jochy a ŠS Šajdkove Humence sú veľmi rozdielne čo sa týka začiatku vegetačnej doby, čo pri vrtoch počas roka robí nemalé problémy. Prístup pracovníkov OZ Semenoles sa zlepšuje z roka na rok a môžem ho zhodnotiť veľmi pozitívne. Momentálne riešenie škôlok by bolo možno dobré doplniť o semená na niektorých OZ, kde sú niektoré dreviny v optime. Išlo by o dopestovanie semenáčikov pri minimálnych nákladoch. Najväčšie negatívum momentálneho stavu je náročnosť dopravy na čas, finančné náklady a kvalitu sadeníc po prevoze na miesto určenia.“

ZDENO CITTERBERG, pestovateľ OZ Beňuš: „OZ Beňuš patril medzi tie OZ, pod ktoré patrili škôlky, konkrétne ide o ŠS Drakšiar. Toto stredisko vtedy patrilo medzi jedno z najlepších a ja verím, že aj teraz patrí medzi najlepšie a patríť aj bude. Tým chcem povedať len to, že zmena systému by nemala zmeniť dobré, ale práve opačne - zmeniť zlé výsledky na dobré. V minulosti, keď ŠS a malé škôlky patrili pod OZ, mali zodpovední pracovníci viacej povinnosti, ale na druhej strane pociťovali akúsi väčšiu istotu, že zabezpečia pre svoju potrebu dostatok kvalitného sadbového materiálu. Sami sa podieľali na zbere semena a samotnom pestovaní sadeníc, čo znamená verili sami sebe.“

Ing. EMIL INDRO, pestovateľ OZ Kriváň: „OZ Kriváň spolupracuje na OZ Semenoles L. Hrádok najviac s ŠS Kraje, takže môžem hodnotiť len túto spoluprácu. P. Fekiač ako vedúci strediska s nami spolupracuje veľmi dobre. V roku 2006 boli distribuované sadenice hodnotené v kvalite 1 – výborná kvalita a len malá časť bola hodnotená známku 2 – dobrá kvalita, ostatnými známami sadenice, ktoré sme obdržali, neboli hodnotené.“

Súčasný systém veľkých škôlok je síce pekný experiment na spôsob obrábania a na sústredenie techniky, ale systém malých škôlok mal oveľa viac výhod: sadenice sa dopestovali zhruba tam, kde budú vysádzané, ďalej boli skrátene prepravné časy, mohli sa vyzdvíhať tesne pred výsadbou a nebolo potrebné dlhé skladovanie.

Súčasný systém veľkých škôlok, má ešte jeden problém a to dopravu sadeníc na veľké vzdialenosti na nákladných autách, ktoré sú poväčšine zabezpečené len plachtou a pri súčasnom počasí sadenice varíme. Keď už ideme pestovať sadenice týmto spôsobom je nutné nakúpiť chladiarenské vozy, ktoré budú sadenice distribuovať na jednotlivé OZ.“

Súčasný systém veľkých škôlok, má ešte jeden problém a to dopravu sadeníc na veľké vzdialenosti na nákladných autách, ktoré sú poväčšine zabezpečené len plachtou a pri súčasnom počasí sadenice varíme. Keď už ideme pestovať sadenice týmto spôsobom je nutné nakúpiť chladiarenské vozy, ktoré budú sadenice distribuovať na jednotlivé OZ.“

li. Zoberte si len sadenice jedle, ktorých dopestujeme pol milióna a jednu predávame za cenu 4 Sk, aké straty by sme utrpeli, ak by sme neboli na takéto klimatické podmienky pripravení,” rozhovorí sa S. Kozánek.

Vzápätí si poťažká na zastaranú techniku. Stávam sa svedkom slovnej prestrelky medzi ním a riaditeľkou OZ Semenoles Ing. Chválou, ktorá mu vysvetľuje, že v tomto smere bola po delimitácii na niektorých strediskách ešte väčšia mizéria ako na Jochách, takže sa snažia z ústredia závodu podľa možností dorovnávať ich vybavenosť v škôlkárskej technike. „Niektoré škôlkárske strediská boli po ich oddelimitovaní na OZ Semenoles doslova v dezolátom stave. Niekde sa stalo, že odštepne závody si ponechali v evidencii majetku aj takú techniku, ktorú dovtedy využívali len na lesných škôlkach. Väčšine chýbali osobné autá i počítače. A to nehovorím o tridsať a viac ročných budovách, ktoré volajú po investiciách a rekonštrukcii. Možno si to niekto neuvedomuje, ale žiadny iný odštepny závod nemá 15 stredísk ako OZ Semenoles. A všade potrebujú autá, najmä počas distribúcie alebo pri zabezpečovaní zberov,” argumentuje Ing. Chválová. Spomína, že na generálnom riaditeľstve mala príslub, že po vybavení Strediska Biomasa príde na rad OZ Semenoles. V minulom roku mal tento OZ požiadavku na päť osobných áut a dostal iba tri. Na druhej strane ale na generálnom riaditeľstve našli prostriedky na zakúpenie piatich špeciálnych škôlkárskych strojov dánskej firmy Egedal. Lesní škôlkári stále hľadajú možnosti ako prežiť s tým, čo majú. Napríklad na Jochách rozpestovávajú 150 až 300 centimetrov vysoké odrastky brezy, javora, jedle, pungensky, smreka a ďalších drevín, o ktoré je na trhu rastúci záujem. Ťažko ale hovoriť o štandardných trhových podmienkach, keď ako spomína Z. Klaučová pred 18-timi rokmi predávali sadenicu buka za 4,50 a dnes, keď sa medzitým niekoľkonásobne zvýšili náklady vlastne na všetko, tak tú sadenicu predávajú stále za tú istú cenu... Slovenskí lesní škôlkári majú pritom o polovicu nižšie ceny sadeníc ako napríklad českí kolegovia. „Viete, lesníci u nás uprednostňujú nízku cenu pred vyššou kvalitou. Ale postupne sa aj tento ich prístup mení a hlavne mladší lesníci už rozmýšľajú inak,” zhodujú sa pracovníci OZ Semenoles. To je dobre, pomyslí si, pretože škôlkári si za svoju kvalitnú robotu takýto zmenený prístup určite zaslúžia. ■

Články do rubriky pripravil Jozef MARKO

Zamestnanec verzus živnostník

Dnes už do pily nik nekope!

Ján MIČOVSKÝ

O všetkom rozhodujú kádre! Ľudské zdroje sú našim najväčším kapitálom!

Každá z uvedených fráz patrí do inej doby. Jedno však majú spoločné: potvrdzujú význam ľudskej práce. Kdekoľvek, teda aj v lesníctve.

A práve postavenie človeka v procese lesnej výroby sa stáva horúcou témou dneška. Návrh nového zákonníka práce uvažuje s povinnosťou zamestnávateľa vykonávať svoju hlavnú činnosť výlučne prostredníctvom vlastných zamestnancov. Je to reakcia na spôsob, ktorým mnohí zamestnávateľa starostlivosť o zabezpečenie práce, pracovných pomôcok, bezpečnosti, či dopravy presunuli na samotných pracovníkov. Týmto potom ostali len dve možnosti – prejsť na živnostenský spôsob práce, alebo o prácu prísť. Neprimerané! Neprimerané? Ak si pripomenieme, ako tento krok pomohol zvýšeniu efektívnosti práce na najväčšom pracovisku Slovenska – v lesoch, potom argumenty pre jeho jednoznačné odsúdenie strácajú na sile.

Pamätáte ešte na režijných kočišov, ktorých koníky boli viac bité ako syty? Ich melasa sa pričasto ocitla na hrante domácich prasiat a namiesto oddychu fuškáreli na záhumičkách. A keď nám takýto kočiš, ktorý sa dve dobre zaplatené hodiny viezol na pracovisko a rovnaké dve naspäť, „dal“ za mesiac 50 kubíkov, vebili sme ho. Po privatizácii koníkov a „prerobení“ kočišov na živnostníkov sa kónská srst začala občas aj lesknúť, ich kopytá spoznali masť a postroje olej. Na pracovisko sa začali vozit „po pánsky“ na špeciálne upravených aviacích a odrazu nebol zriedkavý ani mesačný výkon 100 - 150 kubíkov. Hoci inflačná krivka vytáčala v polovici deväťdesiatych rokov ceny vstupov hore, jednotkové náklady na kubík klesali. Nie však zárobky kočišov. Určite aj preto sa nad možnosťou návratu do zamestnaneckého pomeru mnohí z nich – najmä tí šikovnejší – dnes už len usmejú...

Inak to však vnímajú vedúci lesných správ, ktorým súkromní kočiši v súčasnosti „utekajú“ za lepším zárobkom do sveta. Tí by renesanciu režijných záprahov aj privítali. Ale aj ďalší, ktorí dnes neraz nemajú komu nariadiť vykonať neatraktívne, no pre prevádzku nevyhnutné práce.

„Táto téma je ťažká, no práve preto nám treba o nej hovoriť. A moji kolegovia už za tie roky vedia, že s otvorenosťou som nikdy nemal problém“, začína svoju úvahu Bc. František SUCHANOVSKÝ, odborový predák a zároveň vedúci odboru ostatných obchodných aktivít na ústredí podniku, ktorého som požiadal o názor ako prvého. „Predovšetkým si priznajme, že to so zamestnanosťou v lesoch nebolo celkom

Bc. František Suchanovský

ločnosti, dobre dokumentovali aj dva varianty zákonníka práce z nedávnej minulosti – Magvašiiho a Kaníkov. Vláda sa dnes rozhodla prevziť myšlienku, ktorú kedysi Kaník úplne negoval - aby hlavnú činnosť vykonávali zamestnávateľa svojimi zamestnancami“. Pripomínam, že bez ohľadu na mená a ich politické krytie sa dodávateľský spôsob, ktorý sme začali postupne uplatňovať pred vyše 15 rokmi už vžil... „...áno, ale až v rokoch 2003 – 2004 našiel ce-

lopodnikové uplatnenie. Je však pravda, že ak by sme v najbližších mesiacoch mali prejsť v zmysle pripravovaného ZP k úplnej obnove zamestnaneckého vzťahu, spôsobilo by nám to obrovské problémy. V odboroch sme sa v tejto veci už uzhodli na tom, že prvoradou úlohou je dnes dosiahnuť to, aby štát v prípade schválenia takejto právnej normy poskytol lesnému podniku dostatočný priestor na prechodné obdobie a nepristúpil hneď nekompromisne k sankciám“. Znamená to však, že odbory po istom prechodnom období návrat plnej zamestnanosti podporujú? „Nie. Cestu vidíme v rozumnom kompromise. Tým je pre nás pomer približne 60 : 40 v prospech cudzích dodávateľov. Najmä pri ťažbovej činnosti nevidíme možnosť návratu. Pri pestovnej činnosti by sa obnova zamestnanosti dala skôr pripustiť, veď predstava ako žienky – živnostníčky odkladajú po návrate z lesa kosák a sadajú si k účtovníctvu je dosť úsmevná“. Namietam, že ide však o sezónu prácu, ktorá aj v minulosti spôsobovala právne problémy... „Aj na to sme mysleli. Predstava odborov je taká, že ani opakované uzatváranie pracovných dohôd na dobu určitú by nemalo byť dôvodom k povinnému vzniku trvalého pracovného pomeru, ako to chce zaviesť sú-

časný návrh“. Nepozeralme sa však aj tak na vec príliš zjednodušene? Budú sa chcieť všetci ťažbári vrátiť? „To je správna otázka a najšť odpoveď nie je až tak ťažké – šikovní ťažbári, ktorí sa už na trhu „našli“ sa nám naspäť dobrovoľne nepohnú. Hlásif sa nám budú skôr tí, poviem – menej šikovní. Takáto obava tu je a aj my odborári by sme v tomto mali zamestnávateľovi porozumieť“. A čo ak aj takéto porozumenie bude na nový zákonník jednoducho prikrátke? „To potom bude vyžadovať ozajstné majstrovstvo v dialógu medzi odborními a zamestnávateľom. Ak by sme zatlačili nekriticky na zvyšovanie zamestnanosti, potom asi musíme zabudnúť na zvyšovanie plátov i na ďalšie zlepšova-

nie sociálnych podmienok. A povedzme si úprimne, že rozumnou politikou sme na tomto poli doposiaľ dosiahli podstatne viac, ako búchaním po stole. Buchnúť sa dá raz, dva krát, ale čo potom...!? Veď dnes sa za priemerné platy i sociálne podmienky nemusí v našom podniku nik hanbiť!“ Budeme však mať vôbec na výber..? „Som presvedčený, že nový zákonník práce zohľadní špecifiká takej výroby ako je lesnícka a ponechá nám v tomto smere istú voľnosť. Veď porovnávať reálneho živnostníka – kočiša, ktorý pracuje voľne na území tisícok hektárov s papierovým živnostníkom pri továrenskome páse naozaj nemožno. Budeme v tomto musieť jednoducho nájsť tú správnu mieru. Mantinelizmus je vždy nezdravý. Naháňať sa za plnou zamestnanosťou je rovnako škodlivé ako všetko presúvať na plecía externých dodávateľov. Pripomeniem Baťove slová: Zamestnávateľ bez ľudí je len betón a železo...“

Obavy zamestnávateľov vyvoláva aj ustanovenie návrhu ZP smerujúce k podpore odborových funkcionárov platených povinne z ich peňaží. „V tomto smere nemáme veľmi čo riešiť – lesnícka sekcia odborového zväzu drevo, lesy, voda, nemá ani jedného plateného funkcionára a v celom zväze ich máme päť“ dodáva František Suchanovský.

Ing. Rastislav VALUŠKA

Ing. Rastislav VALUŠKA, vedúci LS Strážske na OZ Sobrance, sa v spomienkach vracia hodne späť: „... musím začať v roku 1991. Vtedy sme sa pokúšali na OZ v Humennom postupne zavádzať predaj, resp. prenájom prostriedkov do praxe. Cez strach jednotlivcov a nepochopenie mnohých sa podarilo odpredať JMP, kone, dať do prenájmu približovacie i odvozné prostriedky. Výsledky sa rýchlo dostavili a boli niekedy až prekvapujúce. Náklady začali významne klesať, počet porúch na prostriedkoch sa znížil a každodenné naháňanie náhradných dielov sa stalo minulosťou. Nadriadenými však bolo rozhodnuté, že nie je možné podnikáť so štátnymi prostriedkami a dobre rozbehnuté veci sa pozastavili.

Dnes sa ukazuje správnosť nastúpenej cesty spred 15 rokov.“ Ako však Rastislav Valuška spomína, reakcie boli vtedy naozaj rôzne... „Pre časť vlastných zamestnancov to bola veľmi vážna životná zmena, niektorí veru prišli aj s plačúcou manželkou, že sa ako živnostníci neuvidia. Iní sa však nevedeli už dočkať... Medzitým sa veľa zmenilo. Nevie si predstaviť návrat k vlastným prostriedkom, hoci len čiastočný. Potrebné výzby sa narušili, vlastné technické vybavenie nemáme prakticky žiadne. Ďalším argumentom je aj to, že veľká časť kvalitných pracovníkov je v súkromnom sektore spokojná a naša súčasná finančná ponuka ich môže k návratu len ťažko inšpirovať.“ Teda cesta naspäť je nemožná? „Svet nie je nikdy čiernobiely, ani v tomto prípade nie. Sú krízové situácie, keď prostriedok na správe chýba. Ide napríklad o sprístupnenie ciest po kalamitách, okamžite nasadenie pri požiaroch, určité práce v poľovníctve... Bude preto potrebné prijať múdre a nadčasové

Cestu vidíme v rozumnom kompromise. Tým je pre nás pomer približne 60 : 40 v prospech cudzích dodávateľov.

Dnes sa ukazuje správnosť nastúpenej cesty spred 15 rokov.

Zaujím o pôvodný model nemáme nielen my, ale ani naši dodávateľa.

rozhodnutie, ktoré by určilo smer lesníckej výroby na dlhšie obdobie a stabilizovala situáciu v lesníckej prevádzke“.

Téma živnostníkov je živá aj v Turci. Vedúci LS Martin, OZ Žilina, Ing. Martin HOŠTÁK, má tiež bohaté spomienky: „...dnes to už vyzerá neuveriteľne, ale koľkokrát nám v minulosti hodili nespokojní robotníci pílu na zem – robte si to sami...! V súčasnosti už do píly veru nik nekope! Návrat naspäť si neviem ani predstaviť.

Jednoducho sme už ďalej a myslím, že záujem o pôvodný model nemáme ani my, ale ani naši dodávatelia. Zoberme si len pracovnú dobu, ktorú nemusíme sledovať, neplatíme za zlé počasie, nevozíme ľudí, naopak, naši dodávatelia pracujú vtedy,

Ing. Martin Hošťák

keď sa to dá a je to pre nich najvhodnejšie. Ved' takýto rytmus našej spolupráce diktuje samotný les, ktorý nemožno porovnávať s výrobným pásmom. Ak by som niečo zmenil, tak to, aby živnostníci pracovali pre nás viac napriamo a nie cez materské firmy.

Neprihádzali by tak o časť zisku a naša

spolupráca by tým iste neutrpela.“ Martin Hošťák zahŕňa do tejto témy trochu s úsmevom aj: „... lesníkov, ktorí predsa v urbariátoch pracujú tiež ako živnostníci a funguje to. Niekedy im aj trochu závidíme, že ich nik nezahŕňa toľkými mopakmi. V tomto smere sme naozaj preorganizovaní a bojím sa, že množstvo pokynov sa tu začína miňať účinkom...“.

Rozhodnutie o možnosti, či nemožnosti vykonávať hlavnú činnosť v lesníctve externistami bude patriť z pohľadu nášho podniku medzi strategické. Nech už vyrieši poslanecký zbor túto otázku akokoľvek, zákon si bude treba čtiť. Ostáva len dopovedať, že aj tvorcovia zákonov si musia vážiť prácu ľudí, ktorí sa ich zákonmi musia denne riadiť. Verme, že budú na to myslieť. ■

O výkonových normách trochu inak

František ONDŘÍŠ

V poslednom období sa začalo v lesníckej prevádzke v rámci podniku ŠL diskutovať o problematike výkonových noriem.

Je to dôsledok používania výkonových noriem ako jedného zo základných kritérií pri stanovovaní ceny práce dodávateľským spôsobom, ako aj skutočností, že výkonové normy sa stali rozhodujúcim faktorom pre určenie priamych nákladov. Reakciou na túto diskusiu je zrejme aj príspevok Ing. Piliara v časopise Lesník č. 3, kde bola rámcovo uvedená problematika načrtnutá.

Vzhľadom na skutočnosť, že som v minulosti pracoval v oblasti normovania a ekonomiky práce v LH a v danej téme vidím rad otvorených otázok, považujem za potrebné na niektoré reagovať.

VN VŠEOBECNE

Ak chceme operovať s pojmom výkonová norma, je nevyhnutné bez nejakého teoretizovania aspoň zodpovedať otázku, čo je to výkonová norma, čo obsahuje a k čomu slúži.

Veľmi zjednodušene možno povedať, že výkonové normy vyjadrujú pracnosť na technickú jednotku pre konkrétnu činnosť za presne vymedzených podmienok.

Výkonové normy spravidla pozostávajú z tabelovaných hodnôt základných normatívo, resp. doplnkových normatívo a percentuálnych úprav týchto normatívo. Neoddeliteľnou, ale veľmi dôležitou súčasťou VN je jednoznačné definovanie obsahu a spôsobu vykonávania činnosti, ako aj podmienok, s ktorými norma uvažuje.

Vyjadrenie závislosti spotreby času od prísušnej veľičiny tabuľkovej forme alebo percentuálnou úpravou závisí od technickej konštrukcie normy tak, aby bola v maximálnej miere vyjadrená rôznorodosť závislosti celkovej činnosti, prípadne jednotlivých súčastí činnosti (operácií). Z tohto dôvodu niektoré normy sa „skladali“ z jednotlivých fáz výrobného procesu, pre ktoré boli špecifické výrobné podmienky (napr. približovanie traktormi, RZ, manipulácia). Popísané riešenie malo za cieľ dosiahnuť maximálne zjednodušenie s prípustnou mierou nepresnosti.

Výkonové normy boli vypracované pre konkrétne výrobné – technologické a technickej podmienky pri dodržiavaní predpisov OBP

a ergonomických parametrov.

Každá úprava výkonovej normy pred jej zavedením podliehala nevyhnutným procesom overovania a schvaľovania.

NA ČO SLUŽILI VN

V minulosti VN slúžili predovšetkým ako podklad pre odmeňovanie v robotníckych profesiách. Avšak veľmi významnú úlohu mali pri ekonomických a technologických analýzach. Záležalo len od konkrétnych pracovníkov ako túto funkciu využívali. Podobne tomu bolo aj v oblasti plánovania kapacít a priamych nákladov. Na mnohých LZ v 80-tych a začiatkoch 90-tych rokov sa vypracovávali porastové karty (napr. OZ Žarnovica), kde bola stanovená technológia, spotreba času. Porastové karty obsahovali aj priemerkovací manuál z vyznačovania ťažby. Z týchto údajov sa vypracovala L-113 b, čo slúžilo k objektivizácii nákladov a výnosov.

Približne pred 10-timi rokmi boli z výkonových noriem odvodené „redukované NH“, ktoré sa dodnes používajú ako podklad pre výpočet náhrad pre vlastných pracovníkov za použitie vlastnej JMP. Toto použitie je podľa môjho názoru diskutabilné, nakoľko je otázne, či pracnosť (aj keď redukovaná) je dostatočne definovaná a objektívne vyjadruje náklady spojené s používaním JMP v celej štruktúre použitia.

SÚČASNOSŤ A VN

V prvom rade je potrebné uviesť, že zborníky VN, ktoré sú v prevádzke (sú ešte platné?) boli vypracované zväčša pred 20-timi až 25-timi rokmi. Neskoršie vydania boli viac menej reedície. Z tejto skutočnosti vyplýva, že aj keby boli v dobe vypracovania dokonalé (čo ako spoluvorca týchto noriem v žiadnom prípade nechcem tvrdiť), sú v súčasnosti značne zastaralé. Je to predovšetkým zmenami v oblasti techniky a technológie, čo má priamy dopad na výkonnosť mechanizmov, ergonomické parametre, ale aj na parametre produkcie a ďalšie.

Pre ilustráciu – v ťažbe dreva boli VN vypracované pre JMP výrazne iných parametrov, na základe čoho sa mení podstatne ergonómia (oddychové prestávky).

V norme je zahrnuté odvetvovanie so spracovaním hrúbka do 7 cm, čo je pri absencii výroby RD v poraste diskutabilné (na hmotu hrúbka je potrebné robiť číselník). Norma nerieši čiastočné rozrezanie koruny pre štiepkovanie, atď. Ešte výraznejšie zmeny parametrov sú v norme pre manipuláciu a najmä pre odvoz dreva.

To znamená, že ak v dnešnej firme je potrebné z hocijakých dôvodov sledovať pracnosť, je nevyhnutné existujúce výkonové normy podrobiť analýze a aktualizovať ich.

V tejto súvislosti by bolo žiaduce zaujať stanovisko k existujúcim VN – KRPK uvedeným do platnosti MOP, s účinnosťou od 1.1.2007. Napriek skutočnosti, že kompetentní pracovníci GR tvrdia, že pôvodné normy neboli zmenené, ale iba „preklopené“ do inej formy, jednoduchým namodelovaním je možné zistiť, že v jednotlivých prípadoch výsledky podľa zborníkov a VN – KRPK sú výrazne rozdielne

(napr. približovanie 0 – 37 %, manipulácia až 100 %, a p.). V niektorých VN, napr. v odvoze, porovnanie pôvodných VN a VN KRPK ani nie je možné nakoľko boli zmenené podmienky klasifikácie (zrušenie sklonov a kvality ciest), zrušený druh NA, druh HR.

Značným nedostatkom týchto noriem je skutočnosť, že VN KRPK neobsahujú potrebné náležitosti VN (obsah a popis práce).

Administratívnym nedostatkom je aj skutočnosť, že v novej smernici sa nestanovuje rozsah zrušenia predchádzajúcej smernice (normy).

ROZSAH POUŽITIA NOVÝCH VN

Príslušnou smernicou MOP je stanovené, že VN KRPK sa majú záväzne používať od 1.1.2007. Ich použitie je pre plánovanie nákladov, výberové konania, resp. priame zadanie prác cudzím, pričom nie je stanovené, či majú slúžiť aj pre odmeňovanie vlastných pracovníkov.

Z uvedeného vyplýva otázka, či VN (hodnotové vyjadrenia pracnosti, t. j. spotreby času na t.j.) môže charakterizovať cenu služby, čo je prakticky ÚVN + zisk dodávateľa a na druhej strane cenu práce, teda mzdu pre vlastného pracovníka. V jednom i druhom prípade násobíme Nh (pracnosť) konštantou, t.j. sadzbou za dodávaný prác, resp. mzdovým tarifom.

Osobne sa domnievam, že existujúce riešenie je značne zjednodušujúce a v praxi donáša problémy. Tieto sa potom riešia rozpätím používaných sadzieb pre dodávateľov pri dojednávaní ceny, alebo vyhodnocovaní ponúk z verejných súťaží. Z praktických skúseností možno povedať, že s dojednaním ceny v ťažbovej činnosti sú všeobecne problémy za určitých podmienok, ako napr. vyššie objemovosti, stromová metóda a podobne, kde predtým plniteľnosť VN bola v rámci priemerov ostatných podmienok. Pri doprave dreva je to relácia vývoz – odvoz, kde je potrebné použiť buď metódu „horšie s lepším“ alebo diferencovanú sadzbu pre vývoz a odvoz pre jedného dodávateľa.

To znamená, že určité nepresnosti zo vzťahu VN – cena dodávky - služby je možné vykorrigovať. Dalo by sa povedať, že túto korekciu si vytvára trh. Bolo by však potrebné stanoviť určité mantinely, resp. pravidlá, nakoľko pri značnej voľnosti aj napriek existencii systému verejných súťaží je riziko únikov.

Uvedené problémy sa prejavujú aj v procese tvorby plánu ako nástroja riadiacej činnosti organizačných zložiek podniku. Tým môže vzniknúť situácia, že do tvorby plánu vstupujú parametre s malou objektivitou, resp. sú značne ovplyvniteľné ich zadávateľom.

Toto je len niekoľko postrehov, resp. poznámok k okruhu problematiky dotýkajúcej sa VN. Je veľmi pozitívne, že Ing. Piliar i na stránkach podnikového časopisu Lesník túto tému otvoril, nakoľko táto problematika rezonuje v lesníckej prevádzke a podľa môjho názoru by bolo potrebné venovať jej väčšiu pozornosť a to nielen na stránkach časopisu. ■

Ing. František Ondříš, CSC.
vedúci ekonomiky OZ Levice

Navštívte OZ Krupina

Odštepny závod Krupina sa rozprestiera v malebnom krajinnom prostredí Krupinskej planiny, Ipelskej kotliny a Štiavnických vrchov, ktorým krajuje legendárne a povestami opradené Sitno (1009 m n. m) ako dominanta Chránenej krajinej oblasti Štiavnické vrchy. V tomto krásnom a tvorivo – podnetnom prostredí pôsobili významné osobnosti kultúrneho a vedeckého života ako napr. Samuel Mikovíni, Andrej Kmeť, Andrej Sládkovič, Rudolf Geschwindt a iní.

Územie obhospodarované Odštepnyým závodom Krupina regionálne patrí z väčšej časti do oblasti Hontu a z menšej do západného Novohradu, ktorých história sa píše už od 12. storočia. V 16. až 17. storočí sa Hont stal obrannou baštou zlata a drahých kovov Kremnice, Banskej Štiavnice, Banskej Belej, Pukanca a Banskej Bystrice. Krupina aj Banská Štiavnica patrili k najdôležitejším dobre opevneným mestám južného Slovenska, ktoré Turci nikdy nedobyli. Od tých čias sa nad Krupinou týči jej dominanta – strážna veža Vartovka.

Vznik Odštepneho závodu Krupina bol ovplyvňovaný životom troch starobylých miest – Krupiny, Banskej Štiavnice a Modrého Kameňa a všetkých obcí danej oblasti, z ktorých najvýznamnejšou bola obec Svätý Anton (Antol). Na vývoj správy lesov v teritóriu závodu vplývala aj skutočnosť, že v Banskej Štiavnici bola v roku 1735 založená Banská akadémia, na ktorej bol už v roku 1808 zriadený Lesnícky inštitút, kde sa vzdelávali a pripravovali budúci odborníci – lesníci. História a vznik Lesného závodu Krupina je spätá so zoštatnením Coburgovského veľkostatku so sídlom vo Svätom Antone

Jozef TVRDOŠINSKÝ

v roku 1925. V roku 1933 bola v prevádzke lesná železnica z Hontianskych Tesár pod Sitno v celkovej dĺžke 23,3 km a parná píla na Tepličkách. V súčasnosti patrí Kaštieľ vo Sv. Antone s príľahlým anglickým parkom k národným kultúrnym pamiatkam ako sídlo poľovníckeho múzea Coburgovcov. Každoročne v septembri sa tu konajú Dni Sv. Huberta – patróna poľovníkov.

Odštepny závod Krupina sa nachádza vo veľmi variabilných geomorfologických a klimatických podmienkach, ktoré ho predurčujú k tomu, že vie poskytnúť svojim hosťom a návštevníkom lesov atraktívnu letnú a zimnú turistiku, ako aj poľovnícke zážitky v šiestich kvalitných poľovních reviroch (lov srnčej, jelenej, muflonej, danielovej, diviačej a bažantej zveri). Územie závodu sa z časti nachádza v CHKO Štiavnické Vrchy, v ktorých nájdete známy historicky chránený strom Koháryho dub, ktorý má už viac ako tristo rokov. Obdivovateľia prírodných pamiatok a výtvorov by nemali obísť NPR Sitno, Mäsiarsky Bok a Čabraď. Jedinečné sú aj andezitové útvary - prírodné pamiatky Štangarigel a Sixova stráž. Za z m i e n k u stojí rázovitost hontianskych obcí a kopanic so zachovalým folklorom a ľudovou

Bližšie informácie o ubytovacích možnostiach OZ Krupina získate na www.lesy.sk, na e-mailovej adrese polovnik.ka@lesy.sk alebo na t.č. 045/551 13 26, 0918 333 711.

Vartovka

kultúrou. Milovníci dobrého vína si prídu na svoje na Hontianskej vínnej ceste spadajúcej do známej Modrokamskej vinárskej oblasti. Unikátna je i prehliadka historického mesta Banská Štiavnica, ktoré je zapísané v zozname UNESCO.

To všetko u nás nájdete v spojení so slušným a ekonomicky výhodným ubytovaním v našich chatových zariadeniach. Pre náročnejších hostí ponúkame ubytovacie zariadenia Rázdiel (s možnosťou ubytovania 16 osôb), Dobrá Voda (8 osôb), Čebovská Bukovina (20 osôb), Pražský mlyn (6 osôb) a v bažantnici Karikáš (6 osôb). Všetky zariadenia slúžia aj na poľovnícke účely. Pre menej náročných návštevníkov našich lesov ponúkame chaty nižšieho štandardu ako sú Kazárka (8 osôb), Krnišov (8 osôb) a chata Záholík (6 osôb). Chaty Dobrá Voda a Záholík sa nachádzajú iba niekoľko kilometrov od známeho jazera Počúvadlo.

Všetkých, ktorí sa rozhodnú prežiť niekoľko neopakovateľných zážitkov v lone krásnej prírody, srdečne pozývame na návštevu OZ Krupina. ■

Ing. Jozef Tvrdošínský je riaditeľ OZ

Kaštieľ vo Sv. Antone

Ústredie OZ

Načo sú nám okrúhle stoly a lesnícke portréty?

Jozef MARKO

V prvý jarný deň uplynul termín prihlásenia dvoch zamestnancov každého odštepeneho závodu na okrúhle stoly s generálnym riaditeľom nášho podniku s podmienkou, že minimálne jeden z dvojice musí byť z vonkajšej prevádzky. Dnes už azda nik nepochybuje o tom, že základným predpokladom úspechu fungovania akejkoľvek firmy, organizácie alebo spoločnosti je efektívna komunikácia, využívajúca rôzne manažérske nástroje a informačné kanály. Okrúhle stoly s generálnym riaditeľom, teda pracovné a zároveň neformálne posedenia spojené s obedom, tu už boli za pôsobenia Ing. Karola Vinša. Osvedčili sa. Pochvalovali si ich všetci, pretože sa počas nich debatovalo vždy konštruktívne, vecne a otvorene. Súčasný generálny riaditeľ doc. RNDr. Ing. Jozef Mindáš, PhD. súhlasil s obnovením zabehnutej tradície a na okrúhle stoly, za ktorými sedia všetci ešte z čias Kráľa Artuša a legendárneho Camelotu ako seberovní, sa bude snažiť nájsť si čas minimálne raz za štvrtok.

A ako zareagovali odštepne závody na výzvu, aby nominovali ľudí komunikatívnych, ktorí nemajú problém formulovať svoje názory, poznatky, pripomienky, či návrhy riešení otvorene a s úprimnou snahou pomôcť napredovaniu podniku? Z 28 OZ sme dostali mená, pozície a kontakty na vybraných pracovníkov z 19 závodov. Z celko-

vého počtu vybraných účastníkov prevažujú vedúci lesných správ, technici lesných správ a odborní lesní hospodári. Je dobré, že medzi nahlásenými sú aj štyri kolegyně lesníčky. Škoda len, že vo vedeniach niektorých závodov na túto iniciatívu pozabudli a nedali tak príležitosť vytipovaným lesníkom stretnúť sa priamo s generálnym riaditeľom a po diskusii s ním sprostredkovať informácie zo stretnutia svojmu najbližšiemu okoliu. Na druhej strane teší, ako starostlivo pristupujú postupne oslovované odštepne závody k nominovaniu vhodných kolegov s dlhoročnými skúsenosťami, odborným i ľudským renomé do novej rubriky Lesníka nazvanej Lesnícky portrét. Je zrejme, že presne pochopili jej význam. Na stránkach podnikového časopisu tak dostávajú dostatočný priestor tí, ktorí si ho za to, čo pre štátne lesy za roky praxe urobili aj skutočne zaslúžia a tí, ktorí majú čo povedať ostatným kolegom.

Takže vďaka všetkým na odštepných závodoch, ktorí komunikáciu nepodceňujú a spolupracujú na jej skvalitňovaní. Na záver jedno ospravedlnenie, ktoré sa týka Strediska Biomasa a Strediska prevádzok drevárskej výroby. Na nich som pri výzve na nominovanie zamestnancov na okrúhle stoly pozabudol. Prepáčte a týmto vás prosím, aby ste takisto spomedzi seba vybrali vhodných kandidátov. ■

Prečo mám rada les

PETRA POLNIŠOVÁ
herečka

Na to, že bývam v meste, som celkom lesná žena :-). Keď je to možné, vždy rada vybehnem niekam, kde sa dá načerpať energia. V Bratislave je málo parkov, čo mi dosť chýba, a tak sa tento mestský hendikep snažím kompenzovať občasnými výletmi do Malých Karpát. Som taký ten romantický mestský typ. Mám rada vôňu ihličia a keď sa mi v lese nebudaj podarí uvidieť srnku alebo veveričku, som z toho úplne hotová a všetci sa zo mňa smejú :-).

Ani neviem, ktorá je moja najobľúbenejšia lesná lokalita, pretože je ich niekoľko, ale som si istá, že pre môjho psa to určite bude okolie Martina, kde máme chatu. Tam má vždy svoje „Vianoce“, pretože keď je v lese, prebúdzajú sa v ňom lovecké pudy a tvári sa ako poľovnícka rasa. Chválabohu, ešte nikdy nič nechytí!:-). Ale predsa len, ak by som si mala vybrať nejakú časť Slovenska, kam sa vraciam úplne najradšej, bol by to Slovenský raj. Často tam trávim dovolenky s našimi kamarátmi a naozaj nepoznám lepší relax ako prechádzky v týchto divokých lesoch. Ako malá som s rodičmi často chodievala do Tatier. No keď som tam pred časom opäť prišla a uvidela na vlastné oči to, čo z nich zostalo, nevedela som sa z toho dlho spamätať. Ostáva mi len dúfať, že sa Tatry časom vzchopia a stanú sa opäť tými Tatrami, ktoré som poznala z detstva.

Keď som bola menšia, chodila som na orientačný beh a často sme mali tréningy práve v lese. Veľmi mi to ale nepomohlo, dodnes postrádam akýkoľvek zmysel pre orientáciu... Niekoľkokrát som sa v lese stratila, dvakrát dokonca v noci, takže tí, čo som ich viedla, mali zo mňa radost. Musím však povedať, že stratiť sa v lese v noci bez baterky a spacáku nesie v sebe isté čaro, teda pokiaľ prežijete :-). ■

O drevorubačoch

Alfonz LIŠKA

či stavu. No neviem či aj drevorubači majú takéto vzácne relikvie.

Tak, ako čierny tatov frontový kufor, aj drotárska či olejkárska krošňa sú svedkami slávy. Smútim veľmi, ako zakapáva spomienkami živene bohatstvo rubačov. Nie je módou pri slávnostiach dať sa s nimi do reči... Kofká škoda. Spomínam na tých, čo ručnými píľami bruchatkami, vždy dvaja podrezali drevené veľikány. Salva padajúceho stromu i k slzám dohnala. I pohladil rubač mnohé letokruhy na pni s túžbou dlhého života. I klobúk z hlavy vzal na poctu stromu. Bruchatka i sekera, na ktorej batôžtek s obživou do hôr niesol každý sám. Drina bola ich údelom. A ku cti im slúži, že polesného si uctili a poslúchali. Úcta však bola vzájomná. A dnes? Motorové píly prehlušili úctu stromom patriacu. Za pár minút strom zarezú...Na pocty niet pomyslenia. Motorové píly vlastní mnoho ľudí. Za drevorubačov sa samozvane pasovali mnohí. Nedbajú na bezpečnosť pri práci. Kto by ich donútil na školenie o význame lesa? Nepočúvnu rady, ani prosby lesníka.

Do detstva som sa vrátil, keď drotár zložil smrekovú krošňu a dal sa „flekovať“ hrnce. Nuž deti posadali sme si a drotár otvoril encyklopédiu poctivého remeselníka. Určite je drotár už v nebi - ale moje spomienky si uchovávam, lebo som smel pohladíť dosky na krošni plnej letokruhov. Zavidel som mu, že videl kus sveta. Aj on s krošňou mi dokázal, ako je živci prepojený. Každé koliesko v hodinách má svoj význam - i to najmenšie! Každá statočne vykonaná práca má byť prijatá s vďakou i úctou. Striasa ma, keď počujem - „ak budeš hlúpy - pôjdeš za drevorubača“! Les potrebuje múdrych ľudí. Les je pevnosť - hrad každého národa. Povinní sme obrániť ho, alebo zhyjnieme. Už dávno viem, prečo veľký Hviezdoslav napísal: Pozdravujem Vás lesy, hory, pri odobierke na stokrát... ■

Ide horár cez les, náhodou si všimne odstavené auto a zakričí:
- Je tu majiteľ tejto zelenej Felície?
- Ánoóó... tu som!
- A papiere máte?
- Nie, nemám, stačia mi lopúchy.

Ide blondýnka autom a narazí do stromu.

Vylezie z auta, objíma strom a plače:
„Stromček, stromček, prepáč, ale ja som trúbila!“

Líška dostala nový byt a tak poprosila medveďa:
- Macko, pomôž mi presťahovať veci.

Ide okolo zajaca a tak medveď hovorí aj jemu:
- Poď zajo, pomôžeme líške so stahovaním.

Zajo súhlasil, previezli líške veci a líška sa pýta:

- No čo, Macko, mám dať dolu nohavičky, alebo si vezmete fľašku?
- Davaj fľašku! - odvetí medveď.

Zobrali teda fľašku. Idú po lese, popijajú a zajac hovorí:

- Macko, dobre si urobil, že si zobral fľašku.
- Prečo dobre?
- No, tebe by boli nohavičky malé a mne veľké...

Veverička sedí na strome a lúska oriešky.

Rozlúskne prvý - strieborné šaty.
Rozlúskne druhý - zlaté šaty.
Rozlúskne tretí - diamantové šaty.

Veverička sa rozplače, schúli sa na vetvičku a vzlyká:

- Ja sa kvôli tej prekliatej rozprávke asi nikdy nenažerím!

Horárova žena rodí v horárni. Lekár prišiel až k nim a vyhnal budúceho otca pred horáreň.

Po hodnej chvíli vystrčí doktor hlavu z dverí a pýta si:

- Dajte mi nejaký veľký kliniec...
Po chvíli pýta:

- ... nemáte nejaké dláto a kladivo?
Keď vystrčí hlavu po tretí raz, horár je už riadne vystrašený a tak ho prosí:

- Doktor, povedzte pravdu, ja to vydržím! Čo sa deje?
- Zatiaľ nič. - odvetí doktor - Iba nemôžem otvoriť kufrík s nástrojmi...

	patriaci švagrovi	2. časť tajničky	sluch	značka berkála	prudko pohybovalo nohami	obyvateľ Ameriky	EČV Levoče	značka argónu
šklibkala (nár.)								
prístroj na meranie výšky lietadla								
oslovenie amerického vojaka				skr. polyetylénu MPZ Kuvajtu			na iné miesto	koniec tajničky
značka gaussu		ženské meno výrobok z mäsa						
bylina							matéria	
ťažná žrd na voze			uchváť sorta hrozna				neznášaj bolesti sklon, po anglicky	
vrchnák				amarus (skr.) obyvateľ Írska			láska, po anglicky značka práčok	
dezinfekčný prostriedok						venoval hudobno-dramatické dielo		
Pomôcky: rake, ríme, soke, ovsec	základná číslovka	kód Nigeru 3. časť tajničky				patriaci Onkovi vtok		značka lutécia dobiela
polodrahokam				nariekam (kniž.) veľiteľské stanovište			bitka na každom mieste	
predložka		lipnicovitá tráva americká šelma					omotájte jemná kozia koža	
domáce meno Eduarda			plod fazule rastlinný výťažok				zápasenie kordom inovat, po anglicky	
medveď (det.)				dvojhláska spojka		kyprili pluhom patriace lte		záchvat zúrivosti
Pomôcky: seriér, ajatín, arektor	stáva sa redším vpíjal					ženské meno dierkujete (hovor.)		
domáce meno Silvestra					uctievajme manželov otec			kód Ománu pridaj masť
liečivá rastlina				ošpané kolónia			orgán zraku časť púšte Sahary	
lapajstvo (expr.)							rolnícke náradie zeleninové jedlo	

WILLIAM SHAKESPEARE (1564-1616)

Láska je ako decko: túži po všetkom, čo vidí.

Tvorivosti sa medze nekladú. Dobrým príkladom je odborný lesný hospodár W.M. z Lesnej správy Horný Výplach, ktorý vďaka svojej záľube vo výpočtovej technike a manuálnej zručnosti skonštruoval osobný počítač, vhodný pre prácu v teréne.

„Najprv nám sľubovali noutbúky, ale potom nám dali toto. Tak som si to prispôbil. Trochu som mal spočítaku ťažkosti s tlačiarňou, ale už som to vyriešil. Teraz riešim pripojenie na internet. Bezdrôtové spojenie je problém, lebo v doline mám slabý signál. Ale vyriešil som to po svojom: mám dlhý kábel, navinutý na bubon, ktorý sa pomaly odmotáva. Minule som trochu popil s českými turistami, podriemal som si v lese a kolegovia ma našli vďaka káblu. Akurát, že sa mi pomotal v malinčí a musel som ho rozrezať...“ hovorí o svojich skúsenostiach s prenosným osobným počítačom pracovník, ktorý si vďaka svojim technickým vylepšeniam získal prezývku Edison.

„Edison je macher! Na správe sme nemali teplú vodu, tak nám urobil prietokový ohrievač“, komentoval zručnosť a vynachádzavosť svojho kolegu pracovník Lesnej správy v Hornom Výplachu. ■

rubriku pripravuje: Ferko Tárjako

Uveríte?

Filatelistika

Poľovníctvo na známkach

Keď sa blížilo posledné pokračovanie Filatelistického okienka zameraného na Les, uvažoval som, či s tým neskončiť. Rozhodol som sa, že nie, pretože v priebehu roka mnohých čitateľov Lesníka táto rubrika zaujala. Rozhodol som sa, že budem pokračovať s poľovníckou tematikou, hoci na túto oblasť by bol najlepší medzinárodne uznávaný zberateľ Ing. Jozef Jelenčiak z Bratislavy.

História poľovníctva

Ako inak začať, než históriu lovu a poľovníctva. Lov divých zvierat bol pre našich predkov otázkou prežitia, zdrojom potravy, ale v neposlednom rade aj iných produktov, z ktorých si vyrábali odevy (kože), alebo nástroje (rohovina, kože na výrobu člnov, či blany na výrobu tetív do lukov). Iste neuvažovali o kvalite trofejí, ale skôr o tom, koľko pomôcok sa dá vyrobiť z jednej kosti, zubu alebo parohu, alebo koľko kusov odevu či primitívnych topánok sa dá ušit z jednej kože. Iste neuvažovali o nutričnej hodnote diviny, ale o tom, koľko členov klanu a na akú dlhú dobu sa nasýti. V mnohých jaskyniach nám naši predkovia tiež zanechali početné výtvarné diela s lovcovou tematikou. ■

**RUBRIKU PRIPRAVUJE
PROF. ING. LADISLAV
PAULE, PhD.**

Poľovnícky receptár

Stehno z medveďa s burgundskou omáčkou

SUOVINY:

1,5 kg stehna medveďa, 100 g slaniny, 4 lyžice masť, 1 lyžičku soli, mleté čierne korenie, 1 cibuľa, 2 dl červeného vína burgundského, 2,5 dl burgundskej omáčky.

Na marinádu: 1 lyžičku soli, 1 lyžičku cukru, bobkový list, celé čierne korenie, nové korenie, borievky, 100 g koreňovej zeleniny, cibuľa.

POSTUP:

Očistené, odblanené stehno z medveďa vložíme do marinády, pripravenej z vody, soli, cukru, koreninovej zmesi, a necháme odležať najmenej 24 hodín. Odležané mäso vyberieme, osušíme a prešpikujeme 2/3 slaniny nakrájanej na prúžky. Na zvyšku slaniny nakrájanej na kocky do sklovita opražíme nadrobno nakrájanú cibuľu. Do základu sa pridáme mäso, opečieme, zalejeme vínom a pod pokryvkou dusíme domäkka. Počas dusenia ho obraciame, podľa potreby podlievame vodou. Mäkké mäso vyberieme a šťavu vyvaríme na potrebné množstvo, precedíme a pridáme do hotovej burgundskej omáčky, ktorú dochutíme. Pri podávaní mäso nakrájame na plátky a polievame omáčkou.

Vhodnou prílohou sú vyprážené zemiakové krokety, obložené dusenou kyslou kapustou. ■

1. Hádanka

Tento živočích je obojživelník. Na čiernom tele má nápadné žlté škvrny. Ochranné sfarbenie má odradiť nepriateľa od útoku. Okrem toho má kožné žľazy, ktoré vylučujú jedovatú látku. Vyskytuje sa po letných dažďoch alebo za súmraku v lesoch, najčastejšie v blízkosti čistých lesných potôčikov a studničiek. Potravou sú mu najmä dážďovky, mäkkýše alebo hmyz. Loví za súmraku a v noci. Je to zákonom chránený živočích.

Ako sa tento volá? Skús ho nakresliť!

**Ahoj kamaráti,
pošlite mi správne
odpovede. Jedného
riešiteľa odmením
darčekom.**

2. Vystrihni, poskladaj a vyfarbi obrázok

Za správne odpovede a pekné obrázky posielam odmenu – hlavolam Múdry povrázok – mojej kamarátke Ludke Lišuchovej z Liptovského Hrádku.

Ahoj a dovidenia nabudúce!

Vaša veverička Ryška

Spomienka

Dňa 23.2.2007 by sa bol náš kolega a priateľ Peter Drga dožil 31 rokov, no jeho životnú púť prešla tragická nehoda pri plnení svojich pracovných povinností.

Pri tejto príležitosti sa kolektív Lesnej správy Ratková rozhodol uctiť si jeho pamiatku zhotovením pamätnej tabule na mieste tragickej udalosti.

Pre nás všetkých to vždy ostane miesto, kde sa nám na moment zastaví čas a vrátíme sa spomienkami na Peťa...

Kolektív pracovníkov LS Ratková

Životné jubileá

APRÍL 2007

50 rokov

Kováčik Zdenko, nar. 21. 4. 1957, poľovný špecialista, LS Podhájska – OZ Palárikovo

60 rokov

Šmehýl Sebastian, nar. 12. 4. 1947, lesník, LS Pružina – OZ Považská Bystrica

Mateička Jozef, nar. 26. 4. 1947, OLH, LS Lednické Rovne – OZ Považská Bystrica

Straka Milan, nar. 1. 4. 1947, OLH, LS Oravský Podzámok – OZ Námestovo

Frič Jaroslav, nar. 27. 4. 1947, lesník, LS Lubochňa – OZ Liptovský Hrádok

Odchod do starobného dôchodku

Laško Milan, nar. 24. 9. 1945, ťažbár, LS Dubodiel – OZ Trenčín

Žilinec Jozef, nar. 20. 11. 1944, ref. ochrany lesa, poľovníctva, ekológie – OZ Námestovo

Takáč Jozef, nar. 19. 12. 1948, OLH, LS Nižná Slaná – OZ Rožňava

RSDr. Girmon Ján, nar. 19. 6. 1950, manipulant ES Betliar – OZ Rožňava

Ing. Helena Turská

Inzercia

Predám šteniatka írskeho setra s dobrým rodokmeňom narodené 1.2.2007 (psíky).

Odber možný ihneď.

Cena dohodou. **Tel: 0918 444 224.**

Objektívom dopisovateľov

Pod Veprom

Pod Chopkom

Autor fotografií **Ing. Boris Pekarovič**

XII. Levické poľovnícke dni: nový svetový rekord trofeje muflóna

Peter GOGOLA

V období od 23. do 31. marca sa v Leviciach už po dvanásťkrát stretla poľovnícka verejnosť na Levických poľovníckych dňoch. Toto podujatie sa za roky svojej existencie stalo významným medzinárodným stretnutím poľovníckych špecialistov strednej Európy.

„Už tradične bol pre návštevníkov Levických poľovníckych dní pripravený vsutku bohatý program: prehliadka najlepších videofilmov z festivalu „Hubertlov – Levice 2007“, vyhlásenie výsledkov výtvarnej a literárnej súťaže „Príroda očami detí“, poľovnícko - ochránárska výstava „Príroda okolo nás“, chovateľská prehliadka trofejí, výstava medailových trofejí, výstava živočíchov a zveri vodných, lesných a poľných biotopov, výstava osív a sadív pre zlepšenie životného prostredia zveri a predaj poľovníckej literatúry, odevov, výstroja, vábničiek, keramiky, skla a videofilmov“, povedal Ing. Dušan Krajniak, predseda organizačného výboru a riaditeľ Odštepného závodu Levice.

V sobotu 24. marca sa uskutočnil odborný seminár na tému „Svetové poľovníctvo a poľovnícky turizmus“. Na seminári vystúpili poprední odborníci na problematiku poľovníctva zo Slovenska, Českej republiky, Rakúska, Ruska, Poľska, Chorvátska, Nemecka a Maďarska. Čestným hosťom Levických poľovníckych dní bol prezident republiky Ivan Gašparovič. Túto skutočnosť pri svojom preslove na slávnostnom obede vysoko vyzdvihol generálny sekretár CIC Kai - Uve Wollscheid: „Často sa zúčastňujem rôznych poľovníckych podujatí, ale len zriedka mám tú česť

stretnúť sa pri takejto príležitosti s hlavou štátu, ktorá sa úprimne a zároveň erudovane zaujíma o problematiku poľovníctva. Som tým príjemne prekvapený a potešený zároveň.“

Každoročne je súčasťou Levických poľovníckych dní hodnotenie trofejí poľovnej zveri. Tohto roku hodnotiteľská komisia oznámila vytvorenie nového svetového rekordu. Dosiahla ju trofej muflóna, ohodnotená na 252,50 bodov CIC, ktorého ulovil slovenský poľovník vo zvernici Černý kopec v okrese Jeseník (Česká republika) v decembri minulého roku.

Jedna z fotografií odprezentovaná na seminári o svetovom poľovníctve a poľovníckom turizme